

Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

Katedra žurnalistiky

**SOUČASNÁ BEZPEČNOSTNÍ RIZIKA INVESTIGATIVNÍCH
NOVINÁŘŮ – SROVNÁNÍ ČESKÉ A SLOVENSKÉ REPUBLIKY**

Bakalářská diplomová práce

Clara Isabella ANDREWS

Vedoucí práce: doc. PhDr. Petr ORSÁG, Ph.D.

Olomouc 2023

Prohlášení:

- 1 Prohlašuji, že jsem předkládanou práci vypracovala samostatně a čerpala pouze z uvedených zdrojů a literatury.
- 2 Prohlašuji, že tato práce nebyla využita pro získání jiného titulu.
- 3 Prohlašuji, že souhlasím se zpřístupněním této práce pro výzkumné účely.

Poděkování:

V první řadě bych chtěla poděkovat vedoucímu své práce panu doc. PhDr. Petru Orságovi, Ph.D., za poskytnutí užitečných rad. Také mu děkuji za jeho veškerou trpělivost, a to především s mými častými nejasnostmi. Dále bych chtěla vyjádřit poděkování všem odborným žurnalistům, kteří se mnou trávili čas pro vytvoření rozhovorů. V neposlední řadě mockrát děkuji svojí rodině, která mě po celou dobu studia vřele podporovala a poskytla mi příjemné zázemí pro tvorbu této bakalářské diplomové práce.

Abstrakt

Práce pojednává o tematicce z profesního odvětví žurnalistiky, které se věnuje zejména investigativní činnosti. V rámci tohoto zaměření se ale novinář může setkat i s bezpečnostními riziky, a tahle práce se je pokouší vyjmenovat i charakterizovat. Náplň práce je založena na informacích, které jsou relevantní především pro poslední desetiletí. Kromě vymezení situace v České republice se zde vyskytují aktuální data ze Slovenské republiky, a to za účelem následného porovnání. Po rozlišení uvedených rizik dochází k vyjmenování a popsání jednotlivých faktorů, které mohou ovlivnit vznik a náplň těchto nástrah. Práce by měla také popsat možné následky v případě výskytu bezpečnostních rizik, a to včetně typů ochranných opatření, která mohou snížit hladinu rizika v investigativní činnosti. K vypracování této práce a porovnání situace mezi zeměmi sloužily především posudky českých i slovenských investigativních novinářů, kteří se s těmito riziky setkali během své kariéry. Důvodem pro neustálé čerpání z vlastních zdrojů je relevance z hlediska aktuálnosti. Mezi pracovní oblasti těchto novinářů patří například domácí i zahraniční zpravodajská redakce České televize, Deník N, Seznam Zprávy, Respekt, česká i slovenská redakce Aktuality, slovenské redakce Pravda a SME, České centrum pro investigativní žurnalistiku, Investigatívne centrum Jána Kuciaka a OCCRP. Veškeré informace od novinářů byly zaznamenány prostřednictvím realizace polostrukturovaných kvalitativních rozhovorů. V práci se vyskytují i jednotlivé příklady (zdrojem jsou opět mé rozhovory novináři, kteří popisují své vlastní zkušenosti), a to za účelem pozorování dat v praxi. Informace od těchto novinářů by měly dostatečně nastínit problematiku v obou zemích, a zároveň ji odůvodnit.

Abstract

This thesis focuses on one of the branches of journalism, which refers to the topics in the investigative field. While practicing in one of the work environments, the journalist may also encounter certain security risks, and the point of this thesis is to name and characterize them. The content of this thesis is based on information mostly relevant for the last decade. In addition to defining the situation in the Czech Republic, this thesis also offers the current data from the Slovak Republic, and that for the purpose of a later comparison. In addition to distinguishing the mentioned risks, the individual factors that could influence the origins and subjects are also mentioned and characterized. The work should also describe the possible consequences of security

risks, including the types of protective measures that could help to reduce the level of danger when certain threats occur. The development of this thesis and comparing the situation between these countries, was primarily based on theories of Czech and Slovak investigative journalists, who encountered these risks in their career. The reason for the constant use of information from my own sources is relevance in terms of the current time. The work areas of these journalists include, for example, the domestic and foreign newsrooms of Czech Television, Deník N, Seznam Zprávy, Respekt, the Czech and Slovak newsrooms of Aktuální, the Slovak newsrooms of Pravda and SME, the Czech Center for Investigative Journalism, the Ján Kuciak Investigative Center and OCCRP. All information from journalists was captured through the implementation of semi-structured qualitative interviews. There are also individual examples from the work field (again, among the sources are interviewed journalists who describe their own experiences), and that for the purpose of observing the data in practice. Information from these journalists should sufficiently outline the issue in both countries, and it should also give an explanation.

Klíčová slova

Investigativní žurnalistika, investigativní novinář, bezpečnost, ochrana novinářů, rizika, ohrožení novinářů, Česká republika, Slovenská republika, verbální útoky, sociální síť

Key words

Investigative journalism, investigative journalist, security, risks, Czech Republic, Slovak Republic, verbal attacks, social networks, protection of journalists

Obsah

Úvod

1 Teoretická část práce

1.1 Základní vymezení pojmů

1.1.1 Žurnalistika

1.1.2 Investigativní žurnalistika

1.1.3 Cenzura

1.1.4 Autocenzura

1.2 Bezpečnostní rizika investigativních novinářů

1.2.1 Verbální útoky

1.2.1.1 Dehonestace

1.2.1.2 Výhrůžky

1.2.2 Násilné útoky

2 Analytická část práce

2.1 Oponenti investigativní žurnalistiky

2.1.1 Konkrétní fyzické osoby

2.1.2 Vymezené části společnosti

2.2 Cíle novinářových oponentů

2.2.1 Dehonestace osoby novináře

2.2.2 Znemožnění práce novináře

2.2.3 Poškození reputace novináře

2.2.4 Podpora jiného oponenta novináře

2.3 Faktory ovlivňující vznik bezpečnostních rizik

2.3.1 Výzkumná oblast

2.3.2 Profesní chybování

2.3.3 Výskyt společenského napětí

2.3.4 Problematika odběru dezinformací

2.3.5 Užívání sociálních sítí

2.4 Faktory ovlivňující náplň bezpečnostních rizik

2.4.1 Rodinný stav investigativního novináře

2.4.2 Pohlaví investigativního novináře

3 Praktická část práce

3.1 Metodika výzkumu

3.2 Cíl výzkumu

3.3 Profil respondentů

3.4 Tematické okruhy

3.5 Realizace rozhovorů

3.6 Výstup rozhovorů

3.6.1 Rozbor aktuální rizikové kauzy jednoho novináře

3.6.2 Porovnání aktuální bezpečnostní situace mezi Českou a Slovenskou republikou

3.6.3 Aktuální bezpečnostní praktiky investigativních novinářů

4 Závěr

5 Seznam použité literatury

5.1 Knižní zdroje

5.2 Internetové zdroje

6 Přílohy

6.1 Rozhovor s Kristinou Církovou

6.2 Rozhovor s Pavlou Holcovou

6.3 Rozhovor s Jaroslavem Spurným

6.4 Rozhovor s Janem Moláčkem

6.5 Rozhovor s Markem Vagovičem

6.6 Rozhovor Beatou Balogovou

6.7 Rozhovor s Jaroslavem Kmentou

6.8 Rozhovor s Lukášem Dikem

Úvod

Investigativní žurnalistika je formou žurnalistiky, kde se novinář může setkat s mnoha typy bezpečnostních rizik. Obecně se ale jedná o typ novinářské profese, kde dochází k investigativní a pátrací činnosti. Cílem této formy žurnalistiky je hloubková investigace určité problematiky, která bývá často spojena i s trestními činy. Práce tak pojednává i o trestných činech osob, o kterých novináři referovali v českém i slovenském prostředí. Co se týče vykonávání této profese, její zpracování se ale jeví jako časově i finančně náročné. Je to především z důvodu dlouhotrvajícího sběru informací, a její následné analýzy a tvoření souvislostí.

S gradujícím počtem těchto útoků jsem se rozhodla udělat vlastní výzkum této problematiky, kdy pomocí výpovědí jednotlivých novinářů charakterizují vznik, formu, i záměr hrozeb. Kromě toho jsem se rozhodla porovnávat tyto jednotlivé souvislosti mezi Českou a Slovenskou republikou. Důvodem je zpravidla to, že i přes zjevnou blízkost a podobnost těchto dvou zemí je bezpečnostní situace výrazně odlišná. V obou případech jsem se ale dozvěděla o i podobě v některých aspektech mezi zeměmi, a to zejména v úrovni konfrontace ve vztahu politiků k novinářům.

Během pátrání se ale novináři mohou klást informační a sociální překážky, kterým následně musejí čelit. Od frustrovaných nadávek až po závažné násilné trestné činy, souvislosti těchto hrozeb se mohou v každém případě lišit. Trendem současnosti jsou ale dehonestace a urážky, které jsou novináři sděleny prostřednictvím těchto sítí. Z toho důvodu se tato práce často odkazuje na sociální síť, a pojednává o jejich zásadní roli v aktuální novinářské sféře.

V následujících kapitolách popisují sociální síť tak, že i přes své zjednodušení vzdálené komunikace mohou sloužit ke vzniku dalších bezpečnostních rizik. Zároveň ale napomohly tomu, abych své jednotlivé respondenty zkontaktovala, a následně s nimi udělala rozhovor. Na mé dotazy odpovídali novináři z České i Slovenské republiky, a většina z nich se věnuje investigativní činnosti. Ke dnešnímu datu jsou všichni novináři profesně aktivní. Jedná se o novináře:

1. Z ČESKÉ REPUBLIKY

- Pavla Holcová
- Jaroslav Kmenta
- Jan Moláček
- Jaroslav Spurný

- Kristina Ciroková

2. ZE SLOVENSKÉ REPUBLIKY

- Beata Balogová
- Marek Vagovič
- Lukáš Diko

Mezi další novináře, kteří pracují aktivně v českém prostředí, lze uvést Sabinu Slonkovou, Janu a Josefa Klímu, Jana Kroupu a Zuzanu Šotovou. Ze Slovenské republiky uvádím například Petera Bárdyho a do roku 2018 i Ján Kuciak, o kterém se v následujících kapitolách budu několikrát zmiňovat.

Dalším tématem této práce tvoří problematika dezinformací. Dezinformace obecně charakterizují jako mylné informace, které svým šířením mohou zasahovat do obecného veřejného mínění. Jedná se o další pojem, který připisují k sociálním sítím, a díky své existenci značně napomáhají k jejich tvorbě a šíření. Z toho důvodu jsem se je rozhodla do této kapitoly zahrnout jako jedno z klíčových témat, protože výskyt dezinformací může do značné míry prohloubit společenské napětí – a tak vytvořit větší profesní překážky pro novináře. Novináři se kvůli dezinformacím mohou potýkat s negativní zpětnou vazbou na jejich práci, která může i zpochybňovat jejich pracovní činnost a vytvářet určitá bezpečnostní rizika. Těmi jsou myšleny zpravidla verbální útoky, které cílí o určitou dehonestaci či pokus o rozvrácení pravdivosti výsledků jejich profese.

Aby tato práce byla realizována, užila jsem ke sběru informací metodu kvalitativního výzkumu, který jsem se pokusila zaplnit několika rozhovory. Usilovala jsem o to, abych jev obsáhla podrobněji v celé šíři jeho rozsahu a působení, a zkoumaný jev tak uchopit komplexně se zohledněním jeho kontextu.¹

Jak už bylo zmíněno, se svými respondenty jsem navázala první kontakt prostřednictvím sociálních sítí, a v některých případech byl rozhovor finálně realizován osobně. Ze zvukových záznamů byly následně vytvořeny přepisy, a ty se v této práci jeví jako citace i parafráze.

¹ SEDLÁKOVÁ, Renáta. Výzkum médií: neužívanější metody a techniky. Praha: Grada Publishing, 2014. Žurnalistika a komunikace, str. 51, ISBN 978-80-247-3568-9.

1 Teoretická část práce

1.1 Základní vymezení pojmů

1.1.1 Žurnalistika

Ještě než se začnu věnovat svému zkoumanému typu žurnalistiky, je třeba vymezit, co pojem *žurnalistika* vůbec znamená. Tu lze popsat mnoha způsoby. Jedním z nich je definice Jana Jiráka a Barbary Köpplové, kteří žurnalistiku vymezují jako velmi těžko uchopitelný a významově dosti široký pojem. Ohledně jeho obsahu nepanuje příliš velká shoda, což je patrné například z neobyčejně širšího přístupu k novinářství jako studijnímu oboru. Tímto pojmem se ale především rozumí svébytný typ veřejné komunikace, který je založen na systematickém vyhledávání, zpracování a distribuování následujících typů sdělení.

1. Sdělení, jež informují o významných, důležitých nebo alespoň zajímavých událostech.
2. Sdělení, která analyzují, vysvětlují či doplňují informace o událostech.
3. Sdělení, jež nabízejí nějaký názor na svět kolem nás, poučení o významných jevech tohoto světa.
4. Sdělení, která přinášejí rozptýlení a zábavu.

V jiném ohledu je ale žurnalistika i povolání či způsob obživy. Tyto kontury jsou však obtížně postižitelné. Důvodem může být to, že obsahuje zcela vágní standardy v profesi. Žurnalistikou se podle Jiráka a Köpplové také rozumí studijní obor, který je možné studovat na vyšších odborných školách a vysokých školách.²

Co se týká jedince, který se věnuje žurnalistice, jedná se o novináře neboli žurnalistu. Ten bývá v současné době v otevřených společnostech zpravidla definován tak, že je vybaven profesionálními dovednostmi k tomu, aby dokázal následující:

1. z neustávajícího toku informací vybírat zprávy,
2. rozeznat, co je důležité, a co naopak ne,
3. důležité zprávy vřadit do kontextu, z něhož lze vyvodit, jaký má informační dosah a jaké má důsledky pro život jednotlivce ve společnosti,

² JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. (2015) Masová média 2. S 69-71

4. vyložit informaci a její kontext jasně, zřetelně a pochopitelně,
5. odolat vnějším tlakům a považovat předchozí kritéria za mravní imperativ svého jednání.³

1.1.2 Investigativní žurnalistika

Po krátké definici pojmu *žurnalistika* se v této práci dále posouvám k ujasnění jejího klíčového pojmu, a to *investigativní žurnalistika*. Ta podle názvu vychází z anglického slova *investigate*, což v překladu znamená *vyšetřovat*. Z toho důvodu se lze říci, že se jedná o vyšetřovací či pátrací formu novinářské činnosti. Kromě toho se investigativní činnost považuje za jeden z primárních cílů žurnalistiky obecně. Z toho důvodu jsou stanoveny výhrady proti rozlišení investigativní žurnalistiky, jako by se jednalo o samostatné odvětví.⁴

Investigativní žurnalistiku podle Jana Halady a Barbory Osvaldové lze charakterizovat jako pátrací formu žurnalistiky, jejímž cílem je zveřejňovat zamlčované a odpírané informace, které jsou důležité pro fungování společnosti. Je však důležité, aby novináři tuto formu žurnalistiky aplikovali s velkou opatrností z hlediska rešerše informací. Tím jsou myšleny zpravidla fakta, bezchybné důkazy, které lze ověřit minimálně ze dvou nezávislých zdrojů. Výsledek novinářské činnosti ale může být problémový zpravidla z důvodu nestrannosti či subjektivity autora.⁵

Stejně jako žurnalistika, i její investigativní odvětví vyžaduje vysokou míru profesionality. Tahle se ale liší tím, že její aplikace není v každém ohledu přísná. Zde je spíše kladen důraz na to, aby novinář dobře chránil svůj zdroj, vlastní osobu (včetně lidí z blízkého okruhu), a výsledky své pracovní činnosti. Informace, které novinář během své práce získá, nejsou veřejně známé, a tak mohou představovat velký význam pro společnost. Je nutno ale podotknout, že o tyto informace veřejný zájem je, stejně jako o jejich utajení. Vykonávat investigativní činnost ale není snadné z dalších důvodů, jako například i kvůli její specifičnosti a časovým a finančním požadavkům.⁶

³ JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. (2007) Média a společnost. S 33-34

⁴ RUSS-MOHL, Stephan. Žurnalistika: komplexní průvodce praktickou žurnalistikou. S. 115.

⁵ HALADA, Jan a OSVALDOVÁ, Barbora. (2017) Slovník žurnalistiky - výklad pojmů a teorie oboru. S 281-282

⁶ ZEMÁNKOVÁ, Anna. Střet současné české investigativní žurnalistiky s její normativní podobou: výzkum vybraných aspektů novinářské praxe [online]. Brno, 2019 [cit. 2023-06-20]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/zjymn/>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce Jan MOTAL.

1.1.3 Cenzura

Z hlediska náplně této práce je potřeba zohlednit pojem, který se nazývá *cenzenra*. Je to z důvodu, že nejen investigativní novináři se její náplní mohou setkat. V rámci praktické činnosti v investigativní žurnalistice se ale častěji objevuje určité odvětví cenzury, a to je *autocenzura*. Tenhle pojem bývá často spojen i s jednotlivými bezpečnostními riziky. Z toho důvodu se prvek cenzury i autocenzury objevuje i v nadcházejících kapitolách této práce.

Cenzuru nemusí vždy doprovázet výskyt určitého bezpečnostního rizika. Existují případy, kdy novináři se jí přesto snaží vyhnout. Tyhle situace mohou vyústit například ze strany majitelů mediálních domů, kteří svojí pozicí zasahují do vydávání informací. Příkladem může být zejména příběh Sabiny Slonkové, která šest měsíců působila jako šéfredaktorka MF Dnes. Do této pozice nastoupila po Robertu Čásenském ihned poté, co podnikatel Andrej Babiš odkoupil celé vydavatelství Mafra a.s. v roce 2014. Po odchodu z tohoto postu vysvětlila své rozhodnutí tak, že produkovat nezávislé noviny je nemožné v momentě, kdy jsou vlastněny politikem. Slonková tak usilovala o to, aby v případě neshod nedošlo k manipulaci s informacemi.⁷ Kromě toho je třeba uvést fakt, že po nástupu Andreje Babiše do vrchní pozice ve vydavatelství způsobilo odchod dalších novinářů, a to například Jaroslava Kmenty.

Pojem *cenzenra* vychází z latinského názvu *cenzenre*, což v překladu znamená *oceňovat*. Podle Jiráka a Köpplové se cenzenre rozumí jako *přesvědčení o moci mediálních obsahů ovlivňovat postoje a názory lidí (např. zpochybňovat právo mocných na moc) a obavy z důsledků této moci. Často vedou držitele moci ke snaze nejrůznějšími zásahy zvnějšku kontrolovat a korigovat obsahy médií, které se k příjemcům dostanou*. V interpretaci následků cenzury patří ustanovení dohledu, jehož posláním je znemožnit, aby se „závadné“ obsahy dostaly ke svým adresátům nebo k příjemcům. Vynález knihtisku vedl k novým možnostem šíření slova a proti tomuto trendu se ohradila jak církev, tak i stát s jeho vládcem, a obě instituce si tak začaly stanovovat kontrolu nad šířením slova. To ale vedlo k opačnému směru, v tomto případě i k prosazování svobody projevu.⁸

⁷ HVÍŽDALA, Karel. Sabina Slonková: Nechtěla jsem být hrobníkem MF Dnes [online]. 17. 2. 2015 [cit. 2023-06-16]. Dostupné z: <https://nazory.aktualne.cz/rozhovory/sabina-slonkova-nechtela-jsem-byt-hrobnikem-mf-dnes/r~d688dd94b5c911e4ba57002590604f2e/>

⁸ JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. (2015) Masová média 2. S 341-342

Často dochází k situacím, kdy jedinci u moci mívají tendence kontrolovat a korigovat mediální obsahy. Tyto zásahy směřují do vnější části obsahu médií, které se dostanou k jednotlivým příjemcům. Podle Jiráka a Köpplové se cenzura rozlišuje na:

1. předběžnou – každý institucionalizovaný zásah do obsahu média před tím, než doputuje k uživatelům,
2. následnou – každý institucionalizovaný zásah do obsahu médií poté, co doputuje k uživatelům.⁹

Podle Beate Müllerové lze cenzuru chápat i jako prostředek kontroly nad komunikací, a to tak, že by zahrnoval komunikační procesy. Podle klasického modelu komunikace je při analýze komunikace třeba zohlednit následující faktory:

- odesílatele,
- příjemce,
- zprávu,
- kód,
- kanál (nebo médium),
- kontext.

Podle Müllerové se tento komunikační model hodí k systematickému mapování cenzurních akcí a reakcí. Tato „mapa“ není zamýšlena jako prostředek k obhajobě kategorického oddělení faktorů, které jsou relevantní pro cenzuru a často spolu souvisí. Jedná se spíše o použití těchto pólů komunikačního modelu k reprezentaci různých faktorů, které mohou hrát roli v cenzuře. Jejím cílem může být:

- poskytnout určitou orientaci, v případě komunikace o složitých otázkách souvisejících s cenzurou,
- použít tento rámec jako základ pro analýzu vztahů a závislostí mezi jeho jednotlivými složkami.¹⁰

1.1.4 Autocenzura

⁹ JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. (2007). Média a společnost, s. 155.

¹⁰ MÜLLER, B. (2004) Censorship and Cultural regulation in the Modern Age. S 15-16

Jak bylo v předchozí kapitole zmíněno, je třeba vymezit určitou formu cenzury, která se v rámci praktik investigativní žurnalistiky jeví jako častější okolnost. Tímto případem je myšlena *autocenzura*, a jejíž podstatu tvoří vědomé vyhýbání autora od vyjádření svého názoru. Z hlediska možných obětí mohou být zahrnuty i redakce, které na základě těchto okolností jsou například nuceny omezit své veřejné působení k určitému tématu. Účelem je vyhnout se zásahům či postihům zvnějšku, ať už ze strany státních, anebo i soudních institucí, organizací, pro něž autor pracuje. V některých případech se ale jedná i o tlak ze strany zájmových a nátlakových skupin (popřípadě jednotlivců).

Co se týče pouta tohoto pojmu s tematikou práce, autocenzura a její tlak na jednotlivce může v některých případech vyústit ve vznik bezpečnostních rizik. Tato rizika jsou aplikována verbální i neverbální formou. Novináři, kteří se frekventovaně setkají s těmito útoky, pak mohou mít větší tendence se vyhýbat publiku.

Během rozhovoru s investigativním novinářem Markem Vagovičem mi byla současná autocenzura popsána následujícím způsobem. Někteří mluvčí vůči novináři a jeho práce ventilují silné emoce (často se jedná o frustraci), a jiní naopak pouze kopírují to, co bylo novinářům sděleno jinou osobou (například z vysoké pracovní pozice v politické sféře). V obou případech se ale často jedná o stejný motiv, a to je vybudování strachu novináře, aby omezil svoji pracovní činnost. Tato snaha může dopadnout i úspěšně, a to zejména v momentě, kdy vysoká frekvence těchto útoků novináře finálně odradí. Je třeba také uvést faktor, že hrozby dokážou vyústit ve snížení kvality psychického zdraví novináře, což se projevuje například ve formě výskytu paranoie. U novinářů s menší pracovní zkušeností pak existuje větší riziko, že jsou těmito okolnostmi paralyzováni v rámci konání své profese.¹¹

Na autocenzuru žurnalisty mají také vliv verbální útoky ve veřejném prostoru. Novináři, na něž jsou tyto útoky podnikány často, mohou mít větší tendence se následně vyhýbat publiku, protože mohou vnímat interakce s nimi jako méně hodnotné. Následně to může vést ke zhoršení vztahu

¹¹ Rozhovor s Markem VAGOVIČEM, 3. 2. 2023, Telefon

mezi médii a publikem. Kromě toho se novináři mohou začít obávat o svoji fyzickou bezpečnost.¹²

Investigativní novinář Jaroslav Spurný mi k následkům obav o fyzickou bezpečnost podal následující informace. V případě výskytu těchto hrozeb může dojít ke změnám v běžném fungování novináře, a to i v jeho osobním životě. To zahrnuje například ohlížení se ve veřejném prostoru. V případech, kdy se novinář setká s respondenty, se naopak ohlíží po bezpečnostních kamerách. Důvodem je snaha o zvýšení úrovně vlastní ochrany. Kromě toho novinář dbá na to, aby pracoval se zabezpečenou elektronickou komunikací.¹³ Tyhle zásady pro investigativní novináře se za každých okolností mohou považovat za nezbytné, avšak v kombinaci s reálným výskytem hrozby může dojít ke zvýšení snahy o dodržení těchto pokynů.

Zásadní rozdíl mezi cenzurou a autocenzurou tkví v tom, že cenzura je formalizovaný, institucionalizovaný tlak na formování mediální produkce. Odborněji řečeno, autocenzura je sociálněpsychologický mechanismus založený dílem na mechanismech socializace, dílem na sociálním tlaku ke konformitě, a dílem na strachu z možného postihu. Součástí sociální praxe je i to, že člověk pohybující se ve společenských vazbách bere v úvahu možné důsledky svého komunikačního jednání a koriguje je tak, aby předešel důsledkům, které považuje za nežádoucí. To je naprosto běžný mechanismus sociálně přiměřeného chování a je většinou sociálně přijatelné a žádoucí, když se uplatňuje i v mediální komunikaci. V tomto smyslu je „autocenzura“ nejen běžným, ale i pozitivním jevem.¹⁴

1.2 Bezpečnostní rizika investigativních novinářů

V rámci realizace této práce je třeba ihned vymezit nejčastější bezpečnostní rizika v současné době. Proto jsem se v každém rozhovoru ptala svých respondentů, které aktuální hrozby považují ve své zemi za nejčastější. Na základě podaných informací jsem zde uvedla několik typů rizik, které jsou tedy nejrelevantnější pro současnost v České a Slovenské republice.

¹² ŽUFFOVÁ, Mária, & CARLINI, Roberta. (2021) Safety of journalists in Europe: Threats and best practices to tackle them

¹³ Rozhovor s Jaroslavem SPURNÝM, 11. 1. 2023, Google Meet

¹⁴ JIRÁK, Jan a KÖPPOVÁ, Barbara. (2015) Masová média 2. S 346

1.2.1 Verbální útoky

„Jsou tu další novináři? Novinářů je moc, měli by se likvidovat,“ tak reagoval tehdejší český prezident Miloš Zeman na počet přítomných žurnalistů, když se v roce 2017 setkal se šéfem Kremlu Vladimírem Putinem.¹⁵ Verbálními útoky jsou myšleny negativní či nenávistná vyjádření k novinářům, kterými se vůči nim vymezuje jejich odpůrce. Jejich motivy či záměry se mohou výrazně lišit. V častých případech se ale jedná o jedince, kteří jsou z určitých důvodů v konfrontačním vztahu s novinářem. Není nutné, aby byl novinář investigativního zaměření.

V současnosti se frekvence verbálních útoků jeví jako velmi častá, na což má obrovský vliv i rozšíření sociálních sítí. Když jsem na tuhle problematiku položila dotaz slovenské novinářce Beatě Balogové, dostala jsem následující informace:

„Po rozšíření sociálních sítí narostl počet útoků, a to je bez diskuse. Zasáhl se nejprve Facebook, a nyní i celé sociální sítě jako takové. Bohužel to má negativní dopad jak na pracovní činnost novináře, tak i na vedlejší komunikaci se čtenářskými skupinami. Útoky se několikrát znásobily, a novináři jim pak musejí čelit. Někteří reagovali způsobem, že se dokonce stáhli ze sociálních sítí. To ale samozřejmě není dlouhodobé řešení pro novináře.“¹⁶

Při rozhovoru s Janem Moláčkem jsem dostala tenhle komentář k okolnostem verbálních útoků, a to opět v kontextu sociálních sítí:

„Chvilku to může trvat, ale po čase zjistíte, že devadesát procent těchto útoků zřejmě pochází od lidí, kteří nemusejí být ani skuteční. Naopak se jedná například o profesionální trolling či zpráv od botů. Je tam ale i část, kterou tvoří skuteční autentičtí uživatelé sociálních sítí. To samozřejmě není příjemné, a svědčí to o tom, že napětí ve společnosti existuje. Kromě toho lze pozorovat i výskyt určitého rizika, že tahle činnost dokáže vyústit i v násilný čin.“¹⁷

¹⁵ MOŠPANOVÁ, Eva. Zeman řekl Putinovi, že novináři by se měli likvidovat. Bonmot, hájí výrok mluvčí – iRozhlas [online]. Copyright © Český Rozhlas [cit. 24.4.2023]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/novinari-se-meli-likvidovat-zaznelo-na-setkani-zemana-s-putinem_1705141130_mos

¹⁶ Rozhovor s Beatou BALOGVOU, 16. 2. 2023, Telefon

¹⁷ Rozhovor s Janem MOLÁČKEM, 19. 1. 2023, Praha

Jednoduchost v užívání sociálních sítí umožňuje komukoli, aby se dostal do veřejné diskuse, a tak i do potenciální diskuse s novinářem. Jinými slovy, v současnosti je i mnohem snadnější oslovit novináře prostřednictvím tohoto digitálního prostoru.

Motivem těchto verbálních útoků může být zpravidla veřejná ventilace negativních emocí, jimiž jedinec zprostředkovává svůj názor adresovaný novináři. Důvodem, proč se pisatelé verbálních útoků projevují nenávistně vůči novináři, může být i pouhý nesouhlas s veřejnou činností novináře. Typickými projevy bývají dehonestace či urážky osoby novináře, jeho kolegů anebo samotné redakci, ve které publikuje. V následujících kapitolách se zaměřím na jednotlivé ovlivňující faktory.

Dotaz na motivaci těchto verbálních útoků jsem položila například novinářce Kristině Círokové, která mi posléze podala tohle tvrzení:

„Kromě trollingu existuje i spousta případů, kdy někteří lidé akorát cítí pocit nenávisti vůči novinářům. Důvodem bývá například podlehnutí propagandě, která dle mého názoru může přicházet i z Ruské federace. Ta se zde šíří s myšlenkou různých dezinformačních webů, že takzvaná mainstreamová média nepodávají pravdivé informace. Jejich publikum tomu může posléze uvěřit. To lze pak rozdělit na dva proudy. Jeden se týká jedinců, kteří dezinformacím skutečně věří. Druhý proud se naopak týká určitého řízení, který funguje záměrně. Z toho důvodu je třeba zohlednit fakt, že nedůvěryhodnost médií podrývají i lidé z politické sféry. Tím jsou myšleni například politici z SPD“¹⁸

1.2.2 Výhrůžky

Výhrůžkami jsou chápány verbální i neverbální útoky, kterými se určitý odpůrce vymezuje proti novináři, a to zastrašujícím způsobem. V kontextu těchto výhrůžek může docházet ke snaze o kontrolu či omezení profesní činnosti novináře. Oba případy ale zahrnují činnost, se kterou se může setkat nejen novinář s investigativním zaměřením, a důvodem bývá zpravidla problematická tematika jeho praxe. Pokud se mezi výhrůžkami objeví podtext, který odkazuje na jakoukoliv formu ohrožení bezpečnosti novináře, lze se s tím vypořádat i právní cestou. Jako je tomu u

¹⁸ Rozhovor s Kristinou CÍROKOVOU, 27. 12. 2023, Google Meet

verbálních útoků, výhrůžky mohou být zprostředkovány i na sociálních sítích, a to i ve veřejném prostoru.

Moderátor a investigativní novinář Marek Vagovič mi k této kapitole popsal několik případů ze slovenského prostředí. Dva z vlastní zkušenosti, a třetí jako zkušenost jeho nejmenovaného kolegy.

„Zažil jsem v minulosti situaci, kdy jsem dostal ohlas od někoho, o kterém jsem v té době psal. Jednalo se o mafiánskou skupinu, která kupovala pozemky zprostředkované restituenty. Posléze jsem od ní dostal zprávu, že pokud o této aktivitě nepřestanu psát, tak za tehdejších sto tisíc slovenských korun mě někdo přijde zmlátit. Také jsem zažil případ, kdy několik mužů přišlo navštívit mé bydliště, když jsem tam nebyl. Zazvonili, a otevřel jim můj syn, který situaci nerozuměl. Bral jsem tuhle záležitost jako otevřenou formu zastrašování, a proto jsem ji později řešil i s policií. Naopak můj kolega si našel ve své schránce náboj, což se také považuje za vážnou hrozbu.“¹⁹

1.2.3 Násilné útoky

Násilnými útoky jsou myšleny hrozby, které ohrožují fyzickou bezpečnost novináře. Ty se v investigativní novinářské činnosti pravděpodobně vyskytovaly od počátku jejího vzniku. Je ale nutno podotknout, že ne vždy mohou vygradovat v násilné činy, které v jednom případě vyústily dokonce v zavraždění novináře na Slovensku.

V rámci této kapitoly je ihned potřeba uvést tragickou událost, kdy v roce 2018 došlo k vraždě prvního novináře na území Slovenské republiky. Jednalo se o případ vraždy investigativního novináře Jána Kuciaka a jeho snoubenky Martiny Kušnírové, kteří byli zastřeleni ve svém domě. Důvodem byla Kuciakova investigativní činnost vykonávaná v redakci Aktuálie.sk.²⁰

Vražda byla od počátku charakterizována jako záměrná, a klíčovou osobou se dodnes označuje slovenský podnikatel Marian Kočner. Ten byl 19. května 2023 opět osvobozen od obžaloby

¹⁹ Rozhovor s Markem VAGOVIČEM, 3. 2. 2023, Telefon

²⁰ HOSENSEILDOVÁ, Petra. Slovenská policie: Vražda novináře Kuciaka pravděpodobně souvisí s jeho prací - ČT24 [online]. © Česká televize. [cit. 26.3.2023]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2402020-na-slovensku-zavraždili-investigativniho-novinare-ktery-psal-o-lidech-kolem-vladniho>

v specializovaném trestním soudu v Pezinku, přičemž jeho blízká kolegyně a bývalá milenka Alena Zsuzsová byla odsouzena k nepravomocnému trestu – 25 let odnětí svobody za objednání vraždy. Soudkyně Ružena Sabová odůvodnila osvobození Kočnera tím, že doposud neexistuje dostatek důkazů o prokázání jeho vědomosti o zařízení vraždy, a kromě toho i absence záznamů o jeho zaplacení. Naopak v případě Aleny Zsuzsové se ale souvislost s vraždou prokázala, a to i s motivem snahy Kočnerovi pomáhat.²¹

V souvislosti s touto kauzou jsem některé své respondenty požádala o pár komentářů. Zajímaly mě především následky osudu Jána Kuciaka na současné novinářské prostředí, a zároveň, do jaké míry byli novináři zasaženi i osobně. Například Jaroslav Kmenta se vyjádřil následujícím způsobem:

„Osobně jsem toho novináře neznal, ale viděl jsem jeho talent i snahu. Musím uznat, že byl hrozně šikovný a chytrý. Dotklo se mě to, protože šlo o vraždu mého kolegy z branže. Je jedno, kde se to stane. Jde o tu profesi, protože najednou vidíte, že vás někdo zabije kvůli tomu, co děláte. Je to vlastně pouze proto, že jste dělal dobrou práci, která má zákonný rámec a vlastně obrovské poselství pro demokracii. Pokud někdo zabije novináře kvůli jeho práci, částečně tak zabil i kus té společnosti. Takže tohle se mnou zamávalo hodně, prvních čtrnáct dní jsem měl i pocit, že svoji pracovní činnost opustím.“²²

K této kapitole jsem se rozhodla uvést i pár komentářů od Pavly Holcové, která se po vraždě Jána Kuciaka ihned potýkala s rizikem ohrožení vlastní fyzické bezpečnosti.

„Po vraždě Jána Kuciaka jsem žila pod policejní ochranou nějakou dobu. Bylo to z důvodu, že tehdy jsme spolu pracovali na tématu ohledně propojení Roberta Fica a italské mafie Ndrangheta. Nemůžu uznat, že to byla příjemná zkušenost, nicméně jednalo se o velmi profesionální záležitost. Nelze tak říct jediné špatné slovo o skupině policistů, která nás měla na starosti.“²³

²¹ HOLCOVÁ, Pavla. Slovensko: Emoce v soudní síni: Zsuzsová dostala 25 let, Kočner osvobozen [online]. 25.5.2023 [cit. 2023-06-16]. Dostupné z: investigace.cz/zsuzsova-25-let-kocner-osvobozen/

²² Rozhovor s Jaroslavem KMENTOU, 25. 2. 2023, Praha

²³ Rozhovor s Pavlou HOLCOVOU, 6. 1. 2023, Telefon

Následně přikládám několik informací ohledně dopadu osudu Jána Kuciaka na novinářskou společnost. Vzhledem k rozsáhlé odpovědi, se opět rozhoduji uvést sestříhaný komentář od Jaroslava Kmenty:

„Pokud ta vražda měla sloužit k tomu, že se novinářům zabrání jejich činnost, jde o naprosto lichou představu. Vznikne tak právě opačný efekt, kdy se vzedme obrovská vlna, která smete jednotlivé útočníky. A to se vlastně stalo, po měsících se odhalila skupina vrahů. Akorát se tenhle případ musí dojednat, jelikož zatím neexistují stoprocentní důkazy. To ale souvisí s politikou i byznysem, který se zvrátil společně s průběhem společenských dějin na Slovensku. Tehdejší zproblematizovaná politická garnitura najednou musela ustoupit, protože ji přetlačila linie demokracie. Lidé to začali cítit jinak, a proto hlasovali jinak i ve volbách. Z tohoto důvodu tedy nemá smysl vraždit novináře, protože stejně někdy jiný to psaní přebere, a následně zvítězí.“²⁴

Na rozdíl od Slovenské republiky v Česku zatím nenastal případ, kdy by došlo k zavraždění novináře za jeho činnost. Nejsou ale vyloučeny situace, kdy pokusy o tenhle trestný čin opravdu nastaly. Například 9. července roku 2002 se Sabina Slonková dozvěděla o hrozbě, ke které mělo dojít během následujícího dne. O jejím plánování byla informována policisty z Útvaru pro boj s organizovaným zločinem, kteří zadrželi muže se zakázkou vykonat tenhle čin. Mělo se jednat o vykonání vraždy pomocí střelné zbraně, a následného ztížení identifikace prostřednictvím jiných prostředků. Muž ale nakonec sám kontaktoval policii, a to zřejmě z důvodu zaleknutí. Následně byla Sabina Slonková odvedena na neznámé místo mimo Prahu, které opustila až po zatknutí veškerých podezřelých.²⁵

2 Analytická část práce

2.1 Oponenti investigativní žurnalistiky

Pokud se novinář věnuje investigativní činnosti, v některých případech mu může vytvořit překážku i fyzická osoba. Jinými slovy se jedná o oponenty, kteří se nějakým způsobem vymezují proti

²⁴ Rozhovor s Jaroslavem KMENTOU, 25. 2. 2023, Praha

²⁵ DVOŘÁČEK, Marek. Slonkovou dělily od smrti hodiny [online]. 23.7.2002 [cit. 2023-06-16]. Dostupné z: idnes.cz/zpravy/domaci/slonkovou-delily-od-smrti-hodiny.A020722_121712_krimi_kot

novináři anebo jeho práci. Jejich důvody, projevy i záměry se ale mohou lišit. Proto je třeba rozlišit jednotlivé typy těchto oponentů.

Nenávistné projevy odpůrců vůči novinářům lze registrovat ve veřejném prostoru (i na sociálních sítích) anebo v soukromých zprávách. Nemusí vždy souviset s investigativní činností novináře, kterou aplikuje na určité kauze. V některých případech může nastat i situace, kdy žurnalista uskuteční rozhovor s osobou, která poskytuje informace nepopulární pro společnost. Části publika se následně dokážou vymezit proti novináři, nehledě na to, jak zní novinářův subjektivní názor na výroky jeho respondenta. Je nutné ale poukázat na to, že uvedený jev se nevyskytuje pouze u investigativních novinářů, ale u všech novinářů, kteří mají jiné názory než částí společnosti.²⁶

Určitou hrozbou investigativních novinářů mohou být i mediální kampaně. Jinými slovy, v některých případech se jedná o fungování vydavatelských domů proti novináři. Ten může veřejně referovat o problematice, která tomuto zdroji z nějakého důvodu nevyhovuje. Tyto informace jsem získala během rozhovoru s Pavlou Holcovou. V následujícím odstavci jsem ji také nechala popsat, čím by mohl být vztah mediálních kampaní rizikový pro novináře. Během odpovědi na dotaz byl uveden pojem MAFRA. K jeho popsání se ale dostanu v nadcházejících kapitolách.

„Důvodem pro vymezení médií vůči jinému novináři je problémová tematika, o které píše. Může se jednat o kauzy, kdy novinář odhaluje například korupci, která je napojená na vládu či tajné služby. Kolem této problematiky se v České republice pohybuje pouze MAFRA.“²⁷

2.1.1 Konkrétní fyzické osoby

Konkrétními fyzickými osobami jsou myšleny ty, které mohou novináře ohrozit jak přímo, tak i prostřednictvím vlivu na jiné. Pokud se jedná o veřejně známého odpůrce, může společnost zaujmout takzvaným populismem. Populisté dokážou velmi cíleně a systematicky pracovat se strachem anebo s podmotivem strachu a využívat jej jako svůj hlavní nástroj k manipulaci publika. Existuje ale riziko, že někteří z ovlivněných jedinců pak mohou jednat i násilně, což se i populistovi dokáže vymstít. Toto riziko si ale populistu uvědomuje, přesto je hodlá podstoupit.

²⁶ Rozhovor s Jaroslavem KMENTOU, novinářem, 25. 2. 2023, Praha

²⁷ Rozhovor s Pavlou HOLCOVOU, 6. 1. 2023, Telefon

Důvodem může být to, že rozdělená a napjatá společnost je jedinou společností, ve které dokáže se svými cíli uspět.²⁸

V současnosti je časté, že terče z novinářů vytvářejí především osobnosti z politické sféry. Někteří velmi významní politici dokážou ve společnosti vytvářet narativ, že novináři mají nižší hodnotu než prostý člověk. Z tohoto důvodu se politici mohou snažit novináře nějakým způsobem dehumanizovat. Kromě toho mohou i tvrdit, že pracovní agendou novináře je poškodit status politika.²⁹

„Vy jste bral prachy od Pitra a od Mrázka, vy jste to prase novinářské! Jste nejhorší novinářská žumpa!“

Tak zněl komentář bývalého předsedy vlády Andreje Babiše vůči novináři Jaroslavu Kmenty, a to v reakci na dotaz ohledně jeho údajného tajného konta v Lichtenštejnsku. Babišův kolega Lubomír Šidala z tehdejší firmy Petrimex totiž uvedl, že společně na přelomu 80. a 90. let si zde ukládali provize z obchodů uzavřených pro státní podnik.³⁰

Příkladem veřejných odpůrců novinářů se jeví poslanci politického hnutí Svoboda a přímá demokracie, kteří je často kritizují, anebo se terčem kritiky stávají různá média. To se může projevit i při odmítnutí vyjádření, což bylo zaznamenáno například u poslance Tomia Okamury. Podobnou taktiku používá i bývalý předseda vlády Andrej Babiš. Tu lze pozorovat na jeho postoji k pořadům, jako jsou Reportéři ČT anebo 168 hodin. Kromě pořadů České televize se podobným způsobem vymezuje i vůči redakci Seznam Zprávy.³¹ Další osobností je dřívější český prezident Miloš Zeman, který při vyjádření o novinářích používá i vulgarismy, čímž ohrožuje důvěru společnosti v média. Záznam tohoto typu chování existuje i z doby, kdy byl premiérem v letech 1998 až 2002.³² Rovněž bývalý vedoucí kanceláře prezidenta Vratislav Mynář veřejně vyjmenoval redakce, kterým prezidentský úřad nehodlá poskytovat informace. Mezi ně spadají i Seznam Zprávy, pořady České televize 168 hodin a Reportéři ČT, které jím zároveň byly označeny za

²⁸ Rozhovor s Janem MOLÁČKEM, 19. 1. 2023, Praha

²⁹ Rozhovor s Pavlou HOLCOVOU, 6. 1. 2023, Zlín

³⁰ KMENTA, Jaroslav. „Jste novinářské prase.“ [online]. 12.12.2022 [cit. 2023-06-16]. Dostupné z: seznamzpravy.cz/clanek/audio-podcast-prohnili-jste-novinarske-prase-proc-babisovi-pred-kmentou-ujely-nervy-221072

³¹ Rozhovor s Kristinou CIROKOVOU, 27. 12. 2023, Google Meet

³² Rozhovor s Jaroslavem KMENTOU, 25. 2. 2023, Praha

dezinformační zdroje. V těchto případech se může jednat o promyšlené činy, které mají za cíl podřývat důvěryhodnost médií. Kromě toho politici mohou paradoxně veřejně směřovat svoje publikum k opravdovým dezinformacím.³³

Konkrétní odpůrci se mohou vůči novinářům vyhradit i jinak než manipulací s publikem. Přibližně od roku 2013, kdy se čeští miliardáři ujali vlády nad jednotlivými mediálními domy, byl vyvíjen profesní tlak na žurnalisty. Fungoval v něm narativ, aby se jejich investigativní činnost kontrolovala anebo omezila. Jaroslav Kmenta mi k tomu podal informace, že tento jev se dá pozorovat od chvíle, co například bývalý předseda vlády Andrej Babiš koupil společnost MAFRA, anebo když podnikatel Daniel Křetínský koupil české vydavatelství společnosti Ringier. Nad jejich motivem se může spekulovat i ohledně toho, že jejich vlastnictví dokázalo novinářům znemožnit fungování proti zájmům jejich přátel i obchodních partnerů.

Tato strategie tak má přímý vliv na novináře už od momentu, kdy redakce nebo novináři začnou pracovat na tématu, a vedení jej může ihned omezit anebo zatrhnout. K tomuto případu došlo například u Jaroslava Kmenty, Sabiny Slonkové a Jana Kroupy v roce 2017. Ve stejném roce tehdejší ministr financí Andrej Babiš vyhrál parlamentní volby, a získal si tak post českého premiéra. Následně se zmínění novináři stali terčem útoků neviditelného formátu, kdy se jednalo o snahu profesní likvidace. Nový předseda vlády totiž mohl do jisté míry využít své moci i nad českými bezpečnostními složkami. To se projevovalo prostřednictvím frekvenčních pozvánek k policejním výslechům, které souvisely s údajně uniklými informacemi v tehdejších rozdělaných kauzách novinářů. Tímto způsobem se na novináře vynaložil profesní tlak, který měl za cíl znepříjemnit anebo ztížit jejich práci. Tato situace v současnosti ale negraduje ani neklesá, a Jaroslav Kmenta mi svoji zkušenost popsal následujícím způsobem.

„Andrej Babiš tenkrát zřejmě využíval potenciálu toho, že pod něj spadají bezpečnostní složky. Zvaly si nás k výslechům, zejména kvůli úniku informací. A tím pádem nás svým způsobem drtily a snažily se nám znepříjemnit život a de facto znechutit naši práci. Tohle je tedy vlastně jiný způsob ataků na práci novinářů. Nakonec jsme ale přesto vydali prohlášení, a postavili jsme se vůči tomu. Přesto tak děláme svoji práci dál.“³⁴

³³ Rozhovor s Kristinou CIROKOVOU, 27. 12. 2023, Google Meet

³⁴ Rozhovor s Jaroslavem KMENTOU, 25. 2. 2023, Praha

Nadále dochází k případům, kdy politik může vytvářet verbální tlak na investigativního novináře. To obnáší například žádosti o prozrazení zdrojů informací, anebo také snaha o omezení samotné investigativní činnosti.³⁵

Podobně jako na české půdě, i na Slovensku je velká část odpůrců sympatizanty politiků, kteří šíří nenávist k důvěryhodným mediálním zdrojům.³⁶ Z politického spektra se může jednat o útoky jak od členů opozice, tak od jednotlivců ze současné vládní koalice v zemi. Mezi následky těchto útoků patří nejen snížená důvěra společnosti k novinářům, ale také tendence k výhrůžným verbálním útokům. Ve chvíli, kdy politik či politici verbálně zaútočí na novináře, se jejich příznivci mohou projevit podobně. Jedná se tak o velice silný a frekventovaný úder, který může vyústit v nebezpečné výhrůžky i od jedinců, kteří ani nemusí mít ujasněný motiv.³⁷

Nenávistné chování vůči novinářům doposud projevili například politici Robert Fico a Igor Matovič, kteří kladou překážky ve společnosti nejen investigativním novinářům. Pro investigativní novináře jsou totiž specifické i případy, kdy se i politici mohou vyjádřit výhrůžnými soukromými zprávami, například ve formě SMS. Stalo se tak u bývalého komentátora deníku SME Petera Tótha, který dříve údajně pronásledoval novináře pro podnikatele Mariána Kočnera. Při rozhovoru s Beatou Balogovou mi bylo uvedeno, že vztah Petera Tótha k novinářům se ukázal prostřednictvím verbálních útoků na novináře zejména v momentě, kdy byla o něm zveřejněna zpráva.³⁸ Co se týče Tóthova sledování novinářů, zde usiloval o jejich zachycení v nelichotivých situacích. Jako příklad může jít situace, kdy Kočnerovi pomáhal při tvorbě projektu Na pranieri, který cíleně diskreditoval novináře. Tenhle projekt zároveň usiloval o to, aby se Kočnerovi naopak zvýšila jeho popularita. Informace ze sledování zřejmě pak využili vykonavatelé vraždy Jána Kuciaka.³⁹

2.1.2. Vymezené části společnosti

Vztah společnosti k novinářům je určen několika faktory. Kristína Ciroková mi v rozhovoru uvedla, že velký vliv má úroveň dělení společnosti, a zároveň přesun veřejných debat na sociální

³⁵ Rozhovor s Jaroslavem KMENTOU, 25. 2. 2023, Praha

³⁶ Rozhovor s Beatou BALOGVOU, 16. 2. 2023, Telefon

³⁷ Rozhovor s Lukášem DIKEM, 22. 2. 2023, WhatsApp

³⁸ Rozhovor s Beatou BALOGVOU, 16. 2. 2023, Telefon

³⁹ MARTINOVSKÝ, Marek. Peter Tóth [online]. 12.12.2022 [cit. 2023-06-16]. Dostupné z: investigace.cz/peter-toth/

sítě. Zde totiž funguje princip, kdy se jedinci v digitálním prostředí cítí odvážněji ve svém projevu. Proto se lidé mohou vyjadřovat s mnohem nenávislnějším a útočnějším podtextem. Tímto způsobem se dá pozorovat vulgárnější chování společnosti, které je směřováno na novináře.⁴⁰

Dalším problémem je společenské napětí. V některých případech se totiž může stát podhoubím, ze kterého vyrostе i násilí nebo násilný čin. Takové činy mohou být pak namířeny proti konkrétnímu člověku, se kterým je pachatel v konfliktu. Vzhledem k počtu jedinců, kteří mají výhrady k novinářům, se verbálních útoků projevuje velké množství. Tato data zprostředkoval například výzkum Investigativního centra Jána Kuciaka. Na konci letošního února z něj vyplynulo, že více než dvě třetiny novinářů zažilo v uplynulém roce hrozbu, a z toho se ze 76 % jednalo o verbální útok.⁴¹

Dnes se novináři mohou potýkat s nadměrným množstvím nenávislných projevů na veřejnosti. Tyto projevy pramení nejen z tématu jeho investigativní činnosti, ale také z jeho vztahu s veřejnou osobou. Příkladem může být i rozhovor s člověkem, který se vyjadřuje neadekvátně pro určitou část společnosti, a na novináře je posléze vyvíjen tlak. Tlak na novináře se projevuje ve formě nepříjemných verbálních reakcí, které dokážou vyústit i ve výhrůžky.⁴² Motivy a záměry těchto jedinců se mohou v každém případě lišit. V nadměrném množství nadávek ale existuje neustálé riziko, že novinář neodhadne míru ohrožení a dojde k potenciálnímu narušení jeho fyzické bezpečnosti.⁴³

2.2 Cíle novinářových oponentů

2.2.1 Dehonestace osoby novináře

Dehonestace se může projevovat několika způsoby a s různými motivy. Proto jsou schopny v novináři vyvolat spekulace z jejich záměru. Cílem může být snaha ho zastrašit, ale také pouhá ventilace negativních emocí, jako například frustrace.⁴⁴ U žen se v těchto zprávách často vyskytuje

⁴⁰ Rozhovor s Kristinou CIROKOVOU, 27. 12. 2022, Google Meet

⁴¹ INVESTIGATÍVNE CENTRUM JÁNA KUCIAKA. Výskum: Cítia sa slovenskí novinári bezpečne? [online]. 20.2.2022 [cit. 2023-06-16]. Dostupné z: icjk.sk/229/Vyskum-Citia-sa-slovenski-novinari-bezpecne

⁴² Rozhovor s Markem VAGOVIČEM, 3. 2. 2023, Zlín.

⁴³ Rozhovor s Jaroslavem SPURNÝM, 11. 1. 2023, Google Meet

⁴⁴ Rozhovor s Markem VAGOVIČEM, 3. 2. 2023, Telefon

i sexuálně násilný podtext.⁴⁵ Míru vulgarity určuje i přítomnost a užívání sociálních sítí. Jedinec zde může cítit vyšší úroveň odvahy, a díky tomu si dovolí hrubější vyjádření, než by dokázal při osobním setkání.⁴⁶ U zpráv s výhružným kontextem se nejčastěji jedná o nepřímou charakteristiku.⁴⁷ Pokud se tyto pocity vypustí v nekonkrétní formě, nemusí být řešeny jako výhrůžka anebo jiný typ rizika pro bezpečnost. Jinými slovy, zpráva se snahou o vyvolání strachu se dá považovat za útok psychologického rázu.⁴⁸ Frekvence těchto verbálních útoků ale může vést k situaci, kdy novinář je z psychických důvodů od své profesní činnosti odrazen.⁴⁹

2.2.2 Znemožnění práce novináře

Ve společnosti existují jedinci, kteří se z nějakého důvodu snaží znemožnit vydání určitých informací. Ti pak mohou novináři klást překážky v jeho pracovní činnosti (zahrnuty jsou i pokusy o znechucení jeho práce, což může být aplikováno formou dehonestace). Do této kategorie ale spadají i výhrůžky, u kterých hrozí vyústění v násilný trestný čin.

Příkladem je vražda slovenského investigativního novináře Jána Kuciaka a jeho snoubenky Martiny Kušnírové. Kuciak se tenkrát věnoval především tématům, jako jsou podezření z daňových podvodů. Jednalo se zejména o jedince, kteří měli blízko k vládní straně SmerSD. Podle bezpečnostních jednotek byl nejpravděpodobnějším motivem vraždy právě Kuciakova práce, a tak šlo o první případ vraždy novináře v novodobé historii Slovenska.⁵⁰

2.2.3 Poškození reputace novináře

Z hlediska pracovních zásad investigativních novinářů je důležité, aby si udrželi své profesní jméno a důvěryhodnost. Jedná se o klíčové parametry, které jim umožní dostat se ke zdrojům, a dopracovat se tak k požadovaným informacím. Pokud by ale nějakým způsobem došlo

⁴⁵ Rozhovor s Pavlou HOLCOVOU, 6. 1. 2023, Telefon

⁴⁶ Rozhovor s Kristinou CIROKOVOU, 27. 12. 2022, Google Meet

⁴⁷ Rozhovor s Pavlou HOLCOVOU, 6. 1. 2023, Telefon

⁴⁸ Rozhovor s Jaroslavem KMENTOU, 25. 2. 2023, Praha

⁴⁹ Rozhovor s Markem VAGOVIČEM, 3. 2. 2023, Telefon

⁵⁰ HOSENSEILDOVÁ, Petra. Slovenská policie: Vražda novináře Kuciaka pravděpodobně souvisí s jeho prací - ČT24 [online]. © Česká televize. [cit. 26.3.2023]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2402020-na-slovensku-zavrazdili-investigativniho-novinare-ktery-psal-o-lidech-kolem-vladniho>

k ohrožení těchto kritérií, může se jednat o určitou formu nebezpečí pro reputaci novináře. V posledním desetiletí si tuto skutečnost uvědomili i odpůrci novinářů, a proto tuhle myšlenku využívají ve svůj prospěch. To se může projevat tak, že odpůrce označí informace novináře za nedůvěryhodné, anebo poukazuje na jeho profesní nedostatky. Jedná se o častý záměr v nenávistném chování, který se často projevuje především ve sféře sociálních sítí. V případě zpětné vazby se novinář může hájit formou ospravedlnění publiku, kde dochází k souboji o očištění jeho profesního jména⁵¹

2.2.4 Podpora jiného oponenta novináře

Někteří lidé mohou nenávistně jednat i proto, že jsou sympatizanty společensky známých odpůrců, kteří vytvářejí anebo šíří nenávist vůči novinářům. Vycházejí z informací, které dotyčný odpůrce údajně prohlásil veřejně. U některých jedinců je následně vyvolána potřeba sdílet podobné názory.⁵² Nemusí se nutně jednat o příznivce konkrétních fyzických osob. Nenávist může vzniknout také ze souhlasu s dezinformacemi, které lze zobrazit i ve formě anonymních publikací na internetu. Jinými slovy, v tomto případě se jedná o podlehnutí určité formě nedůvěryhodné propagandy, která narušuje důvěryhodnost práce novinářů.⁵³

Příkladem může být situace, kdy šéfredaktorka Investigace.cz Pavla Holcová v roce 2021 zmínila jméno Andreje Babiše v kauze Pandora Papers. Jednalo se o masivní únik dokumentů ze čtrnácti právních kanceláří, které spravovaly a zakládaly tzv. offshore firmy. Investigace.cz je členem Mezinárodního konsorcia investigativních novinářů, a ten dva roky zpracovával tenhle široký objem dat. Informace jsou nyní k dispozici široké veřejnosti, a zveřejňuje se například názvy firem i jména jejich vlastníků. První soubor zveřejněných dat pochází od dvou právních firem, a jedna z nich spravovala tzv. offshore firmy Andreje Babiše.⁵⁴ Proto se po vydání Andrej Babiš nenávistně vyjádřil o Pavle Holcové na veřejnosti, což způsobilo vlnu verbálních útoků a výhrůžek od jeho podporovatelů. Někteří z těchto jedinců neskrývali svůj vztah k Andreji Babišovi.⁵⁵ Tím by se dalo tedy říci, že i vyjádření politika dokáže vytvořit živnou půdu pro nenávist k novinářům.

⁵¹ Rozhovor s Jaroslavem SPURNÝM, 11. 1. 2023, Google Meet

⁵² Rozhovor s Beatou BALOGVOU, 16. 2. 2023, Zlín.

⁵³ Rozhovor s Kristinou CIROKOVOU, 27. 12. 2022, Google Meet

⁵⁴ ŠOTOVÁ, Zuzana. Pandora Papers: Zveřejněná první várka dat [online]. 6.12.2021 [cit. 2023-06-16]. Dostupné z: investigace.cz/pandora-papers-zverejnena-prvni-varka-dat/

⁵⁵ Rozhovor s Pavlou HOLCOVOU, 6. 1. 2023, Telefon

To znamená, že kromě zvýšené tendence ke konfrontaci, se také může jednat o nárůst jejich realizovaného množství.⁵⁶

2.3 Faktory ovlivňující vznik bezpečnostních rizik

2.3.1 Zpracované téma novináře

Při vykonávání investigativní činnosti dochází k rozboru i veřejně diskrétních témat. Jinými slovy, může se jednat o obcházení jednání politiků nebo zločinců, kteří nesouhlasí se zveřejněním určitých informací. Někteří investigativní novináři usilují o odhalení jejich potenciální trestné činnosti, což v pachateli dokáže vyvolat i pocit touhy po mstě. Pokud se pachatel rozhodne vyhovět svým tendencím, je subjektivní, do jaké míry užije své prostředky.⁵⁷ Kromě toho může také dojít k případům, kdy části publika vnímají téma novinářovy profesní činnosti jako problematické. I to může přispět ke vzniku útoků, a to především verbálních.

Na Slovensku je v tomto ohledu situace podobná. Při investigaci některých konfliktních kauz (například u korupce) může také dojít k novinářově odhalení nezákonných činů aktérů. Ti pak vyvolávají rizika ve formě výhrůžek, a to prostřednictvím telefonických odkazů, e-mailů i soukromých zpráv.⁵⁸

Jeden z hlavních profesních kroků, který dokáže spustit vlnu verbálních útoků ze strany společnosti, je novinářovo působení ve veřejném prostoru. Ať už se jedná o reportáž, anebo článek, tematika jeho praxe je klíčovým faktorem k určení míry i frekvence verbálních útoků. Novinářka Kristina Ciroková zaznamenala takovou překážku v tématech, jako je například činnost politického hnutí Svoboda a přímá demokracie anebo českých dezinformačních zdrojů. Tyto následky se projevovaly ve formě nenávistných e-mailů i v komentářích na sociálních sítích. Ciroková tvrdí, že i přes váhu, která se přisuzuje jednotlivým zprávám, na ně lze vybudovat i zvyk. Z hlediska témat, pokud se jedná o reportáže nebo články, se novináři v současnosti často zabývají i problematikou českých dezinformací. Pandemie COVID-19 přispěla k jejich rozsahu, přičemž nárůst ve sledovanosti těchto zdrojů rozvinul i napětí ve společnosti.⁵⁹

⁵⁶ Rozhovor s Jaroslavem KMENTOU, 25. 2. 2023, Praha

⁵⁷ Rozhovor s Jaroslavem KMENTOU, 25. 2. 2023, Praha.

⁵⁸ Rozhovor s Lukášem DIKEM, 22. 2. 2023, WhatsApp

⁵⁹ Rozhovor s Kristinou CIROKOVOU, 27. 12. 2022, Google Meet

2.3.2 Profesní pochybení

Bezpečnostní rizika nemusejí vždy vycházet z myšlenek zločinců anebo našťvaných politiků. Se vznikem těchto hrozeb dokáže souviset i vlastní chybné kroky novináře, které svojí neprofesionalitou mohou potenciálního odpůrce vyprovokovat.⁶⁰

Novináři, jako všichni ostatní lidé, se někdy mohou dopustit i profesního pochybení. V jejich práci může nastat například situace, kdy z nějakého důvodu vycházejí ze špatných informací anebo premis. Pokud novinář ve své práci udělá takovou faktickou chybu, může zvýšit svoji přístupnost ke kritice od publika. Mezi reakcemi s adresnou a konstruktivní kritikou se ale objevují i případy, při kterých dochází k neopodstatněným útokům a výhrůžkám vůči novináři.⁶¹ Dalším možným pochybením investigativních novinářů je použití nedostatečného množství objektivity. Pokud novinář přistupuje ke své investigativní činnosti neobjektivně, vyvolává ve svých zkoumaných subjektech nenávist vůči sobě. Může se jednat i o oprávněné pocity, ale také dokážou vyústit v bezpečnostní riziko pro jeho osobu.⁶²

Profesním omylem, kterého se nejčastěji dopouštějí mladí investigativní novináři, je tendence užívat naivní přístup při získávání informací. Jaroslav Kmenta popisuje případ ze svého článku pro časopis Reportér, který vyšel v říjnu minulého roku. Jednalo se o kauzu, kdy Bezpečnostní informační služba České republiky použila nelegální metody k odposlechu jednotlivců z Kanceláře prezidenta republiky. Kmenta v průběhu investigace zjistil, že novináři, kteří referovali o podobné problematice, se informace dozvídali prostřednictvím komunikace se jmenovanou službou. Jednalo se o data, která svědčila o sociálněpatologickém chování jedinců z Kanceláře prezidenta republiky. Profesní chybou novinářů se ale nazývá to, že po zjištění nehodlali zkoumat motivaci, proč jim tento zdroj zprostředkovával informace. Tato spolupráce nevypovídala o údajné snaze ku prospěchu věci. Novináři se naopak stali aktéry mezi Kanceláří prezidenta republiky a Bezpečnostní informační službou České republiky. Kromě toho se zde

⁶⁰ Rozhovor s Jaroslavem KMENTOU, 25. 2. 2023, Praha

⁶¹ Rozhovor s Markem VAGOVIČEM, 3. 2. 2023, Zlín.

⁶² Rozhovor s Jaroslavem KMENTOU, 25. 2. 2023, Praha

jednalo i o skrytý motiv ukrytí vlastních činů, v tomto případě o snahu zakrýt užití nestandardních odposlouchávacích metod.⁶³

2.3.3 Výskyt společenského napětí

Společnost může pociťovat strach z událostí, která jsou alarmující pro funkci domácího i zahraničního prostředí. V současnosti mezi tyto události spadá nadměrně vysoká cena za zdroje energií, a také konflikt na Ukrajině.⁶⁴ Svůj podíl zde mají i tvorba a odběr dezinformací, které nabraly na síle během rozšíření pandemie covidu-19 v roce 2020.⁶⁵

Jak už bylo v předchozích kapitolách zmíněno, strachu můžou populisté využít velmi vytrvalým způsobem. Tento typ napětí bývá často uměle vytvářen jednotlivci z politické sféry, kteří z toho mohou mocensky profitovat. Výsledkem se pak stává to, že lidé s méně rozsáhlým kritickým myšlením cítí důvěru k populistovi. Nejen pro novináře se tak může vyskytnout riziko v tom, že lidé ze strachu jednají i nepředvídatelně.⁶⁶

2.3.4 Problematika dezinformačních médií

Kromě novinářových odpůrců v politické sféře se překážka dá nalézt i v dezinformačních zdrojích. Z hlediska vlivu na společnost se dezinformační média dají kategorizovat jako velice silná. Dalo by se říci, že se jedná o jev s velkou mírou informačního dopadu na společnost, který podporuje její zmatení. Mezi odběratele těchto dezinformačních zdrojů často spadají lidé staršího věku, anebo jiní ekonomicky či sociálně slabší jedinci. Kromě toho tito lidé mohou patřit do cílové skupiny tvůrců dezinformací.⁶⁷

Novinářka Kristina Ciroková uvádí jako příklad setkání s prvním českým teroristou Jaromírem Baldou. V roce 2021 spolu natáčeli rozhovor, před kterým měli možnost navázat společnou komunikaci. Během tohoto dialogu došlo k překvapení novinářky, a to v souvislosti s jeho nepředvídatelností, kdy téma diskuse vykazovalo nadměrně vysokou proměnlivost v jeho

⁶³ Rozhovor s Jaroslavem KMENTOU, 25. 2. 2023, Praha

⁶⁴ Rozhovor s Janem MOLÁČKEM, 19. 1. 2023, Zlín.

⁶⁵ Rozhovor s Kristinou CIROKOVOU, 27. 12. 2022, Google Meet

⁶⁶ Rozhovor s Janem MOLÁČKEM, 19. 1. 2023

⁶⁷ Rozhovor s Kristinou CIROKOVOU, 27. 12. 2022, Google Meet

reakcích. Problematickým tématem se v jeho případě stala uprchlická krize v Česku, která právě byla způsobena jeho vazbou k dezinformacím.⁶⁸

Rozhovor proběhl v době, kdy byl Jaromír Balda propuštěn z věznice, kde strávil dva roky a osm měsíců za vyhrožování teroristickým činem. Pro publicistický pořad Terén tak poskytl svůj první rozhovor po propuštění. „*Ne. Já se cítím jako vlastenec. Kdybych byl terorista, tak jsem opravdu skutečně spáchal nějaký teror, že by tekla krev. Já si myslím, že terorista je ten, jednak který tedy prosazuje nějakou svou přiblblou ideologii, kterou ti ostatní odmítají, anebo terorista je ten, který je lupič,*“ tvrdil Balda.⁶⁹

2.3.5 Užívání sociálních sítí

Vznik a užívání sociálních sítí se podílí na rozšíření problematiky bezpečnostních rizik nejen pro novináře. Na tuto tematiku provedl výzkum například Pew Research Center v minulém roce. Výsledky ukázaly, že zhruba čtyři z deseti žurnalistů schytalo nějakou formu útoků z veřejnosti, a z toho většina z nich byla uskutečněna v digitálním prostoru. Zhruba tři čtvrtiny těchto útoků proběhlo mimo organizaci (76 %), zhruba 11 % útoků proběhlo prostřednictvím mobilního telefonu, a 8 % proběhlo osobně.⁷⁰

Důvodem je především jejich snadná dostupnost, a jedinci se zde mohou cítit více komfortně. To se odráží i na jejich veřejném projevu. Zhruba ve druhé polovině poslední dekády přinesly vzednutí lidového hněvu, kdy uživatelé mohli své výhrady a emoce projevit snadněji ve veřejném prostoru. Mezi příjemci se kromě politiků jedná i o novináře, a to hlavně z důvodu, že novináři mohou být vnímáni jako prostředníky mezi společností a politikem. K tomu také přispívá přítomnost myšlenky, že za činy těchto veřejných osob zodpovídají novináři.⁷¹

⁶⁸ Rozhovor s Kristinou CIROKOVOU, 27. 12. 2022, Google Meet

⁶⁹ CIROKOVÁ, Kristina. První český terorista poprvé promluvil – Seznam Zprávy [online]. Copyright © Seznam.cz, a.s. [cit. 26.3.2023]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/jsem-vlastenec-ne-terorista-jaromir-balda-je-z-vezeni-doma-a-promluvil-169016>

⁷⁰ GOTTFRIED, Jeffrey, Amy MITCHELL, Mark JURKOWITZ a Jacob LIEDKE. Many journalists say social media helps at work, but most decry its impact on journalism [online]. 14.6.2022 [cit. 2023-06-16]. Dostupné z: [pewresearch.org/journalism/2022/06/14/many-journalists-say-social-media-helps-at-work-but-most-decry-its-impact-on-journalism/#:~:text=Among%20journalists%20who%20use%20social,stories%20\(79%25%20each\).](https://pewresearch.org/journalism/2022/06/14/many-journalists-say-social-media-helps-at-work-but-most-decry-its-impact-on-journalism/#:~:text=Among%20journalists%20who%20use%20social,stories%20(79%25%20each).)

⁷¹ Rozhovor s Jaroslavem SPURNÝM, 11. 1. 2023, Google Meet

Sociální sítě mají značný vliv na pohyblivost frekvence verbálních útoků na novináře. Mezi tyto sítě patří především Facebook a Twitter, což se negativně odráží jednak na způsobu novinářské práce, jednak na komunikaci se čtenáři. Jinými slovy, několikrát se znásobily verbální útoky a výhrůžky, kterým novináři musí čelit. V některých případech ale dochází i k tomu, že ze sociálních sítí se novinář musí stáhnout.⁷²

Rozšíření nenávisti na sociálních sítích ovlivnil i dopad dezinformačních kampaní. Vznik kampaní souvisel s uprchlickou krizí v roce 2013 a odhaduje se, že byla organizována Ruskou federací.⁷³

Na Slovensku Twitter nepatří k populárním sociálním sítím, což na rozdíl od České republiky pro novináře nepředstavuje výrazné riziko. U Facebooku je to ale jinak, protože zde se jedná o prioritní síť k šíření nenávisti i výhrůžek, a to nejen vůči investigativním novinářům. Vzhledem k faktu, že politici zde mohou provozovat skupiny fanoušků, se toto chování může nadále frekvenčně stupňovat. I tomu pak novináři musejí čelit. Lukáš Diko mi sociální sítě na Slovensku podrobněji popsal zde:

*„Na Slovensku Twitter není populární, tudíž hrozby jsou zde minimální. Naopak úplně jiným případem je Facebook, který se stal jedním z hlavních způsobů šíření nenávisti a výhrůžek vůči novinářům.“*⁷⁴

Podstatné je i to, že kritika a útoky politiků na novináře fungovaly i v době, kdy sociální sítě nebyly příliš rozšířeny. Proto bylo v těchto situacích zásadní výhodou, že měli se častěji řešily v osobním kontaktu. Od doby, kdy byly sociální sítě rozšířeny, ovšem útoky na novináře zesílily. Jak už bylo v předchozích kapitolách zmíněno, pokud politik anebo politici zaútočí na novináře, jejich příznivci se v této veřejné sféře jednoduše přidají. Kromě lidských uživatelů těchto sítí se mohou přidat i takzvané trollové účty. Proto se tak jedná o mnohem silnější vlnu útoků, které mohou nadále vyústit i v nebezpečné výhrůžky, které nemusejí být opodstatněné.⁷⁵

Frekvence verbálních útoků na Facebooku v posledním desetiletí mnohonásobně stoupla. V roce 2018, kdy byl zavražděn investigativní novinář Ján Kuciak a jeho snoubenka Martina Kušnírová,

⁷² Rozhovor s Beatou BALOGVOU, 16. 2. 2023, Telefon

⁷³ Rozhovor s Kristinou CIROKOVOU, 27. 12. 2022, Google Meet

⁷⁴ Rozhovor s Lukášem DIKEM, 22. 2. 2023, WhatsApp

⁷⁵ Rozhovor s Lukášem DIKEM, 22. 2. 2023, WhatsApp

se situace nicméně na chvíli přestala vyvíjet. Důvodem byl projev velké míry solidarity, a to i ze strany politiků, kteří měli s jinými novináři konfrontační vztah. Postupem času se ale frekvence těchto útoků znovuobnovila. Koncem roku 2020 spáchal sebevraždu policejní prezident Milan Lučanský, bylo to v době, kdy se články investigativního novináře Marka Vagoviče vůči němu kriticky vymezovaly. Tato kritika se především týkala jeho údajného podezření z korupce, a po jeho smrti novináři přicházelo mnoho výhrůžných zpráv. Podobnou zpětnou vazbu popisuje i v případech, kdy články souvisely s činnostmi politika Mariana Kotleby. Na nadměrném počtu těchto zpráv se do jisté míry odrazila i jednoduchost užívání sociální sítě, jako je Facebook. Autoři výhrůžek se často vyznačovali omezenými gramatickými schopnostmi, taktéž profily těchto uživatelů obvykle neobsahovaly fotografie daných osob.⁷⁶

2.4 Faktory ovlivňující náplň bezpečnostních rizik

2.4.1 Rodinný stav investigativního novináře

Pokud by nastal případ, kdy se autor verbálního útoku odkáže na rodinné příslušníky novináře, je větší šance, že v novináři je vyvolána reakce, a útočník si tak získá jeho pozornost. V okamžiku, kdy novinář nalezne ve hrozbě odkaz i na své děti, může dojít k tomu, že se bude cítit zranitelnější. Jelikož rodinní příslušníci patří k citlivým a osobním záležitostem novináře, přítomnost hrozeb s tímto odkazem dokáže výrazně snížit novinářovu míru tolerance k autorovi.⁷⁷

2.4.2 Pohlaví investigativního novináře

I pohlaví novináře se může odrazit na náplni bezpečnostních rizik, které novináře mohou potkat při investigativní činnosti. U žen se evidují častější případy, kdy může dojít k ohrožení jejich bezpečnosti.⁷⁸ Pokud jde o výhrůžné verbální útoky, je zcela neobvyklé, aby muži dostávali zprávy se sexuální podtextem, a to včetně vyhrožování znásilněním.⁷⁹

Opět se zde můžu odkázat na letošní výzkum Investigativního centra Jána Kuciaka, který poskytl data pro porovnání frekvence hrozeb mezi muži a ženou na Slovensku. Výsledky ukázaly, že ženy

⁷⁶ Rozhovor s Markem VAGOVIČEM, 3. 2. 2023, Telefon

⁷⁷ Rozhovor s Kristinou CIROKOVOU, 27. 12. 2022, Google Meet

⁷⁸ Rozhovor s Lukášem DIKEM, 22. 2. 2023, Zlín.

⁷⁹ Rozhovor s Pavlou HOLCOVOU, 6. 1. 2023, Telefon

se zhruba o 10 % méně častěji potýkají s hrozbami oproti mužům. Co se týče novinářů, kteří se s hrozbou nikdy nesetkali, u žen se jedná o 2 % vyšší údaj.⁸⁰

3 Praktická část práce

3.1 Metodika výzkumu

V teoretické části této práce jsem se pokusila vysvětlit několik klíčových odborných pojmů, kterých se problematika týká. Dále jsem pojmenovala některé nejfrekventovanější hrozby českých a slovenských investigativních novinářů v současnosti. V analytické části jsem se pokusila vyjmenovat a charakterizovat zásadní ovlivňující faktory těchto hrozeb. Analytickou část tvořily zejména výpovědi z mých vlastních zdrojů (čímž jsou myšleny zejména rozhovory), a které jsou ve většině případů totožné se zdroji pro vypracování této části práce. Praktickou část jsem ale rozlišila tím, že pro respondenty byly tyto kapitoly označeny za klíčové, a proto jim byl poskytnut i větší prostor k vyjádření.

3.2 Cíl výzkumu

Cílem tohoto výzkumu bylo zpravidla zjistit, jakým hrozbám v současnosti čelí investigativní novináři. Dále jsem se pokusila ujasnit rozdíly mezi Českou a Slovenskou republikou, a to včetně jejich ovlivňujících faktorů. Během výzkumu došlo k pokusu o získání informací i o příčinách a cílech těchto hrozeb, což bylo rozebráno zejména v analytické části této práce. Finálně jsem se chtěla dozvědět, jak by mí respondenti zhodnotili aktuální bezpečnostní situaci v jejich zemi. K realizaci tohoto typu zpracování práce jsem zvolila kvalitativní výzkum formou polostrukturovaných rozhovorů. Mými respondenty jsou čeští i slovenští novináři, přičemž většina z nich se věnuje investigativní činnosti. Jmenovaní jsou současně aktivní žurnalisté, a každý se během své kariéry setkal s bezpečnostním rizikem vyplývajícím z jeho práce.

⁸⁰ INVESTIGATÍVNE CENTRUM JÁNA KUCIAKA. Výskum: Cítia sa slovenskí novinári bezpečne? [online]. 20.2.2022 [cit. 2023-06-16]. Dostupné z: icjk.sk/229/Vyskum-Citia-sa-slovenski-novinari-bezpecne

Profil respondentů

Mojí první respondentkou je novinářka Kristina Ciroková. Roku 2014 se stala reportérkou v pořadu 168 hodin, který byl vysílán Českou televizí. Po pěti letech se stala i jeho dočasnou moderátorkou. Následující rok přešla do redakce Seznam Zprávy, kde pracuje dodnes. Často se věnuje politické tematice, což v některých případech vyvolalo i verbální útoky například ze strany Andreje Babiše a poslanců hnutí SPD. V květnu roku 2021 s kolegou Janem Kroupou do redakce publikovala článek „Svědectví: Hamáček chtěl v Moskvě vyměnit Vrbětice za milion Sputniků“. Politik Jan Hamáček následující den podal trestní oznámení na redakci, Cirokovou i Kroupu.

Další ženou v mém seznamu dotazovaných novinářů je investigativní novinářka Pavla Holcová, která založila web Investigace.cz. Cílem tohoto webu je informovat o investigativních kauzách o mezinárodním organizovaném zločinu. Kromě toho popisuje i jejich následky na českém území. Po studiu na Univerzitě Karlově nastoupila do neziskové organizace Člověk v tísni, kde vedla kubánskou sekci. Aktuálně také působí jako regionální editorka v OCCRP (Organized Crime and Corruption Reporting Project). Jako jediná Češka byla součástí skupinové globální investigace Panama Papers, která v roce 2017 získala Pulitzerovu cenu.

Mým následujícím respondentem je investigativní novinář Jaroslav Spurný. Podílel se na založení týdeníku Respekt, kde působí dodnes. Během své kariéry napsal i několik knih, věnuje se i problematickým tématům, jako jsou korupce a StB. V roce 2004 získal Cenu Karla Havlíčka Borovského, v roce 2012 pak Cenu Ferdinanda Peroutky za své působení v předchozím roce.

Jan Moláček je investigativní novinář, který nastoupil do redakce Deníku N v době jejího vzniku, a to v roce 2018. Dříve pracoval jako reportér i moderátor, v České televizi působil jako zahraniční zpravodaj ve Vídni, Moskvě a v Berlíně. Zde pracoval i jako reportér pro pořad Reportéři ČT.

Prvním slovenským respondentem je investigativní novinář Marek Vagovič. V roce 2022 moderoval diskusní pořad RTVS *Pod povrhom*, avšak místo na konci roku opustil, a to z důvodu omezování nezávislého působení a svobody slova. Pracoval také v redakcích Pravda, SME, Domino fórum, a Týždeň. Během své kariéry získal i několik cen. Po dobu deseti let obdržel patnáct nominací a sedm vítězství v Novinářských cenách Nadace otevřené společnosti. V roce 2018 získal ocenění Biele vrany.

Šéfredaktorkou deníku SME se Beata Balogová stala roku 2014. Předtím pracovala na stejné pozici v anglicky referující redakci The Slovak Spectator. Je také členkou Výkonného výboru Mezinárodního tiskového institutu. V roce 2020 získala Evropskou novinářskou cenu, a to v kategorii názorů a komentářů.

Posledním slovenským respondentem je šéfredaktor Investigativního centra Jána Kuciaka Lukáš Diko. Dříve pracoval jako ředitel zpravodajství, sportu a publicistiky ve veřejnoprávní televizi RTVS. Také spolupracoval jako externí poradce s webovým portálem Refresher.

Jaroslav Kmenta je český investigativní novinář a spisovatel. V roce 1991 nastoupil na pozici redaktora v České tiskové kanceláři. Po dvou letech začal pracovat v Mladé frontě DNES, kde se zaučoval v investigativní činnosti. V roce 2013 ale v redakci definitivně skončil. Za hlavní důvod označuje změnu ve vlastnictví společnosti MAFRA, která funguje jako vydavatel deníku. Následujícího roku nastoupil do redakce časopisu Reportér, kde působí dodnes. Mezi jeho nejznámější kauzy patří zejména vnitropolitická témata, korupce a mafiánské kruhy. Napsal také několik knížek, podle jeho námětů bylo natočeno i několik filmů. V roce 2010 získal Cenu Karla Havlíčka Borovského za své investigativní působení. O osm let později obdržel také Cenu Ferdinanda Peroutky, a stal se také čestným občanem města Nymburka.

3.3 Tematické okruhy

Při zjišťování informací o této tematice jsem se zpravidla snažila zjistit osobní zkušenosti a teorie novinářů, kteří se s touto problematikou setkali během svého novinářského působení. Proto jsem si před jednotlivými rozhovory snažila zjistit co nejvíce informací o novinářích, abych jim mohla nejlépe formulovat otázky, a tak získala co nejobsáhlejší odpovědi. Nelze říci, že všem novinářům jsem pokládala stejné dotazy. Důvodem je především odlišnost ve zkušenostech mezi novináři, a to nejen v porovnání českých a slovenských žurnalistů. Všem novinářům ale byla položena stejná první otázka, která směřovala na nejčastější bezpečnostní riziko, se kterým se aktuálně setkávají v praxi. Souběžně byla novinářům adresována prosba, aby se při odpovědi pokusili uvést i příklad ze svých profesních zkušeností. V následujícím odstavci zaznívají dotazy, které jsem novinářům položila při tvorbě této práce.

1. Bezpečnostní rizika

- Se kterým bezpečnostním rizikem se nejčastěji setkáváte Vy anebo Vaše redakce? Jak často?
- Kterými způsoby rozlišujete váhu jednotlivých hrozeb?
- Dokážete určit, jaký podíl hrozeb považujete za vážnou záležitost?
- Která bezpečnostní rizika se mohou projevit jinak u žen než u mužů? Jakým způsobem?
- Které faktory okolo hrozeb ovlivňují Vaši reakci na ně?
- Co bývá náplní verbálních útoků, se kterými se setkáváte? Z jakých je to důvodů?
- Můžete zhodnotit, zda dokáže věk/zkušenosti/rodinný stav ovlivnit tuto problematiku? Jak?

2. Vznik bezpečnostních rizik

- Jaké byste dokázal/a jmenovat příčiny jednotlivých hrozeb?
- Jaké jsou Vaše teorie, proč tyto hrozby vznikají?
- Co bývá motivem jednotlivých hrozeb?
- Čeho chtějí jednotlivé hrozby dosáhnout?
- Dokážete pojmenovat několik faktorů, které ovlivňují frekvenci určité hrozby?

3. Oponenti novinářů

- Co je to oponent novináře?? Jak byste ho definoval/a?
- Co všechno může tzv. odpůrce využít k poštvání společnosti vůči novinářům?
- Čeho chtějí veřejně známí oponenti dosáhnout?
- Můžete pojmenovat člověka, kterému v současnosti sedí pojem provokatér společnosti?
- V jaké míře stoupne počet nenávisných zpráv po vyjádření známého oponenta o novinářích?

4. Normalizace hrozeb

- Dochází v dnešní době k normalizaci hrozeb mezi novináři?
- Jaký je Váš osobní názor na to?
- Existují i alternativní možnosti? Pojmenujte je.
- Stojíte za názorem, že by se mělo na tuto problematiku více upozorňovat?

5. Reakce novinářů na osud Jána Kuciaka

- Jak se odráží osud Jána Kuciaka na dnešní novinářské sféře? Jak byl ovlivněn postoj společnosti/bezpečnostních složek k novinářům?

6. Mezinárodní srovnání problematiky

- Existuje nějaký aspekt v souvislosti s touto problematikou, kterým se Česko/Slovensko vyznačuje? Z jakých důvodů?
- Vyskytuje se v České/Slovenské republice nějaká neběžná hrozba oproti zahraničí?
- Přichází k Vám nějaké hrozby i ze zahraničí? Z jakých důvodů? Jak často?
- Jak byste zhodnotil/a úroveň bezpečnosti v České republice v porovnání se Slovenskem?
- Jaké jsou příčiny toho, že bezpečnostní situace novinářů na Slovensku je horší než v České republice? Co byste řekl/a, že jsou zásadní ovlivňující faktory?

7. Ochrana novinářů

- Jakými různými způsoby jste se novináři mohou vypořádat s bezpečnostními riziky?
- Můžete popsat Vaše osobní zkušenosti s bezpečnostními složkami?
- Pomáhá Vám s ochranou i redakce? Jakým způsobem?
- Dokázal/a byste vyjmenovat některé bezpečnostní zásady v současné praxi, když vykonáváte investigativní činnost?
- Co byste řekl/a, že investigativní novináři dodnes nejčastěji podceňují, když jde o jejich bezpečnost? Z jakých je to důvodů?

3.4 Realizace rozhovorů

Novináře jsem poprvé kontaktovala přes e-mailové adresy. Ve vzácných případech ale došlo i k dlouhodobé komunikaci prostřednictvím e-mailu ještě předtím, než se rozhovor opravdu uskutečnil. Většina rozhovorů se uskutečnila na dálku, a to prostřednictvím telefonických hovorů anebo přes Google Meet. Došlo ale i k osobním setkáním v Praze, v jednom případě ke komunikaci přes audionahrávky na aplikaci WhatsApp. Doba celého komunikačního procesu se všemi respondenty činí zhruba čtvrt roku, ale období realizace rozhovorů trvalo zhruba dva měsíce.

3.5 Výstup rozhovorů

Po uskutečnění rozhovorů a jejich nahrání na digitální zvukový záznamník se z audioformátů vytvořily přepisy. Tyto přepisy tvoří klíčovou část této práce, doprovázejí analytickou i praktickou

část. Důvody jsou aktuálnost dat a jejich relevance k současnému dění, mimo jiné i k mému získání praktických zkušeností. U analytické i praktické části se citace přepisů jeví zejména ve formě parafrází, a to z důvodu přiblížení k funkčnímu odbornému stylu této práce.

3.5.1 Rozbor aktuální rizikové kauzy novináře

V této části rozhovoru mi novinářka Kristina Ciroková popisuje případ, během kterého se setkala s velkým množstvím verbálních útoků za její novinářskou činnost. Citace v uvozovkách tvoří textové zprávy na Twitteru, které mi mluveným slovem předčítala ze svého mobilního telefonu. V celém průběhu jsme případ komentovaly.

V dřívějších kapitolách jsem popsala, že i výzkumná oblast novináře dokáže mít vliv na vznik bezpečnostních rizik. Zmiňované informace mohou být odpozorovány na příkladu, který se stal v době, kdy Kristina Ciroková působila v pořadu České televize 168 hodin. Nejmenovaný muž, který neměl tento pořad v oblibě, se vůči kolegyním Cirokové vyhrazoval se silně nenávistným podtextem, kde ve výhrůžkách zmínil i návrh na brutální vraždu. I přes podání trestního oznámení na dotyčnou osobu se tyto verbální útoky nedočkaly svého konce. Reportáže Kristiny Cirokové v tomto příjmu vyvolávaly i recidivu v okamžiku, kdy se tematika reportáží týkala hnutí SPD anebo tehdejšího prezidenta Miloše Zemana. Poté situace vyústila v následující případ.

V roce 2020 dotyčný napsal Cirokové na sociálních sítích zprávu. „*Vyhlašuji svatou válku České televizi a pořadu 168 hodin. Součástí bude i focení s Norou Fridrichovou v Klecánkách a s Cirokovou v Čísovicích.*“

Kontext zprávy se týkal zveřejnění tehdejšího bydliště obou novinářek. Nejedná se zde o přímou výhrůžku, ale nenávistný podtext zjevný je. Z hlediska specifičnosti této zprávy se ale dá spekulovat nad motivem, že dochází ke snaze vyvolat v novináři strach. Dotyčný se vůči Cirokové pak vymezil dalším výrokem, kde tvrdil: „*Mým životním cílem je se takovým novinářům pomstít, a pak můžu v klidu zemřít.*“ Opět se jedná o nepřímou výhrůžku s nenávistným podtextem.

Dále následovalo sdílení kritického příspěvku k pořadu 168 hodin na sociálních sítích, ke kterému veřejně napsal: „*Ciroková šířila lži pro Českou televizi. Stejně se zeptám já Cirokové u jejích dveří v Čísovicích.*“ Kvůli recidivitě dotyčného lze i spekulovat na tím, zda se jedná o snahu na sebe upozornit. „*Cirokové nevadí vraždění a znásilňování, co páchali vlasovci. Jí nevadí týrání v islámských zemích, ale pokud jde o Čínu nebo Rusko, tak si hraje na citlivou. Zaslouží si trest.*“

Tyto útoky nadále pokračovaly, a to zpravidla, kdy Kristina Ciroková pracovala na tematice ohledně hnutí SPD. Pak ale váha těchto útoků začala gradovat. To se projevilo například v myšlence, která zároveň reagovala na nedávnou událost, kdy došlo ke znásilnění uprchlíkem v České republice. Konkrétně se jednalo o událost z června roku 2019, kdy došlo ke znásilnění 16leté dívky na Litoměřicku. Pachatelem byl muž afrického původu.⁸¹

„To znásilnění se bude líbit proislámským novinářkám, jejich dcerky by měl někdo ojet jako odvetu,“ napsal s označením profilů Kristiny Cirokové, Barbory Kroužkové a Nory Fridrichové. Tato zpráva se od ostatních lišila zpravidla zmínkou o dětech novinářek. Další zpráva také souvisela s mravnostní kriminalitou uprchlíků. *„Imigranti, jestli chcete sex s mladými děvčaty, tak v ČR máme islamofilní novinářky Fridrichovou a Cirokovou, které jsou vám i se svými dcerami k dispozici. Stačí k nim zajet do Klecáněk anebo Čísovic a všichni budeme spokojeni.“*

V tuto chvíli už lze uvažovat nad mírou nebezpečí těchto zpráv. A to s otázkou, zda se opravdu jedná o výhrůžku, anebo o pouhou ventilaci nějakých emocí. Jinými slovy, z příkladu lze vyčíst určitou míru nepředvídatelnosti v projevu dotyčného. Dále je potřeba zohlednit i riziko, že kvůli snadné dostupnosti těchto informací se myšlenek dokáže chytit jakákoliv další osoba, což může také vést k i dalším hrozbám.

Situace tedy po několika letech dospěla do fáze, kdy se dotyčný odkazoval i na bližší rodinné příslušníky novinářky. Z tohoto důvodu se Kristina Ciroková rozhodla odkázat na kolegyni z redakce České televize, která ale situaci vnímala jako nerizikovou. Na konci roku 2021 se stejný dotyčný vyjadřoval s násilným podtextem i o Lucii Stuchlíkové z redakce Seznam Zprávy. Následně se ve spolupráci se šéfredaktorem redakce Seznam Zprávy finálně podalo trestní oznámení na pachatele těchto verbálních útoků, přičemž olomoucké bezpečnostní složky po tři čtvrtě roce případ odložily do přestupkového řízení. Došlo ale i ke smazání všech profilů na sociálních sítích, a dotyčný se nyní údajně vyjadřuje pouze přes e-mailové zprávy, a to bez jakýchkoliv vulgarit či výhrůžek.

⁸¹ BALVÍN Jaroslav a ŠUJAN Kristián. Znásilnění v Litoměřicích: policie obvinila Afričana, lidé mu vyhrožují smrtí – Deník.cz [online]. Copyright © VLTAVA LABE MEDIA a.s. [cit. 26.3.2023]. Dostupné z: <https://www.denik.cz/krimi/znasilneni-na-litomericku-policie-obvinila-mladeho-muze-20190619.html>

Podle charakteristiky se jednalo o muže středního věku, který je příznivcem hnutí SPD a bývalého prezidenta Miloše Zemana. Tato informace byla vyvozena ze stylu jeho mluveného projevu k dané problematice. Doposud ale není nijak potvrzena.

3.5.2 Porovnání aktuální bezpečnostní situace mezi Českou a Slovenskou republikou

Přestože Česko a Slovensko jsou si na první pohled blízké země, bezpečnostní situace jejich investigativních novinářů je zcela nesrovnatelná. Jednoduše řečeno, Slovensko představuje mnohem vyšší frekvenci rizik než Česko. Touhle myšlenkou se také odkazují na uskutečněnou vraždu slovenského novináře, k čemuž v Česku zatím nedošlo (přestože například Pavla Holcová následně dočasně žila pod policejní ochranou). V České republice se novináři nejčastěji potkají s verbálními útoky, ale stále zde figuruje princip jejich nepředvídatelnosti. Kromě toho je třeba uvést, že v předchozí kapitole byl popsán vzácný případ, kdy došlo k pokusu o vraždu české novinářky Sabiny Slonkové.

Odhalení pravého motivu odpůrce novináře je složité, a ne vždy se jedná o opravdovou hrozbu.⁸² To platí i pro Slovenskou republiku, avšak nepředvídatelnost útoků funguje i v rámci ohrožení na fyzickém bezpečí. I přes zjevnou bezpečnost země zde došlo k zavraždění novináře, a to se v České republice doposud nikdy nestalo.⁸³ Atmosféra Slovenské republiky je v porovnání s Českem velice napjatá pro novináře. To lze pozorovat na případech, jak politická opozice dokáže zneužít svého pracovního postu. Dokáže ve společnosti vytvořit napětí, a podněcuje nenávist k novinářům.⁸⁴ I v České republice je velké množství médií, které je vlastněno oligarchy anebo politiky, jako je například Andrej Babiš. Do jisté míry se může nad tímto vlastnictvím spekulovat jako o ovládnutí protivládních sil.⁸⁵

Jak bylo několikrát zmíněno v předchozích kapitolách, v roce 2018 došlo k plánované vraždě Jána Kuciaka a jeho snoubenky. Příčinou jejich smrti byla střelná poranění, ke kterým došlo v obci

⁸² Rozhovor s Janem MOLÁČKEM, 19. 1. 2023, Zlín

⁸³ Rozhovor s Beatou BALOGVOU, 16. 2. 2023, Zlín

⁸⁴ Rozhovor s Jaroslavem KMENTOU, 25. 2. 2023, Praha

⁸⁵ Rozhovor s Lukášem DIKEM, 22. 2. 2023, Zlín

Veľké Mači v Trnavském kraji.⁸⁶ V tehdejšímu roce Slovensku vládnul politik Robert Fico, jehož strana opět šplhá na první místo v předvolebních průzkumech. Hlavní průvodkyní je Kuciakova bývalá spolupracovnice novinářka Pavla Holcová.⁸⁷

Mezi následky vraždy Jána Kuciaka patří i několik společenskopolitických změn na Slovensku. Jednalo se i o očistu od korupce s politickým krytím, a také o pokusy o eliminaci propojení politiky a organizovaného zločinu. V praxi to znamenalo spuštění určitých mechanismů k vyšetřování různých kauz. V období parlamentních voleb roku 2020 došlo k zadržení několika aktérů v místní policejní mafii a vymezení takzvaných kajícníků proti vysoce postaveným jedincům. Ti usilují o odkrytí korupce v respektovaných pracovních pozicích, a to včetně vrcholových politiků. Tento typ očisty následně vyvolal několik reakcí i ve společnosti, které vyústily ve zvýšení hladiny jejího napětí. To se samozřejmě může považovat i za další rizikové téma pro novináře, pokud by na něj chtěli upozorňovat.⁸⁸

„Z mé zkušenosti se z tohoto důvodu jedná i o další výhrůžky s ataky, a také jsem pravidelně na tiskových konferencích Smeru Roberta Fica a Roberta Kaliňáka přetírán. Jmenovitě kvůli mým knihám o mafii, kde popisují jejich přesné praktiky, a to pro rozhovory a komentáře, které dělám. Cítím, že se něco změnilo, a ta doba nám ještě dlouho nebude přát. Je to horší než před dvěma až čtyřmi lety.“⁸⁹

Pokud by se bezpečnost novinářů na Slovensku měla porovnat i s jinými zeměmi Evropy, existují desítky zemí, kde je situace mnohem horší. Takový výsledek figuruje zejména při porovnání se zeměmi, jako jsou například Rusko či Bělorusko, kde jsou novináři vražděni, zatýkáni a odsouzeni k dlouholetým trestům ve vazbě. Je ale trendem v celé Evropské unii, že svoboda slova i novináři jsou do jisté míry ohroženi. Příkladem je i situace na Slovensku, která ukazuje, že když selhávaly orgány činné v trestním řízení za vlády Roberta Fica, investigativní novináři byli poslední

⁸⁶ HOSENSEILDOVÁ, Petra. Slovenská policie: Vražda novináře Kuciaka pravděpodobně souvisí s jeho prací - ČT24 [online]. © Česká televize. [cit. 26.3.2023]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2402020-na-slovensku-zavrazdili-investigativniho-novinare-ktery-psal-o-lidech-kolem-vladniho>

⁸⁷ HVÍŽDALA, Karel. Kuciak: Vražda novináře a slovenský paradox - iRozhlas. [online]. © Český rozhlas. [cit. 24.4.2023]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/komentare/kuciak-slovensko-komentar-hvizdala_2304061630_cen

⁸⁸ Rozhovor s Markem VAGOVIČEM, 3. 2. 2023, Zlín

⁸⁹ Rozhovor s Markem VAGOVIČEM, 3. 2. 2023, Zlín

ochranou společnosti. A to tím, že zveřejňovali informace o korupci nebo zneužívání státních fondů. Jinými slovy, investigativní novináři mohou být posledním štítem pro společnost, který ji chrání před úplným informačním usnesením státu.⁹⁰

3.5.3 Aktuální bezpečnostní praktiky investigativních novinářů

Jednou z hlavních zbraní investigativního novináře je schopnost komunikace. Vzájemná komunikace se zdroji dokáže zvýšit i vzájemnou důvěryhodnost. I zkušenosti novináře dokážou zvýšit šance novináře při vyhodnocování hrozeb, ale vždy může nastat situace, kde i zkušený novinář udělá chybu. V těchto případech pak i redakce vyhodnocuje následky těchto hrozeb. Proto je bezpečnější cestou v investigativní činnosti práce s kolegy, kteří se mohou navzájem lépe chránit. Kromě toho novinář musí dbát i na svoji techniku, a to zejména na mobilní telefon a počítač. Tak se může lépe vymezit vůči hrozbám, jako je například hackerství. Pokud se jedná o skutečnou investigaci, jedná se jednoduchý princip. Neustále je potřeba se krýt. To znamená, že když někdo neustále usiluje o svědectví toho, čím se novinář zabývá, neustále musí bez snahy o přesvědčení zdůvodňovat, co dělá, a proč to dělá. Důvodem je, aby žádná z informací nemohla být použita proti jeho osobě.⁹¹

V současnosti se v některých redakcích ujasnily interní praktické kroky, aby se v případě výskytu hrozeb novináři mohli lépe zabezpečit. Ke klíčovým nepsaným pravidlům patří zpravidla otevřená komunikace o problému, a vyhnout se tendenci ho ignorovat. Myšlenkou je, že v současnosti nelze považovat ignoraci problému za správné řešení, a je třeba se vůči němu vymezit.

Důvodů, proč se novináři se rozhodují ignorovat hrozby, je mnoho. Jedním z nich je jejich frekvence, a to především u verbálních ataků. To jde ruku v ruce s profesní časovou vytížeností novináře. Žurnalista může vstoupit do kontaktu s autorem útoku, zpravidla toho verbálního, a pokouší se situaci nějakým způsobem uklidnit. Následně lze dospět k případu, kdy odpůrce po jeho oslovení projeví lítost vůči novináři. Svoji situaci může ospravedlňovat tak, že původně si příliš nehlídal své emoce. Opakem jsou ale i případy, které novinář je nucen odložit, a to z toho důvodu, že s odpůrcem v tu chvíli nelze jednat pragmaticky.

⁹⁰ Rozhovor s Lukášem DIKEM, 22. 2. 2023, Zlín

⁹¹ Rozhovor s Jaroslavem SPURNÝM, 11. 1. 2023, Zlín

Jak už bylo zmíněno, reagování na hrozby není řešení u všech odpůrců novinářů. Proto žurnalisté často schylují k tomu, aby značný počet útoků ignorovali. Proto nastávají časté situace, kdy novináři tyto útoky normalizují, a také protože v současnosti se údajně jedná o zcela běžnou věc. A to ve smyslu, že se zde pracuje s hrubší společností, na čemž mají značný vliv i vulgární projevy veřejně známých osob, jako jsou politici.⁹²

Z některých ohledů je spekulativní, zda by se mělo na bezpečnostní rizika investigativních novinářů častěji upozorňovat. Hlavním důvodem je obtížnost problematiku vyřešit ze všech stran.

V případě skutečného ohrožení bezpečnosti novináře je třeba se nějakým způsobem bránit, zejména prostřednictvím podání trestního oznámení. Novinářka Kristina Círoková uvádí, že přístupy bezpečnostních složek se v současné době zlepšily, a to především v ohledu monitorování trestných činů na internetu.⁹³

„Každá hrozba by měla být brána vážně, i v kontextu toho, na jakém tématu novinář zrovna pracuje.“⁹⁴

Situace se změnila zhruba v roce 2015, kdy byly sociální sítě rozšířeny, a část společnosti tak i zjistila, že může prostřednictvím sociálních sítí někoho napadat, někomu vyhrožovat. V období po roce 2017 se začali novináři tady s výhrůžkami častěji obracet na bezpečnostní složky, které těmto hrozbám nepřikládaly příliš vysokou váhu. V současnosti je ale na Vrchním státním zastupitelství v Praze zaveden tým specialistů, kteří se zabývají touto problematikou. Ta zahrnuje témata, jako jsou dezinformace anebo takzvané zločiny z nenávisti. Podle Jaroslava Spurného je mezi tímto týmem a policejními složkami velmi profesionální vztah a je kladen větší důraz na rozlišení jednotlivých hrozeb.⁹⁵

Jaroslav Spurný spolupracuje i se svojí kolegyní v redakci Andreou Procházkovou, která je právnička. Znalost právních zákonů představuje výhodnější pozici v procesu vyhodnocení jednotlivých hrozeb a jejich případného řešení.⁹⁶

⁹² Rozhovor s Kristinou CÍROKOVOU, 27. 12. 2022, Zlín

⁹³ Rozhovor s Kristinou CÍROKOVOU, 27. 12. 2022, Zlín

⁹⁴ Rozhovor s Beatou BALOGVOU, 16. 2. 2023, Zlín

⁹⁵ Rozhovor s Jaroslavem SPURNÝM, 11. 1. 2023, Zlín

⁹⁶ Rozhovor s Jaroslavem SPURNÝM, 11. 1. 2023, Zlín

Investigativní novinář Jan Moláček popisuje, že vedení redakce Deníku N hrozby nepodceňuje v porovnání se zaměstnanci, kteří s hrozbami v souvislosti s profesí přichází do kontaktu velice často. V době vzniku redakce v roce 2018 došlo k situaci, kdy jednomu z kolegů byla adresována podezřele vypadající zásilka. Vedení redakce nato přizvalo policejní složky, aby zásilku prověřily. Nakonec se ukázalo, že se nejednalo o formu snahy ohrozit bezpečnost.⁹⁷

V rámci veřejně dostupných informací se jedná o velmi omezená data. Bezpečnostní praktiky OCCRP (Organized Crime and Corruption Reporting Project – globální síť investigativních novinářů) zajišťují školení i o fyzické digitální bezpečnosti. Existují zde určité protokoly, a to jak v mezinárodní organizaci, tak i v české. Zaměstnanci absolvují také kurz první pomoci, a kancelář je vybavená na vyšetření střelných zranění.⁹⁸

Co se týká začátečníků v investigativní novinářské profesi, je potřeba dbát na to, aby pracovali pod supervizí svých nadřízených. Tato informace vychází z myšlenky, že mladí novináři mohou mít větší tendence podceňovat přípravu u některých kauz. V současnosti ale mohou nastat i případy, kdy si mladý novinář počíná opatrněji než jeho starší kolegové. Důvodem bývá to, že mladí lidé jsou si dostatečně vědomi hrozeb verbálních útoků a mají zvýšený práh citlivosti.

„Jedná se především o profesní záležitosti. Je záležitostí každé mediální organizace, jakým způsobem opatří novináře, kteří v ní pracují. Dalším ovlivňujícím faktorem je i téma novináře, zda například nepracuje na tématech ohledně organizovaného zločinu či drogové mafie. Vidím na svých mladších kolezích, že mají větší tendenci oznamovat tyto hrozby a hovořit se mnou o nich.“⁹⁹

Na Slovensku se v souvislosti s Investigativním centrem Jána Kuciaka spustila iniciativa jménem Bezpečná žurnalistika. Slouží jako digitální informační zdroj nejen pro novináře, aby dokázali lépe rozlišit jednotlivé typy hrozeb. Vychází z dat, které byly sdíleny i ve spolupráci s Mezinárodním tiskovým institutem, což je globální organizace starající se o zachování svobody slova.¹⁰⁰

Je podstatné, aby novináři nebyli ohroženi výhrůžkami či podobnými riziky, a navzdory uvedeným hrozbám jejich cílem zůstalo odhalit pravdu. Novinář by neměl dospět k závěru, že by začal

⁹⁷ Rozhovor s Janem MOLÁČKEM, 19. 1. 2023, Zlín

⁹⁸ Rozhovor s Pavlou HOLCOVOU, 6. 1. 2023, Zlín

⁹⁹ Rozhovor s Beatou BALOGVOU, 16. 2. 2023, Zlín

¹⁰⁰ Rozhovor s Lukášem DIKEM, 22. 2. 2023, Zlín

s autocenzurou z důvodu hrozeb, jako jsou výhrůžky. I k tomu je důležité hodnocení rizik, jakož i případná spolupráce se systémem Bezpečné žurnalistiky, která usiluje o informační asistenci novinářů, kteří se mohou cítit v nebezpečí.¹⁰¹

Lukáš Diko v rozhovoru dále uvedl, že v současné době na Slovensku hrozí situace, kdy si samotné redakce stanoví oficiální metodologie ohledně zabezpečení novinářů. V posledních letech je každý případ řešen individuálně, každá redakce k němu přistupuje po svém. Riziko se vyhodnotí a na základě výsledku pak lze přistoupit k právním krokům na ochranu novináře. To může zahrnovat i podání trestního oznámení, případně také kontaktování orgánů činných v trestním řízení. Pokud jde o obecnosti z hlediska vyhnutí se hrozbám, jedná se především o neustálé vyhodnocování během celého investigativního procesu. Vyhodnocování se ideálně aplikuje i při položení otázky, kdo a jak může ohrozit novináře při zpracování nějakého tématu. To proto, že v mnoha případech při odhalování korupce, praní špinavých peněz, přeshraničního zločinu se jedná o pachatele s velkými možnostmi, a mohou tak novináře ohrozit. Jinými slovy, od zahájení investigativního procesu je třeba vyhodnocovat možná rizika a jejich signály. V případě, že je novinář v kontaktu s dotýčenými, o kterých referuje, by se tomu měl i přizpůsobit. To zahrnuje i podniknutí různých bezpečnostních opatření před zveřejněním své práce.¹⁰²

I osud Jána Kuciaka se odrazil na přístupu redakcí k ochraně svých zaměstnanců. Je zřejmé, že dbají na kvalitnější vyhodnocení hrozeb a je zvýšena úroveň jejich spolupráce s policií či advokátními kancelářemi. Došlo i k častějšímu podávání trestních oznámení na jednotlivé odpůrce novinářů. O čem se ale může spekulovat jako o nedostatečně účinném bezpečnostním aspektu na Slovensku, je přístup ze strany slovenského státu. Je třeba ale zohlednit fakt, že v posledních měsících se situace zlepšila, a to prostřednictvím vzniku nových návrhů na zákony.¹⁰³

Zjevně specifická záležitost na Slovensku, která nyní funguje jako důležitý prvek pro minimalizaci bezpečnostních rizik, je vznik projektu s názvem Kočnerova knižnica. Ten po vraždě Jána Kuciaka naučil slovenské novináře spolupracovat na rizikových tématech. Přestože některé redakce dříve měly spolu spíše konkurenční vztah, nyní se dostala se do popředí jejich bezpečnost. Tento typ spolupráce se projevil způsobem zveřejňování textů několika redakcí zároveň, čímž rozkládá

¹⁰¹ Rozhovor s Lukášem DIKEM, 22. 2. 2023, Zlín

¹⁰² Rozhovor s Lukášem DIKEM, 22. 2. 2023, Zlín

¹⁰³ Rozhovor s Lukášem DIKEM, 22. 2. 2023, Zlín

rizikovou zpětnou vazbu na více jednotlivců. Tím, že na textu spolupracuje několik novinářů a redakcí zároveň, je odpůrci silně ztížena jeho ohrožující činnost.¹⁰⁴

„Je opravdu důležité, aby existovala rozsáhlá opatření, protože novináři vykonávají svou práci ve veřejném zájmu, a proto by měli mít možnost se chránit, když na ně někdo útočí.“¹⁰⁵

U mladých novinářů častěji funguje princip, kdy se do kauz pouští takzvaně po hlavě. Nemusí se vždy zabývat potenciálními hrozbami, a proto je důležité, aby redakce měla systém a editory, kteří ho na to mohou upozornit. Kromě toho by se tam mělo novináři snížit riziko ohrožení, přičemž v riziku ohrožení se ihned podá trestní oznámení. Co se ale týká případu Jána Kuciaka, ten poté, co mu přišla výhrůžka od Mariána Kočnera, na něho ihned podal trestní oznámení, avšak bezpečnostní složky jej nevyhodnotily adekvátním způsobem. Proto má jeho osud za následek i značný pokles zájmu o investigativní odvětví v žurnalistice. Jinými slovy, dnes je na Slovensku velmi malé množství lidí usilujících o tuto pozici na plný úvazek. Nyní se investigativním novinářům velmi těžko hledají noví kolegové, jejich aktuální počet činí přes jednu desítku.¹⁰⁶

Na Slovensku dnes existuje i policejní iniciativa, která v budoucnu hodlá zvýšit míru zohledňování případů, kdy se vyhrožuje novinářům. V současnosti ale novináři musejí podnikat některé bezpečnostní kroky i sami. Z tohoto důvodu Investigativní centrum Jána Kuciaka koordinuje iniciativu Bezpečná žurnalistika, kde novináři mohou nahlásit hrozby, přičemž iniciativa jim následně odešle zpětnou vazbu ve formě pomoci, ať už s trestním oznámením, nebo s právními službami. Iniciativa také pracuje na tom, aby novinářům v budoucnu poskytla i psychologickou pomoc, a to zejména z důvodu tvrzení novinářů, že výhrůžky a útoky mají dopad na jejich duševní zdraví.¹⁰⁷

¹⁰⁴ Rozhovor s Lukášem DIKEM, 22. 2. 2023, Zlín

¹⁰⁵ Rozhovor s Lukášem DIKEM, 22. 2. 2023, Zlín

¹⁰⁶ Rozhovor s Lukášem DIKEM, 22. 2. 2023, Zlín

¹⁰⁷ Rozhovor s Lukášem DIKEM, 22. 2. 2023, Zlín

4 Závěr

Po vypracování tohoto kvalitativního výzkumu jsem dospěla k závěru, že podstoupit zodpovědnosti a rizikům investigace představuje nesmírně vysokou míru opatrnosti. Cílem této práce bylo vymezit a popsat jednotlivé hrozby, a vzhledem k současné době se mi podařilo získat nespočet informačních souvislostí. Během realizace jsem tak získala lepší pohled do stanovené problematiky, a dle mého názoru si dnes dokážu stanovit základní přehled.

Co se týče verbálních útoků a výhrůžek, dle mých zjištění je důležité poukázat na jejich zvýšenou frekvenci skrz užívání sociální sítí. Jak některé výpovědi novinářů ukázaly, s těmito hrozbami se novináři potýkají téměř na denní bázi. Samozřejmě tomu napomáhá přítomnost a šíření dezinformací. Někteří novináři se ale často odkázali na obecné společenské napětí, které je těmito dezinformacemi značně podpořeno.

V rámci porovnání situace mezi Českou a Slovenskou republikou se ale ukázala nejzajímavější zjištění. I přes údajnou blízkost těchto zemí, se zde jeví značné rozdíly, což dle novinářů vychází z aktuální politické a společenské situace – a také míry korupce. K tomu bych dodala komentář Jaroslava Kmenty, který mi Česko popsal jako *nejvýchodnější západ*, a Slovensko naopak jako *nejzápadnější východ*. Osobně si myslím, že by se na této problematice dalo mnohem více stavět, a to zejména o situaci na Slovensku. Hlavním důvodem je událost, ke které došlo v roce 2018. I přesto, že soudní proces ohledně Jána Kuciaka nadále pokračuje, jeho zavraždění značně ovlivnil vztah společnosti k osobám ve vrchní slovenské politice. Je ale nutno upozornit na to, že aktuální šíření propagandy a dezinformací z Ruské federace prohlubuje společenské napětí, které slovenský lid nadále rozděluje.

Jakým způsobem se novinář vypořádá se stanovenými riziky, dospěla jsem k závěru, že dodnes se jedná o zcela individuální reakce. Neustále se vyvíjí nové možnosti a techniky, jak těmto hrozbám čelit – a to zejména v kyberprostoru. Na závěr rozhovorů jsem se novinářů dotázala, zda by uznali větší upozorňování na hrozby a jejich následky. V každém případě jsem dospěla ke kladné odpovědi, a bylo podotknuto, že pomoc v redakcích a mezi kolegy je základ. Jeden z respondentů mi ale k odpovědi dodal myšlenku, která do jisté míry vyvracuje původní sdělení. V případě upozornění na tuto problematiku může nastat nová forma verbálních útoků. Tento výrok jsem si vyložila způsobem, že pokud by si oponenti všimli zpětné vazby za jejich činy, mohli by to využít

ve svůj prospěch. To zpravidla tak, že svoji aktivitu nyní vnímali jako vlivnou, a tak se naplnil jejich záměr.

5 Seznam použité literatury

5.1 Knižní zdroje

JIRÁK, Jan a Barbara KÖPPLOVÁ. Masová média. 2., přepracované vydání. Praha:

Portál. 2015. ISBN 9788026207436.

JIRÁK, Jan a Barbara KÖPPLOVÁ. Média a společnost. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-287-4.

HALADA, Jan a Barbora OSVALDOVÁ. Slovník žurnalistiky: výklad pojmů a teorie

oboru. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum. 2017. ISBN 9788024637525.

HENRICHSEN, J, BETZ, M a LISOSKY J. (2015) Building Digital Safety for Journalism - a survey of selected issues. Paris. : UNESCO Publishing, 2015. Dostupné z: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000232358>

MÜLLER, B. Censorship and Cultural regulation in the Modern Age. Amsterdam: Rodopi. 2004. ISBN 9042009888.

RUSS-MOHL, Stephan. Žurnalistika: komplexní průvodce praktickou žurnalistikou. 1. vyd. Praha: Grada. 2005. ISBN 8024701588.

SEDLÁKOVÁ, Renáta. Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky. Praha: Grada Publishing, 2014. Žurnalistika a komunikace, str. 51, ISBN 978-80-247-3568-9.

ZEMÁNKOVÁ, Anna. Střet současné české investigativní žurnalistiky s její normativní podobou: výzkum vybraných aspektů novinářské praxe [online]. Brno, 2019 [cit. 2023-06-20]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/zjymn/>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce Jan MOTAL.

ŽUFFOVÁ, M., & CARLINI, R. (2021). Safety of journalists in Europe: Threats and best practices to tackle them. SSRN Electronic Journal, ISSN: 1028-3625, Dostupné z: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3829514

5.2 Internetové zdroje

CIROKOVÁ, Kristina. První český terorista poprvé promluvil – Seznam Zprávy [online]. Copyright © Seznam.cz, a.s. [cit. 26.3.2023]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/jsem-vlastenec-ne-terorista-jaromir-balda-je-z-vezeni-doma-a-promluvil-169016>

DVOŘÁČEK, Marek. Slonkovou dělily od smrti hodiny [online]. 23.7.2002 [cit. 2023-06-16]. Dostupné z: idnes.cz/zpravy/domaci/slonkovou-delily-od-smrti-hodiny.A020722_121712_krimi_kot

GOTTFRIED, Jeffrey, Amy MITCHELL, Mark JURKOWITZ a Jacob LIEDKE. Many journalists say social media helps at work, but most decry its impact on journalism [online]. 14.6.2022 [cit. 2023-06-16]. Dostupné z: [pewresearch.org/journalism/2022/06/14/many-journalists-say-social-media-helps-at-work-but-most-decry-its-impact-on-journalism/#:~:text=Among%20journalists%20who%20use%20social,stories%20\(79%25%20each\)](https://pewresearch.org/journalism/2022/06/14/many-journalists-say-social-media-helps-at-work-but-most-decry-its-impact-on-journalism/#:~:text=Among%20journalists%20who%20use%20social,stories%20(79%25%20each))

HOLCOVÁ, Pavla. Slovensko: Emoce v soudní síni: Zsuzsová dostala 25 let, Kočner osvobozen [online]. 25.5.2023 [cit. 2023-06-16]. Dostupné z: investigace.cz/zsuzsova-25-let-kocner-osvobozen/

HOSENSEILDOVÁ, Petra. Slovenská policie: Vražda novináře Kuciaka pravděpodobně souvisí s jeho prací - ČT24 [online]. © Česká televize. [cit. 26.3.2023]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2402020-na-slovensku-zavrazdili-investigativniho-novinare-ktery-psal-o-lidech-kolem-vladniho>

HVÍŽĎALA, Karel. Sabina Slonková: Nechtěla jsem být hrobníkem MF Dnes [online]. 17. 2. 2015 [cit. 2023-06-16]. Dostupné z: <https://nazory.aktualne.cz/rozhovory/sabina-slonkova-nechtela-jsem-byt-hrobnikem-mf-dnes/r~d688dd94b5c911e4ba57002590604f2e/>

HVÍŽĎALA, Karel. Kuciak: Vražda novináře a slovenský paradox - iRozhlas. [online]. © Český rozhlas. [cit. 24.4.2023]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/komentare/kuciak-slovensko-komentar-hvizdala_2304061630_cen

INVESTIGATÍVNE CENTRUM JÁNA KUCIAKA. Výskum: Cítia sa slovenskí novinári bezpečne? [online]. 20.2.2022 [cit. 2023-06-16]. Dostupné z: icjk.sk/229/Vyskum-Citia-sa-slovenski-novinari-bezpecne

KMENTA, Jaroslav. „Jste novinářské prase.“ [online]. 12.12.2022 [cit. 2023-06-16]. Dostupné z: seznamzpravy.cz/clanek/audio-podcast-prohnili-jste-novinarske-prase-proc-babisovi-pred-kmentou-ujely-nervy-221072

MARTINOVSKÝ, Marek. Peter Tóth [online]. 12.12.2022 [cit. 2023-06-16]. Dostupné z: investigace.cz/peter-toth/

MOŠPANOVÁ, Eva. Zeman řekl Putinovi, že novináři by se měli likvidovat. Bonmot, hájí výrok mluvčí – iRozhlas [online]. Copyright © Český Rozhlas [cit. 24.4.2023]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/novinari-se-meli-likvidovat-zaznelo-na-setkani-zemana-s-putinem_1705141130_mos

ŠOTOVÁ, Zuzana. Pandora Papers: Zveřejněná první várka dat [online]. 6.12.2021 [cit. 2023-06-16]. Dostupné z: investigace.cz/pandora-papers-zverejнена-prvni-varka-dat/

6 Přílohy

Veškeré přepisy rozhovorů v příloze byly ponechány ve své původní verzi, což zahrnuje i absenci veškerých gramatických i stylistických úprav.

6.1 Rozhovor s Kristinou Cirokovou

Rozhovor proběhl 27. 12. 2022 prostřednictvím videohovoru na Google Meet.

Jaká je v současnosti nejčastější hrozba pro novináře? Jaké můžou být jejich příčiny?

No, já myslím, že zaprvé se to zhoršilo hodně v posledních letech a souvisí to s tím i jak vlastně jako je rozdělená naše společnost a jak se vlastně nějaká ta veřejná debata přesunula na sociální sítě. Lidé jsou mnohem nenávistnější, útočnější a vlastně jakoby mají pocit, že za tou klávesnicí jsou takoví ti hrdinové, co co tam napíší, věci, které by vlastně normálně na živo neřekli, asi. Takže ta společnost tak nějak jako by zhrubla. A s tím přišlo i to zhrubnutí směrem k novinářům. Logicky stejně jako k politikům například. No, a to si myslím, že jako by to je asi ta hlavní příčina, že prostě ta společnost celkově je rozdělená, jsou tam velké příkopy a ty lidi prostě takhle zhrubli no.

Můžete uvést, co může být motiv tzv. provokatérů, proč to vůbec dělají vůči těm novinářům?

Tak já samozřejmě jim jako do hlavy nevidím, takže nevím, jaké motivace všechny tam jsou. Jako by na jedné straně třeba na těch sociálních sítích to jsou často trollové a tam prostě samozřejmě to může být i řízená provokace odněkud z Ruska. To je jedna věc. Další věc je, že skutečně jakoby někteří lidé prostě nemají rádi novináře, protože podlehli té propagandě, která vlastně a je to opět podle mě věc, která přichází z Ruska, která se tady šíří, kdy prostě vlastně ty různé dezinformační weby tvrdí, že ta takzvaná, jimi nazývaná mainstreamová média vám neříkají pravdu, že lžou a tak dále. Takže ti lidé prostě pak tomu věří. A jak říkám, oni prostě zhrubli, a tudíž když prostě není daleko od toho, aby psali nějaké nenávistné prostě projevy směrem k novinářům. Ale myslím si, že to může být, že jsou to jakoby dva proudy. Jeden, který je prostě od lidí, kteří skutečně tomu věří a druhý, který je nějakým způsobem asi i řízený a je to schválně. A někdy mimochodem, taková ta podpora té nedůvěryhodnosti těch médií přichází i ze strany politiků. Například od politiků SPD.

Jak se odrazil osud Jána Kuciaka na frekvenci hrozeb pro novináře?

Já mám naopak pocit, že v tom roce se spíš jako by to začalo nabývat na síle, no. No to nevím, to takový pocit jako nemám, že by se něco tak takového u nás dělo. Možná chvíli jako nějaká reakce, jakože. Ale nemyslím si, že by jako nějaká dlouhodobější reakce byla.

Která témata charakterizujete za ovlivňující pro hrozby investigativních novinářů?

Myslím, že k tomu přispěl určitě pak ten covid. Jakoby ty dezinformace, že jo, nabraly na ohromné jako síle. A teď se k tomu se přidala ta válka na Ukrajině a prostě ekonomická krize a tak. To jsou všechno věci, který tyhle trendy jako podporují.

Dokázala byste jmenovat některé konkrétní provokatéry?

Já myslím, že určitě jakoby poslanci SPD jsou ti, kteří často kritizují různá média, že jo. Vlastně pro některá média třeba se ani nechtějí jakoby vyjadřovat k nim třeba Tomio Okamura. A myslím si, že ani nikdo jiný z SPD by rozhovor jako by nedal. A podobné pokusy, nebo ne... Pokus, to nejsou vlastně pokusy, ale podobný. Podobnou taktiku má třeba i Andrej Babiš. Na České televizi nesnáší pořady jako jsou Reportéři ČT, 168 hodin, to prostě veřejně kritizuje a stejně tak jako Seznam Zprávy atd. Takže tam je to taky určitě znát. Přemýšlím, jestli ještě někdo další z nějaké jiné strany. Pak teda samozřejmě další věc je Hrad. Tam Prezident Zeman se o novinářích vyjadřuje někdy hodně až vulgárně, což taky určitě nepřispívá k důvěře v média. A Kancléř Hradní, tak ten vyloženě označil média, kterým nebude prostě Hrad poskytovat vyjádření, že jo. Opět tam spadají Seznam Zprávy, pořady 168 hodin, Reportéři ČT a další, který označil za dezinformační média. A vlastně to jsou všechno. Nevím, jestli provokace. Podle mě to jsou jako i možná cíleně promyšlené akce, které mají podřývat tu důvěryhodnost médií. Ale pak samozřejmě směřují ty lidi k těm dezinformačním médiím.

Jaké jsou spouštěče verbálních útoků a dezinformací?

Tak asi jako skoro každému novináři jako mně, chodí vždycky, když vyjde nějaká moje reportáž nebo článek... Často, když je to třeba právě na téma dezinformace, nebo dříve, když se to týkalo SPD, tak mi často začaly chodit různé maily a různé prostě komentáře, které byly prostě buď velmi jako urážlivé, vulgární, nebo někdy i tam byla nějaká jako výhružka. To jsou věci, na které myslím, že jsme si všichni zvykli, které jakoby nebereme sice na lehkou váhu,

ale zároveň to člověk tak nějak jako hodí za hlavu. Pokud se ovšem nestane to, co mě už přišlo jakoby nějak nebezpečné, a to, když se to jakoby opakuje a je to nějakým způsobem intenzivní a trvá to dlouho. A takový jeden případ se mi tady stal. Kdy vlastně člověk, který velmi neměl rád pořad 168 hodin a vlastně ještě myslím, že to bylo v době, kdy jsem buď krátce tam pracovala, nebo jsem tam ještě nepracovala. To už nevím, to už nevím jistě. Prostě už je to hodně let. Třeba já už tam nejsem dva roky, takže si myslím, že to třeba je už osm let. No, tak nejdřív to začalo tím, že napsal na Facebook něco v tom smyslu, že by Noře Fridrichové, a ještě tehdejší redaktorce Lence Pastorčákové uřezal hlavu atd. Podávalo se trestní oznámení. Myslím, že to odložili. Možná dostal nějakou pokutu v přestupkovém řízení. No ale tehle ten člověk vlastně dál se pak jako by na to pořád zaměřoval. No, a protože já jsem často právě natáčela reportáže, které se týkaly SPD anebo které se týkaly třeba prezidenta Zemana a on byl zřejmě příznivec těchto politiků, tak se začal jako různě prostě kriticky vyjadřovat na sociálních sítích jako vůči mně. Kdy ale tam začaly být právě různé jakoby pohružky a začal mi psát i různé jakoby maily, kde pořád po mně chtěl nějaké vysvětlení. A nejenom teda po mně i po dalších, třeba členech té redakce, nějaké odpovědi na nějaké jeho otázky. A my jsme ho ignorovali, protože prostě to byl člověk, který napsal to, co napsal na tom Facebooku o tom uřezávání hlav, a my jsme skutečně jako nechtěli s ním prostě jako vstupovat do žádné diskuse. No a postupně se to jako by zhoršovalo, kdy prostě tam psal něco, že bych si zasloužila trest, že taky na mě jednou dojde. Já si to teď úplně přesně nevybavuju všechno, ale můžu si to otevřít, jestli chcete.

Co určuje Vaši reakci na hrozby?

U mě to bylo vlastně asi bych řekla dvě věci. Jedna věc byla, že to trvalo několik let a druhá věc byla, když se to začalo týkat mých dětí, a to byla taková poslední kapka.

Jak často se jedná o recidivu?

No jakoby je fakt, že jako vím...o pár lidech, kteří mi jako takhle píší častěji. To jo, ale ty ostatní nejsou nevyhrožují jo nebo jo... Jako třeba, že napíšu, že jsem kráva nebo něco v tom smyslu, ale nepříjde mi to jakoby nebezpečné. Příjde mi, že se tak jako že si jako uleví. Tím to jako končí. Jo, ale tady ten pán, já ho nechci jako jmenovat. Ale jo, on tady třeba tady mám třeba jakoby jeden náhodný, jsem teď tady vybrala nějaký tweet, kdy on tady jako psal, to bylo v roce 2020, že vyhlašuje svatou válku... Jo, že vyhlašuje svatou válku České televizi a

pořadu 168 hodin, že součástí bude i focení s Norou Fridrichovou v Klecánkách a s Cirokovou v Čísovicích. Jo, to bylo jakoby vo tom, že vlastně on zveřejnil název jako obcí, ve kterých my jsme v tu dobu žili, což není jako moc příjemný. Když bydlíte na Praze 6, tak je vám to jedno, protože tam prostě jako to je tam se ztratíte. Ale když bydlíte Čísovicích, kde vás jako všichni znají, tak to není úplně jako příjemný, když on to někde takhle píše ještě... tohle nebyla zas taková jako pohružka. Jo, ale prostě cítíte tam nějaký jako nenávistný podtext. No pak psal zase jindy, že třídí novináře... *Mým životním cílem je se takovým novinářům pomstít a pak můžu v klidu zemřít.* A třeba tady sdílel nějaký svoje otázky, na který píše demagogický pořad 168 hodin a u toho je napsáno, *jak Ciroková šířila lži pro Českou televizi. Stejně se zeptám já Cirokové u jejích dalších dveřích v Čísovicích...* Je možné, že na sebe chce takto víc upozornit. *Cirokové nevadí vraždění a znásilňování, co páchali vlasovci. Jí nevadí tyranie v islámských zemích, ale pokud jde o Čínu nebo Rusko, tak si hraje na citlivou, zaslouží si trest.* Tady je ještě něco, ale tam není žádná výhrůžka tady jenom, že jako jsem dělala něco v SPD tak si mohl bláznit. *Dezinformace šíří Kristina Ciroková, proislámská nenávistná patologická lhářka, tu trest nemine.* No a teď tady právě se dostáváme k těm dětem, kdy on tam... teď nevím, v jakým to bylo jako kontextu, ale píše tady... bylo to něco, že tam asi sdílel nějaký prostě že uprchlíci někde někoho znásilnili, nevím. A napsal, to znásilnění se bude líbit proislámským novinářkám, jejich dcery by měl někdo ojet jako odvetu a jsem tam označená já, Barbora Kroužková a Nora Fridrichová. To myslím, že bylo poprvé, kdy to kdy tam zmínilo ty dcery a já hledám ještě to druhý a myslím, že až po tom druhým jsem. Já už teď nevím, totiž po kterým to... co mě to vyprovokovalo. Ale každopádně tady je další. Tady právě on sdílí nějaký prostě že někde uprchlíci někoho znásilnili a von tady píše: *Imigranti, jestli chcete sex s mladými děvčaty, tak v ČR máme islamofilní novinářky Fridrichová, Ciroková, které jsou vám i se svými dcerami k dispozici. Stačí k nim zajet do Klecánek, respektive Čísovic a všichni budeme spokojení.* No, a to už je taková ta hranice, kdy jako jsem si začala říkat ani ne tak jakože bych čekala, že on třeba přijede, jak mi psal několikrát, taky že zazvoní u mých dveří a že se mě bude ptát na nějaký ty jeho otázky nebo něco... Ale tady jsem si říkala, jakože to může být nebezpečný, že prostě se toho může chytit i třeba někdo jiný, jo. Že prostě někdo skutečně přijede a já mám prostě dvě malý dcery a jakmile se něco jako už takhle dotkne těch dětí, tak to mi je prostě nepříjemný. No to mě naštvalo. A jako ne že bych měla úplně jako velký strach, ale nebylo mi to rozhodně příjemný a vlastně ten člověk na mě působí jako trošku

nemocně. Říkala jsem si, že vlastně když někdo má tu potřebu několik let takhle se na někoho zaměřovat a jo, prostě tak jakoby vyhrožovat. Jo, tady třeba ještě další... Kdy tady píše něco, že *Cirokové je to potřeba osobně vysvětlit*. Zase tam píše něco o vlasovcích, já jsem v jedné reportáži měla nějakou jednu dvě věty o vlasovcích, tak on se z toho jako by mohl zbláznit. Jo, a že nějaký další mu tam na to píše, že bych to spíš si měla nechat prožít, a on k tomu zase se vrací a píše: *Ta by to potřebovala jak sůl. Kdybych vygoogloval nějaké fotky z té doby, tak jí je vylepím na dveře. Mám pro ni ještě pár otázek*. Jo, tak to už jsou prostě takový věci, jako kdy si člověk říká, no tak on snad fakt jako jednou mi zazvoní na ty dveře, nebo já nevím. Nebo prostě když tam zmiňuje tu mojí skoro adresu, tak to může napadnout někoho jiného. No, já jsem vlastně nejdřív to chtěla řešit ještě v České televizi, právě jakoby s Norou, ale... Nora to tak nějak jako brala na lehkou váhu nebo prostě ona je na tom možná víc k tomu jako otrlejší, nevím, takže si to neřešilo nijak, a já jsem vlastně pak přešla do Seznamu. A loni, asi před rokem. No ale bylo to jako loni na podzim jsme teda, protože on takhle psal, on nepíše jenom o mně nebo o Noře, jo. On píše i o dalších novinářích takhle, i když jakoby ne tak třeba úplně jako intenzivně. Napsal něco takhle jako hnusného i o mojí kolegyni Lucii Stuchlíkové, ze Seznam Zpráv tam psal něco o tom, že by ji nejradši shodil ze srázu, nebo jo, shodil ze skály nebo něco takového. A takže já jsem vlastně na to konto šla za šéfredaktorem a říkala jsem mu, že jako taky o mně takhle jako píše a že by asi bylo fajn s tím něco dělat, a podali jsme na něj trestní oznámení. Policie to vlastně tři čtvrtě roku, vyšetřovala. Mělo to teda naštěstí ten efekt, že on si skutečně jako by smazal všechny profily na sociálních sítích, takže to přestalo. On už teď posílá jenom e-maily, ale dává si velký pozor. Jo, takže jsou to jenom takové jako kritické e-maily. Není to nic výhrůžného nebo vulgárního. Je to jako taková jako kritika a takže to mělo tenhle efekt, ale nicméně policie to odložila a dala to do přestupkového řízení. Což mě docela překvapilo, protože jsem si říkala, jakože tohle mi přišlo za čarou, ale prostě policie to takhle vyhodnotila v Olomouci.

Jak byste charakterizovala tohoto dotyčného?

Já vím, že je z Olomouce. Podle nějaký fotky jsem si ho před tím jakoby i googlila, ale už si to nepamatuju. Myslím si, že je středního věku. Jo, není to prostě nějaký třeba důchodce ala Balda nebo něco takového. Jo, je to člověk ve středním věku. Podle mě je to teda příznivec SPD a prezidenta Zemana, podle toho, jak se vyjadřoval. Ale samozřejmě tohle nevím

stoprocentně. A myslím si, že má i takové jako proruské názory. Jako z mého pohledu je to asi člověk, který, jak se teď říká, teda nevěří těm mainstreamovým médiím a žije dost nějakými dezinformacemi.

O jaké typy odpůrců se nejčastěji jedná?

Jo. Myslím si, že jsou to lidé prostě, kteří jsou úplně jakoby pomýlení těmi dezinformacemi, protože prostě bohužel jako ty dezinformační média a ty dezinformační kampaně jsou prostě strašně jako silné a ten stát náš s tím vlastně dlouhé a dlouhé roky nic nedělal a ani teď si nemyslím, že dělá dostatek, takže jsme to dost v tomhle směru zatím prohráli ten boj s dezinformacemi, a to se takhle projevuje. Ti lidé jsou prostě z toho jakoby zmatení. Často jsou to podle mě lidé, kteří jsou nějakým způsobem nespokojení ve svém životě, jsou třeba sociálně jakoby slabší, často jsou to právě senioři, že jo, kteří prostě tomu propadnou, těm dezinformacím. To právě byl ten případ toho pana Baldy, toho vlastně našeho prvního teroristy. Já jsem vlastně s ním někdy před rokem a půl natáčela rozhovor, takže jsem měla trošku jako možnost ho poznat. A to bylo jako docela zvláštní. No, protože to byl vlastně na první pohled hrozně jako milý pán. Jo, takový jako dědeček, který nás pozval na zahradu na pití. Ale když se začalo mluvit o uprchlících, tak začal být šíleně vulgární. Prostě jsme na to koukali. Prostě fakt jako zajímavé, no. No nicméně prostě. Takže si myslím, že jsou to prostě lidé, kteří tomuhle tomu podlehli, kteří třeba sami mají v životě nějak smůlu nebo prostě se jim nedostává peněz. Je tady spousta lidí, kteří byli prostě postiženi těmi exekucemi a tak dále. A to jsou podle mě všechno cílové skupiny. Prostě tady to je jako většinou jako ruské prostě propagandě.

Jak se zkušenosti novináře odráží na jednotlivých hrozbách?

Já, když jsem začínala, tak mi vůbec takové zprávy nechodily. A vlastně jako vzpomínám si, že mi přišlo třeba pár dopisů od diváků. Jo, ale to většinou byly jako dopisy, že... Spíš jako na podporu. A vlastně jako opravdu tohle přišlo prostě s těmi sociálními sítěmi, podle mě no. No a taky no jako podle mě to přišlo prostě se sociálními sítěmi a vlastně s tou první uprchlickou nebo s tou uprchlickou krizí, to bylo v roce 2013. Myslím, že 13. No to se kdyžtak ještě podívejte. No a vlastně jako by to taky byla doba, kdy se z Ruska začaly prostě šířit tyhle ty dezinformační kampaně. Jo, a vlastně s tím to všechno přišlo. Jo, kdy prostě... Ale to myslím si, že není jenom u nás... Jo, že to je jako všude.

V jaké formě přichází verbální útoky a urážky?

Dopisy mi chodí občas jako ještě se to stane, že mi přijde dopis, ale je to třeba tak jako jednou za půl roku a myslím, že jeden člověk, to nám píše do redakce nějak pravidelně. Nejenom mně, ten píše nějaký kritický jako dopisy, ale jsou takový zmatený, jako že tomu vlastně moc není jako rozumět, ale nejsou to podle mě žádný výhrůžky a občas prostě ještě přijde, to je takový jako pravidelný pisatel. A teď nedávno mi přišel nějaký dopis, ale to bylo jakože námět nějaký na článek nebo něco takového, ale jako výhrůžky, že by chodily dopisy, to ne.

Jakým způsobem se odráží rodinný stav novináře na hrozby? Jak to ovlivní jeho reakci na ně?

Tak spíš jako by když člověk právě má děti, tak je jako zranitelnější. No aspoň takhle já, já to jako cítím. Takže samozřejmě pak já vlastně teď přemýšlím, že já ani nevím. Kde von zjistil, že mám ty děti. Ale asi nevím. Já jsem vlastně pak zjistila, že von stáhnul nějakou fotku z facebooku mého manžela. Tak no... jako nemyslím si, že to má vliv na to, jaké výhrůžky člověku chodí. Ale spíš, že jako když máte tu rodinu a máte prostě děti, takže se můžete cítit jako zranitelnější, nebo že prostě máte strach jako ty děti. Já nevím jako u ostatních, ale já jsem to tak měla. No prostě fakt jakoby ve chvíli, kdy se to začalo týkat těch dětí, tak už to přesáhlo nějakou jako pro mě hranici.

Setkala jste se i s jiným případem, který se tomu podobal?

Já nevzpomínám si ne. Myslím, že to bylo jakoby jenom v tomhle jednom. A nepodávala jsem ho já, ale podával ho Seznam, jo, to trestního oznámení. Takže redakce. V Seznamu máme tu politiku vůči těmhle těm lidem takovou, že právě nás jako by vedení vlastně vyzvalo k tomu, abychom jim říkali, když se něco takového děje a nechceme to nechávat být. Nemyslíme si, že ten přístup, který někteří novináři jakoby volí, že to jako nechávají ladem, takže je úplně správný. To prostě v některých případech si myslím, že je dobré jako nějak zasáhnout.

Máte stanovenou interní metodologii ohledně bezpečnosti v redakci?

No jako nevím, jestli je to někde vyloženě jako by napsané třeba jo, ale máme... Víím, že náš šéfredaktor o tom mluvil, že prostě když se něco takového jako bude dít, takže my chceme jako to řešit.

Myslíte si, že se normalizují bezpečnostní rizika v novinářské činnosti?

Ano. Myslím si, že jo. Že povětšinou jo. Taky jako se vám nechce kolikrát to řešit, nemáte na to čas atd. A já prostě těch často jakoby těch zpráv je třeba někdy jako fakt hodně, ale pro mě je to tak, že taky je to nad většinou takových zpráv. Prostě mávnu rukou. Někdy se těm lidem snažím odepisovat, když na to mám čas a párkrát se mi i stalo, že oni pak třeba obrátili, jo, že jsem jim to vysvětlila a oni vlastně se třeba i omluvili, že reagovali jako nějak přehnaně. Ale na to samozřejmě člověk nemá prostě pokaždé čas jako každému takhle odpovídat a často to totiž taky nikam nevede. Jo, to se stane fakt jako v minimu případů, že ten člověk to nějakým způsobem jakoby pochopí a že to nějak srovná. Takže si myslím, že prostě většina novinářů to hází za hlavu, bere to jako součást prostě té práce. Tak to je jako doba taková je. Prostě společnost takovýmto způsobem zhubla a není se čemu divit. Prostě když jsou hrubí jako vulgární politici, tak prostě to jde samozřejmě i níž do té společnosti a takhle se to pak může projevit.

A myslíte si, že by se na tuto problematiku mělo alespoň více upozorňovat?

No myslím si, že jo. Jako myslím si, že by se o tom mělo více mluvit a že, ale je to těžké. No, protože prostě... Já si myslím, že správný jako přístup je ten, že opravdu jako není dobré, aby to těm lidem úplně hladce procházelo, že když máte pocit, že už je to za hranou, tak je dobré prostě opravdu se obrátit na tu policii, podat trestní oznámení. A myslím si, že policie už se v tomto směru jakoby zlepšuje, že sama se na tyhle trestné činy na internetu jakoby víc zaměřuje. A viděli jsme to ostatně i letos, že někteří lidi, některé ty postavy z té dezinformační scény známé jako skončili letos před soudem. Takže mám pocit, že tohleto se zlepšuje a že vlastně jakoby to je ta cesta, když máte pocit, že už je to za hranou, obrátit se na policii a ta ať prostě to nějakým způsobem vyšetřuje.

Myslíte si, že se to zlepšuje i kvůli vysoké frekvenci tady těchto zpráv? Komunikují novináři častěji s bezpečnostními složkami?

Určitě i jako tématicky, co se týče reportáží a článků, se tím novináři víc zabývají těmi dezinformacemi a tohleto s tím souvisí i s těmi dezinformacemi. No a... Protože ono je to vlastně jakoby téma, které taky z od kovidu tu společnost zasáhlo jako ještě mnohem víc než předtím, jo, kdy skutečně jakoby... To jste si asi taky všimla, že prostě ta společnost se hrozně

vyhrotila během toho kovidu, kdy tam šly jako strašně silné dezinformační kampaně. Opět bylo taky jako prokázáno, že to šlo z Ruska. Jo, to prostě jako to je věc, kterou tenhle stát úplně jako podceňoval už šíleně dlouho a stále podceňuje. No a tím se to jako hrozně vyhrotilo a policie vlastně na to konto se tím začala i víc zabývat. No se určitě nějakým způsobem zlepšuje, byť třeba v tom mém případě jsem byla jako překvapená, že to policie odložila. Ale tak já nejsem prostě právník, nejsem jako odborník. Tenkrát si to tak jako vyhodnotili, ale. Jinak mám pocit, že se to zlepšuje.

Jak byste tuto problematiku porovnala se Slovenskem?

No jo, tak já myslím, že jako oproti asi Slovensku nebo já nemám úplně jako velkej přehled o tom, co se děje tam jako, ale tak jako u nás nikoho zatím naštěstí nezabili, že jo. No, takže to je jako velkej rozdíl a asi je to tam jako divočejší. Určitě. Jakoby zase u nás to jsou zatím jenom takový jo, že člověk může mít pocit, že jako vám píše nějaký psychopat, ale nevíte, jestli je skutečně nebezpečnej nebo ne. Naštěstí se nic hroznýho jako nikde nestalo. No i na těch demonstracích různě tam na vás lidi jako pořádají, že jo? Nebo jsou prostě. Já jsem teď byla zrovna minulý týden. No těsně nějak před Vánoci jsem byla na soudu s tím Tušlem a Čermákem, a to jsou ty dva, takový ty dva dezinformátoři prostě a tam se sešli právě tahleta jako scéna, že jo, ti jejich jako podporovatele a kamarádi a ty tam taky mi říkali, že na mě jednou dojde a prostě, jo. To ale jako jsou to zatím jenom verbální útoky, jo, takže dobrý.

Setkala jste se i s jiným útokem než s verbálními?

Tak na demonstraci tam do mě někdo jako schválně vrazil, ale jinak jsou to fakt jako verbální útoky a nevím, jestli někomu třeba právě z Český. Třeba teď při těch demonstracích se stalo, že by ho tam nějak napadli, ale myslím, že ne.

Já jsem třeba někde četla, že na tom Václaváku teď nevím, při který to bylo, bylo demonstraci, že tam někdo si stoupnul, jakože na protest proti tý demonstraci a teď nevím, jestli měl ukrajinskou vlajku jo nebo něco takovýho. Prostě bylo jasné, že jako s tím nesouhlasí a že tam na něj nejenom pořvávali, ale že tam na něj nějakého plivali a tak. No to je tak jako asi nejvíc, co se tam jako děje. Jinak oni fakt si dávají jako naštěstí pozor a je tam všude vždycky spousta policajtů, takže oni jako si nedovolí jako něco horšího. To je fakt jako štěstí, že zatím je to jo, to jsou takový ty hrdinové za těma klávesnice má tak. No jo, ale prostě nikdy nevíte, že jo.

Jako nemá se to podle mě podceňovat, jo, že někteří jako novináři vopravdu nad tím mávnou rukou, ale já si myslím, že člověk jako vycejtí, kdy už to jako není úplně v pořádku. A myslím si, já vlastně jsem docela ráda, že to policie tehdy se tím zabývala, protože on prostě ten účet na tom Twitteru smazal a už to nepíše no. No a jako asi dál nás všechny nenávidí, ale prostě já to aspoň nevidím. No a nikde prostě nepíše, kde já bydlím. Já jsem se teda naštěstí přestěhovala a od té doby a jako nepíše nic vo mejch dětech tam, tak to vlastně jakoby ráda.

6.2 Rozhovor s Pavlou Holcovou

Rozhovor proběhl 6. 1. 2023 prostřednictvím telefonického hovoru ve Zlíně.

S jakým bezpečnostním rizikem se v současné době nejčastěji setkáváte v práci?

Jsou to výhrůžky. Jako co se týká počtu, tak jsou to rozhodně výhrůžky. Právě na druhém místě bych řekla nějaký jako. Jak se to řekne česky... (?) campaigns, očeňující prohlášení atd. V digitální sféře je to ransomware, virus-útoky a fishingové e-maily. A samozřejmě špionážní softwary.

Jak často Vám tyto hrozby chodí?

Pokud se bavíme o OCCRP, což je ta mezinárodní síť investigativních novinářů, tak to je párkrát do měsíce. Párkrát do měsíce. A ty výhrůžky, to je a osobní bezpečnost. Tak to chodí, nevím, dvakrát, třikrát do týdne. Záleží na tom, co napíšeme.

Co bývá náplní těchto výhrůžek?

Většinou to bývají nepřímé výhrůžky ve stylu *na každou svini se vaří voda*. Velmi často to mívá nějaký jako sexuální násilný podtext. To, že *se mám rozhlížet, když přecházím ulici* a že nevím, jako že *by se někdo už o mě měl postarat, měl by se mi začít věnovat* a tak.

Jak se mohou jednotlivé hrozby lišit mezi ženy a muži?

Jo, myslím si, že muži asi nemají tolik jako těch výhrůžek znásilněním. Nedokážu si to moc představit.

Odkazují se verbální útoky na úroveň zkušenosti novináře?

Jo, takhle to rozhodně platí, ta nezkušenost. Když něčemu nerozumíte, a tak tam to je zase.

Popište mi ve zkratce případ s Pandora Papers

A vlastně poté, co jsme to vydali, tak Andrej Babiš prohlásil, že já jsem ta paní, co mu prohrála volby. A začaly vlastně chodit nějaké výhrůžky pravděpodobně od podporovatelů. Nebo nepravděpodobně, oni jako sami to tam psali, jako že to jsou podporovatelé Andreje Babiše. A právě tady tohle, že někdo by se mi měl začít věnovat a že jsem špína zaplacená Sorošem a tak. Tady ty tradiční věci.

Co může všechno takový tzv. provokatér využít k tomu, aby poštlal publikum proti novináři?

Například udělat meme, a poslat ho Andrejovi Babišovi, a on ho pak nasdílí na svých sociálních sítích.

V jaké míře stoupne tady ten počet nenávistných zpráv po vyjádření provokatéra?

Exponenciálně. Vlastně toto pak chodí ve vlnách. Jsou to prostě jednotky zpráv týdně. A po takovémhle vyjádření jsou to desítky až stovky zpráv týdně.

Jaké máte dosavadní zkušenosti s policejní ochranou?

Já jsem žila pod policejní ochranou nějakou dobu. Nemůžu říct, že by to byla příjemná zkušenost, nicméně to bylo velmi profesionální a vlastně nemůžu říct jediné špatné slovo tady o té skupině policistů, co to měla na starosti. Bylo to poté, co zavraždili Jána Kuciaka, protože jsem s ním pracovala na tématu propojení tehdejšího předsedy vlády Roberta Fica a italské mafie Ndrangheta.

Pomáhá vám s ochranou i Vaše redakce? Máte nějakou metodologii v práci?

Máme školení na fyzickou digitální bezpečnost. A máme nějaké protokoly jak v té mezinárodní organizaci, tak tady v té české. Všichni máme kurz první pomoci a naše kancelář je vybavená na střelná zranění, na vyšetření střelných zranění. To je jediné, co Vám můžu říct.

Myslíte si, že se mezi novináři normalizují jednotlivá bezpečnostní rizika?

Normalizuje se to. A samozřejmě sociální sítě na tom mají svůj podíl. A co vím od kolegů tak jasně, jako samozřejmě na začátku nějaké výhrůžky člověka jako... o tom přemýšlí, pak už ani ne.

Setkala jste se s někým, kdo musel svoji práci opustit kvůli psychickým následkům z hrozeb?

V Mexiku. Ano.

Myslíte si, že by se na tuto problematiku mělo více upozorňovat?

Myslím si, že by se na tom mělo více upozorňovat, protože opravdu je novým trendem, že politici nám vlastně dělají terče z novinářů. Vlastně to narativ velmi často u velmi významných politiků je ten, že novináři prostě jsou podlidi. Vlastně je nějak dehumanizují, že agenda novinářů je dělat jim špatně a tak.

Nemohlo by se to novinářům vymstít, pokud by se na tuto problematiku upozorňovalo? V tom smyslu, že by jednotliví provokatéři pak zjistili, že jejich činy mají na novináře jejich cílený efekt?

Toto si úplně nemyslím. Myslím si, že vlastně jako takovou hlubokou myšlenku bych tam asi úplně nečekala.

Přijde vám, že se osud Jána Kuciaka odráží i dneska na novinářskou činnost?

Myslím si, že na postoji bezpečnostních složek ano, na postoji dalších lidí ne.

Jakým způsobem se odráží na přístup bezpečnostních složek?

Myslím si, že berou výhrůžky směrem k novinářům vážněji.

Jak by jste porovnala bezpečnostní situaci Česka s ostatními zeměmi?

Když si porovnám Česko třeba se Srbskem, tak jsou to ty mediální kampaně. Napříč médii oproti někomu, oproti dalšímu novináři, který třeba píše a odhaluje korupci která je napojená na vládu, popřípadě na tajné služby a tak. Tak vlastně tady v Česku k tomu slouží jenom MAFRA. Zatímco třeba v Srbsku těch médií je mnohem víc a ta kampaň je jako mnohem masivnější. Co se tady taky neděje, je střílení novinářů, vraždy novinářů a masivní odposlouchávání, odposlouchávání novinářů, jako je tomu například v Mexiku.

6.3 Rozhovor s Jaroslavem Spurným

Rozhovor proběhl 1. 1. 2023 prostřednictvím videohovoru na Google Meet.

S jakým bezpečnostním rizikem se v současné době setkáváte nejčastěji v práci?

No tak ono už je to dlouhodobě stejné. To bezpečnostní riziko není povahy, že by někdo ohrožoval na životě, na existenci, na něčem podobném... To je riziko pokusu jaksi diskreditovat mou osobu. Já vždycky říkám, když se bavím o té novinářině (jako vůbec) a o investigativní novinářině, tam je to velmi citlivé, že ten novinář má hlavně své dobré jméno, má důvěru. Jinak by se nedostal ke zdrojům. Jinak by se nedostal k informacím. A pokud jméno si nějakým způsobem pokazí, nebo pokud ho někdo pokazí, tak to je vlastně největší nebezpečí. A myslím si, že v posledních deseti letech si to uvědomili v uvozovkách i protivníci a používají to daleko, daleko nejčastěji.

Takže by se dalo říct, že se jedná o nepřímé výhrůžky?

Oni to nejsou nepřímé výhrůžky, to jsou (spíš) věci, které se týkají žádostí o omluvu, žalob, vyjádření veřejných na mou osobu, které nejsou zcela pravdivé atd. Já jenom uvedu příklad, jako třeba Andrej Babiš, když vstupoval do politiky, tak já už jsem psal o něm deset let předtím a oni se ho často ptali, protože nebyl moc známý a často mu pokládali otázky novináři, kteří byli postavení na zdrojích toho mého článku nebo na těch mých článcích a on to třeba zlehčoval způsobem, říkal: *Ó, pan Spurný. Ten s tím jsem se desetkrát soudil a pak se mně musel omlouvat, a dá si 12 piv a pak napíše nesmysly.* A tímhle způsobem jako... a potom nějak Vy musíte zasahovat nebo se snaží z Vás udělat... snaží se z Vás udělat někoho, kdo jehož informace nejsou pravdivé, nebo jsou zkreslené, nebo té věci nerozumíte atd. S tím se setkávám řekněme téměř dennodenně v různých mailech, v různých poznámkách je dost dehonestující, a na Facebooku. A pokud jde ale o přímo konkrétní subjekty, ty mé investigace, tak tam je to především cestou soudní.

Co všechno může využít provokatér k tomu, aby mohl poštvat publikum proti novinářům?

Tak jsou to právě tady tyhle... Jako pokud je tu chytrý provokatér, tak si samozřejmě najde... Já tuhle práci dělám od roku 89, tzn. že za tu dobu jsem nějaké chyby udělal. Udělal jsem dokonce chyby, kdy jsem se musel omlouvat za to, že jsem něco napsal v článku. Nebylo toho hodně, ale stane se to tady tohle. A tyhle lidi to můžou tyhle mé chyby najít a spojit je třeba s věcmi, který se nestaly. A tady tohle se stává hodně často. *Pan Spurný* nebo kdokoliv, ať nemluví jen o sobě, kdokoliv z mých kolegů se s tím setkává, protože... Ondřej Kundra, když psal před dvěma lety o novičoku, o tom případě... Teda pardon, ricinu. To je ten případ, kdy přišel na (?) takové to anonymní udání, tak o tom psal a měl pravdu. A nakonec se ukázalo,

že ten případ byl komplikovanější a vlastně od té doby jeho nepřátelé a že jich má hodně, tak často proti němu používají to, že píšou: Aha, Kundra, to je ten, co si vymyslel toho agenta s ricinem a k tomu přidávají nějaký další věci. A to záleží už na řekněme inteligenci a fantazii toho, kdo do toho jde a aby si to vymýšlel. A ono to vypadá vlastně, ono to vypadá banálně, ale banální to není. Někdy s tím musíte opravdu bojovat i třeba uvnitř redakci, uvnitř podniku nebo bojovat. Musíte to vysvětlit... Musíte říkat, tady tohle je omyl a tak dál. A vlastně tady tenhle souboj o tu čistotu jména, o tu důvěryhodnost, o tohle je neustálý. Bylo to jiné mezi lety 2000 to bylo jiné a teď už se soustředí hlavně tady na... řekněme na tuhle diskreditaci a dezinformace... Možná dezinformace.

Pomáhá vám se zabezpečením i vaše redakce? Nachází se ve vaší redakci i nějaká interní metodologie?

No, metodologii to samozřejmě záleží na každém... Nemáme, ale to záleží na každém, na každém redaktorovi, na čem pracuje. Pokud děláte skutečnou investigaci, nějaká pátrání, tak je to jednoduchý. Já si neustále musím krýt záda. To znamená, že když... neustále někdo musí vidět to, co dělám. A já neustále musím zdůvodňovat, nikoliv abych ho přesvědčoval, ale abych si kryl záda, co dělám, proč to dělám. Aby nic z toho, když se někde s někým setkám, aby nic z toho nemohlo být použito proti mně. Já sice ze své zkušenosti, když už se někde s někým setkám, tak dokážu vyhodnotit poměrně okamžitě, nakolik jsou jeho informace relevantní, nakolik se mě snaží někde zavést, a tak dál, ale může se mi stát, že to nepoznám, že mě někdo někde zavede. A v tom případě ta redakce musí vyhodnocovat jakoby co s tím. Já samozřejmě tady v tomhle smyslu se musím chránit. Musím chránit své nástroje, to znamená notebook, iPhone a další záležitosti před jakýmkoliv hackerstvím, které by mi tady tímhle způsobem mohlo ublížit. Ale jinak se to dělá pouze tady tímhle způsobem, že opravdu když děláte nějakou zásadní investigaci, tak ji nemůžete dělat v jednom. Musí vám někdo krýt záda, musí o tom vědět někdo druhý. Musí vědět, kam to jde a tak dál. Tak vlastně já mám výhodu, že mám v redakci Ondřeje a Erik vlastně za náma stojí.

Přijde vám, že policie i právníci se dnes staví jinak k výhrůžkám vůči novinářům?

To v každém případě. Byla doba, jako ono se to mění opravdu hodně rychle, ještě před třemi, čtyřmi lety, když chodily takový ty hloupý výhrůžky jako *urážnu ti hlavu* a tak dál, tak se policie tím nezabývala, protože to, jakože je Facebook. K tomuhle se změnil velmi, velmi

přístup před dvěma lety, nejen k dezinformacím jako takovým, ale i vyhrožováním novinářům. Policie a státní zástupci jsou ochotni najít toho, kde ten zdroj... pro ně to není až tak komplikované. On to nemusí být vždycky trestný čin, může to být přečin, případně si s ním můžou pohovořit. Ale tady tohle se změnilo hodně. Třeba před pěti lety tady tohle vůbec, ale vůbec nikoho nezajímalo. Já si myslím, že ten vztah tý policie, a tady se vrátím ještě kousek dozadu, se měnil. Já třeba jsem zažil, a to taky souviselo s tím jaksi znehodnocením jména, já jsem zažíval mezi lety 2000 a 2005 strašnou spoustu trestních oznámení od politiků. Nesmyslných. Vždycky to policie odkládala, kromě teda jednoho případu. Vždycky policie odkládala atd., a já si myslím, že potom toho měla jakoby z téhle strany plný zuby a začala si uvědomovat, že ti novináři nejsou až takový, jak se o nich veřejně mluví... z těch politiků. Nebo respektive alespoň ti policisté, kteří tady s tím neměli co dočinit, a on to byl jen jeden okruh. To znamená, že ten přístup je poměrně vstřícný. Ono pak je tu ještě jedna záležitost. Jako investigativní novinář se občas relativně často dostávám jaksi k informacím, které jsou vedeny v režimu utajení, v nějakém z těch stupňů tajný, přísně tajný, ale důvěrný. A samozřejmě já to musím mít z nějakýho z nějakého zdroje a často, pokud zveřejním, tak často, ono to často znamená třeba dvakrát za rok, tak policie má jaksi povinnost, protože zveřejní tajné informace sice není můj zločin, ale oni pátrají po tom, kdo mi to dal. Jestli někdo, kdo mi tu informaci předal, nespáchal trestný čin nebo neporušil nějaký vnitřní normy společnosti. A je tedy mojí povinností jakoby ten zdroj hájit. Takže ono se to zdá, jakože by člověk byl ohrožený od policie tím vyšetřováním těch zdrojů, ale policie v tomhle, aspoň v mém případě, ale moc jiných případů neznám, je velmi, velmi vstřícná a chápe ochranu zdrojů a nikde netlačí a nikde nepoužívá ten druhý paragraf, že který trestný čin to je, a tak dál. Tady v tomhle je posledních letech si myslím, že bezpečí novinářů, kteří přichází do styku s citlivými informacemi, nebo investigativní novináři, chcete-li, je jako relativně luxusní. Jako ta ochrana je v té seriózní části státních zástupců a policistů je jakoby vnímaná velmi, velmi citlivě.

Vy jste říkal, že se to změnilo před pěti lety, a pak i před dvěma lety. Co to bylo za faktory, které způsobily tyto změny?

No tak před pěti lety to v podstatě začlo. Před tím samozřejmě mi chodily takový ty anonymní výhrůžky, který jsem nebral moc vážně. Když jsem je oznamoval na policii, většinou moje sociální síť tady k tomuhle se moc nevyužívali. Ale tahle situace se změnila

někdy v roce 2015, ono za to mohla uprchlická krize a ta situace v Česku atd. A spoustu řekněme lidí zjistilo, že můžou prostřednictvím sociálních sítí někoho napadat, někomu vyhrožovat, že to je vlastně jednoduchá záležitost a myslím, že to pominulo někdy v roce 2017 a myslím si, že taky někdy v tom roce, ale teď je to plus mínus, jako možná 18 se to stalo jako, jo, se začali novináři tady s těmahle výhružkami obracet na policii, a ta policie to ze začátku nebrala vážně. A já si myslím, že někdy před těmi dvěma lety, možná už jsou to tři roky. Ano, protože si vzpomínám, že jsem s ní mluvil, si to vyhodnotilo třeba aspoň tady v Praze vrchní státní zastupitelství a je tam teď třeba na vrchní státní zastupitelství, nebo tehdy tam bylo, ono je tam dodneška... už je tam ten tým větší specialistů, kteří se tady tímhle zabývají celkově. Těmi fake news, dezinformacemi, těch takzvaných zločinů z nenávisti, to znamená tím vyhrožováním. A do toho jsou zahrnuti i novináři. A myslím si, že ten tým i ve spojení s těmi policisty je dnes velmi profesionální a dokáže skutečně, jak bych to řekl, rozlišit, co je rizikové, čím se má zabývat a čím se zabývat fakt nemusí.

Takže to množství příchodích novinářů vyvolalo jiný přístup ze strany státního zastupitelství?

Ano, muselo. Ze začátku znezažival třeba Ondřej Kundra. Mu někdo vyhrožoval, snad že mu uřízne hlavu nebo něco takovýho. A policie říkala, co my s tím máme dělat. A to je zpátky tak čtyři roky a tyhle podobný myslím, že se to stalo i v České televizi, že Nora Fridrichová a další lidi prostě... Ale potom už jich začalo být hodně a opravdu policie s tím musela něco dělat. Nikdo si asi nemyslí, že ti lidé to myslí vážně, ale vždycky se mezi nimi může najít nějaký cvok, který to vážně myslet může.

Jak se odrazil příchod sociálních sítí na této problematice? (respektive nástup éry Twitteru a Facebooku)

Jasně. Já teda se pohybuju víc na Facebooku, takže mám větší zkušenosti s tímhle. No, změnilo to hodně, protože samozřejmě jsou to sociální sítě a je tam kde kdo. Je tam i spoustu lidí, kteří, jak bych to řekl, nejsou schopni myslet v kontextu kriticky a tak dál. Pokud dřív, a to teď mám na mysli 90. roky, i ty roky 2000 a 2010. Pokud někdo v uvozovkách, jaksi po mně šel, tady tímhle způsobem, tak to bylo právě většinou... Já bych řekl souboj, nějaký souboj, (?), Paroubka nebo nějakého zločince jako, nebo nějakého podnikatele, Babiše. Třeba je to ten skutečně na mě podal asi sedm žalob podle tiskového zákona, ovšem všechno to prohrál jako. Ale jako viděl jste, proti komu stojíte, byly tam nějaký vymezený pravidla, rozhodoval o tom

soud. Ty sociální sítě postupně a zejména teda v té druhý půlce minulý dekády přinesly právě to vzdušení toho lidového hněvu a toho uvědomění si toho vzteku, těch loserů. A oni začali jaksi svoje výhrady a svoji naštvanost a svoji zlost a svou nenávist obracet nejen vůči politikům, ale vůči novinářům, protože jim taky nějak došlo, že ti novináři jsou jakýmsi prostředníky mezi tímhle a získali velkej pocit, že za to můžeme. A to už se netýká jenom investigativních novinářů. To se týká v podstatě i komentátorů, reportérů, zpravodajů.

Máte stanovenou hranici, odkdy na takového člověka už opravdu podáte to trestní oznámení?

Já se snažím tady tomuhle vyhýbat, protože zaprvé vím, že ti lidi, kteří se tím zabývají, že jsou opravdu přetížení, těch věcí je hodně. A za druhé, jako v redakci určitě nemáme psanou hranici a mně se třeba za poslední rok zcela jistě nestalo, že by přišla výhrůžka, kterou bych se zabýval. Přišlo mi jich řada jako od nadávek až po nějaký takový jako křik, že mě s kopou anebo něco takovýho. Ale neberu to vážně, byť byli anonymní. A ta hranice je zase ta debata, a teď zase zopakuju tu naši trojku, ale často to bývá i víc, víc lidí, že když je něco, co já cítím, že jaksi překračuje tu hranici těch běžných nadávek nebo běžného vyhrožování, tak se obrátím na šéfredaktora nebo jeho zástupce, což je Ondřej, případně teď Andrea. Tak Andrea Procházková tak se vždycky dohodneme. Andrea Procházková je navíc vystudovaná právnička, takže ty debaty s ní jsou jaksi rozumný tady v tomhle a já si vždycky rozhodnu, jestli to uděláme nebo neuděláme. A já mám takovou... jako nesleduju to, protože někdy se stane, že přijde něco o Ondřejovi nebo někomu jinému a řeší si to s Erikem. Ale mám pocit, že za poslední dva roky jsme v redakci moc těch trestních oznámení nedávali. Možná dvě, tři.

Co si myslíte o tom, že novináři v dnešní době počítají s riziky v novinářské činnosti? Přijde Vám, že se to v dnešní době normalizuje?

To je trošku složitá otázka. Já jsem se s tím setkával zezáčátku a od počátku. A mně připadá to nebezpečí teď jiné. Ono se to vyvíjelo. Když jsem měl investigaci asi, řekněme v první půli devadesátých let, tak tam bylo reálný nebezpečí. Ono možná nebylo až tak skutečný, jako ale jak působilo, protože jsem třeba hodně psal o bývalé práci státní bezpečnosti, o ruských mafiích, a tady o tomhle, tak tam bylo reálný nebezpečí, a to mě upozornili policisté, kteří se třeba zabývali těmi závažnými zločiny. A i těch násilných činů bylo tehdy tehdy hodně, tak tam bylo reálné nebezpečí, že se vám tam něco stane. Já s tím jsem počítal, a to tak postupně mizelo, až do toho do těch právních soubojů. A teď je to otevřenější a asi jako... já si

nemyslím, že by to mělo být normální, ale já bych tu práci... Tak... nemyslím si, že to je normální. Jako, myslím si, že ta společnost by si s tímhle měla umět poradit. Měla by se umět na to nějakým způsobem dívat. A myslím si, že tahle společnost, v téhle společnosti se bude ještě nějakou dobu trvat. Nemělo by být pro jaksi občany téhle země normální, že novinářům se běžně nadává, vyhrožuje, na ulici se na ně pokřikuje a toto zná spoustu... to neznají jenom investigativní novináři, to by nemělo být normální. Jako ale pro moji práci to vlastně normální... já se s tím prostě musím smířit, protože vím, že to je jakási součást a nemám dost času a energii, abych proti tomu jako by bojoval řekněme právním způsobem, nějakou osvětou a čímkoliv. To si myslím, že je práce úplně jiných věcí. Jako já bych upozornil na jednu věc jako pro mě, jako pro investigativního novináře. Tady v té záplavě nadávek může být něco, co může být skutečně nebezpečné a co já nemusím odhalit, protože mě tak ani netrápí nadávky běžných lidí, který jsou naštvaní, jak jsem napsal tady vo tomhle... Nebo že jsem odhalil tenhle případ, že jsem se dotknul jejich oblíbeného Zemana, Babiše a dalších lidí. Ale protože píšu věci, které se týkají také Ruska, Číny, které se týkají dodnes velmi sofistikovaného organizovaného zločinu, tak v tom elektronickém světě může číhat něco... A teď nebudu říkat jenom hackeři nebo, ale můžou tam číhat nástrahy, na který já můžu naletět. A to už je úplně jiný souboj. Já samozřejmě v okamžiku, když jste mi napsala a požádala jste o ten rozhovor, tak jsem si vás prvně jakoby nějakou dobu projížděl v otevřených zdrojích, kdo jste zač atd.

No a ono, protože jako samozřejmě i investigativní novinář, jako jedna z jeho hlavních zbraní je právě komunikace. Umět komunikovat s těmi zdroji, ten zdroj s váma bude komunikovat, když jste důvěryhodný, ale když se s ním umíte i bavit jako a umíte dokázat, že o té věci, která vás zajímá, už něco víte, nikdo vám nic nedá... pokud teda po vás něco nechce, tak vám nic nedá na stříbrném podnosu. Vždycky jsou to informace, které si musíte, které si musíte odchodit. A já vlastně směřuju teď k tomu ověřování a k téhle komunikaci potřebujete jistou otevřenost. Otevřenost, že s těmi zdroji... ty zdroje trochu pouštíte a oni i vás do svých vlastních soukromých životů. Ne moc, ale pouštíte se. To znamená, že já vlastně každá komunikace, která je trochu delší, byť je to třeba s váma, jako se snažím, abych věděl, s kým mluvím atd. Bývá to i tak, že je celkem běžné, že mě oslovují lidé na ulici. Stačí, když řeknu něco teď v souvislosti s Babišem, s Babišovým soudem mně stačilo 10 minut k tomu mluvit už v pondělí dopoledne, a dneska mě cesta na metro, která mně běžně trvá tři minuty, trvala 20 minut. A tam si taky dávám tak trochu pozor, ale to už je... to není specialita

investigativního novináře, to je běžné. Ty nástrahy investigativní práce, bych řekl, že jsou fakt dneska v tomhle smyslu daleko sofistikovanější, než byly.

Pokud by se na bezpečnostní rizika upozorňovalo, může hrozit, že se to novinářům vymstí ve veřejném prostoru?

Tak já nejsem úplně jakoby... tak když někoho potrestáte, tak si to zcela jistě pamatujete. Máte jakoby řadu zkušeností z pisateli nějakých pitomostí, případně výhružným mailů, které zjistila policie, ale vlastně to ani nebylo podáno na trestní stíhání a voni byli strašně překvapeni z toho, že vůbec jsou zjistitelné. Je až fascinující, kolik pisatelů tady těhle nenávistných vzkazů, nemá vůbec ponětí, jak lehce jsou jsou vypátratelní. Na druhou stranu, když se tím jako novinář zabýváte a když se bavíte zase s těmi lidmi, kteří to mají jaksi na starosti z hlediska té represe s těmi detektivy a s těmi státními zástupci tak zjistíte, že jich není tak moc. Jako že i oni sami si vyhodnocují, co je nebo není nebezpečné. Já si myslím, že to je především jaksi osvěta státu a ten tady v tomhle opravdu selhává. Já sleduju třeba Newsroom, to se netýká mě, ale debatu o souboji proti dezinformacím a ta debata jakoby hodně selhává, protože nikdo si úplně pořádně neví radu s vymezením svobody slova a je to vždycky velmi, velmi citlivá záležitost. Prostě stíhat někoho za slovní vyhrožování a tam ta hranice se někdy určuje spíš... A teď mluvím o těch, jak se říká, orgánech činných v trestním řízení, že si někdy rozhodují až instinktivně, protože teď se vymezuje. Teď se dělá jakýsi... právní rozsudek a potom se podle toho řídím. No prostě se vymezí jim mantinely, co vlastně se bude stíhat nebo nebude. Ale vlastně si o tom nevede vůbec žádná debata. Mě tady v tom, a to se tak netýká mě, jako investigativce, ale mě v tom dodneška prostě fascinuje, jak nejsme schopní jaksi jako společnost... A ono to bude zase nějakou dobu trvat si vysvětlit, co to je názor. Jako lidi si myslí, že názor je to, co říkají, ale vůbec netuší, že názor je postavený na nějakých faktech a argumentech. Myslí si, že komentář je prostě něco, co je napadne. A tady tohle se opravdu zásluhou sociálních sítí velmi, velmi rozšířilo. A to už jsme se dostali do jakési obecné záležitosti. Ne, že by se mě to netýkalo, ale týká se to i jiných než investigativních novinářů. Já opravdu dneska už se, a teď to přeženu, se neohlížím. Nebo v devadesátkách, jestli za mnou jde někdo na ulici, nebo když mám někde schůzku se zdrojem, tak se nerozhlížím, kdo kde sedí, ale rozhlížím se po kamerách, hlídám si elektronický, mám na sobě bezpečnou elektronickou komunikaci. V citlivých věcech se s těma lidma zásadně scházím. Zásadně na

místech, která jsou nějakým způsobem chráněná a tak dále a tak dále... že ten systém je opravdu jsem velmi, velmi profesionalizoval. A teď aby to neznělo ješitně a mně i někdy skutečně se podobá, jak bych to řekl, fungování buď undercover operativeů tajných služeb jako někdy. Fakt si o některých věcech vyprávíte bez přístrojů v lese, nikoliv proto, že máte strach jako přehnaný z paranoie, ale že jsou to někdy tak citlivý věci a třeba je ani nezveřejníte, protože se nepodaří ověřit. Jsou tam citlivý, citlivý věci, že pro jistotu fakt s nima jdete někam do ústraní. A když fungujete tímhle způsobem, tak samozřejmě z tohohle chápete, že je to ohrožení úplně jiného druhu, než že vás někdo zmlátí na ulici. Může se to stát, i tyhle metody se používají dodnes. Ale opravdu tady jde vždycky o něco... O něco, co vás může prostě sejmout během jednoho okamžiku.

Máte vlastní zkušenost anebo znáte někoho, kdo musel novinářskou práci opustit kvůli následkům bezpečnostních rizik na jeho duševní zdraví?

Tak asi bych nemohl jmenovat nikoho konkrétně. Některé lidi znám. Ale protože tu investigaci dělám přes třicet let, tak vlastně mě překvapuje, kolik lidí tu investigaci začalo dělat a jak relativně brzy s ní skončilo. Za těch let se prostřídalo vlastně možná dvě až tři generace lidí, který se (?) buď dělají, nebo se pokouší dělat investigativní práci a většinou mizí anebo většinou se ztratí tím, že na někoho naletěli nebo, a to je úplně zoufalý a fakt nebudu konkrétní... To není zoufalé, to je smutné... Když jsou to lidé, kteří to dělají delší dobu a jaksi jim dojdou informace a zdroje a nemají potřebu tu práci dělat, dělat dál. Tak vlastně do jisté míry recyklují to, co vědí a já nebudu říkat, že si vymýšlejí. Ale roubojí na tou každou pravděpodobnou věc místo toho, aby skutečně investigovali, takže jako je to určitě fyzicky náročné. Já už bych skončil zcela jistě, možná třeba před osmi, deseti lety. A teď to teda neberte... Neberte jako že dělám to, kdybych neměl v redakci prostě tři spolupracovníky, o kterých se můžu opřít a vlastně kterým je v nějakou dobu tý krize, když jsem měl fakt toho plný zuby, podrželi a nějak jsem našel cestu, prostě jak je v tom zůstat. A vlastně jsem za tu dobu udělal taky relativně dost dobrých věcí, ve smyslu.

6.4 Rozhovor s Janem Moláčkem

Rozhovor proběhl 19. 1. 2023 prostřednictvím osobního setkání na sídle Deníku N v Praze.

S jakým bezpečnostním rizikem se v současné době nejčastěji setkáváte v práci?

Já si myslím, že moje práce v tuhle chvíli není úplně spojena s nějakými bezpečnostními riziky. Dalo by se o nich asi mluvit, nebo jako určitě by se o nich dalo mluvit. Spíš, když dělám něco v zahraničí... speciálně jsem byl třeba dvakrát na Ukrajině loni, tak tam to určitě s nějakým rizikem spojené je. Snažíme se ho samozřejmě maximálně omezit, nevystavovat se zbytečně nějakým situacím, kde by fakt hrozilo já nevím, nějaké, že bychom se dostali do nějakých bojů nebo tak. Ale samozřejmě, ono se to úplně eliminovat nedá, protože jako nějakým raketám neporučíte, kam mají spadnout, takže. Takže to to riziko je tam pořád. No, co se týče tady v České republice, tak tady bych o nějakých vyloženě jako rizicích pro bezpečnost svou asi mluvit nemohl, protože si myslím, že tady prostě je... Jednak ta, když se budeme bavit řekněme o nějaký jako politický scéně a politický kultuře a nějaké jako kultuře té veřejné diskuze, tak přece jenom jsme trošku někde jinde než v devadesátkách. Určitý riziko asi může být spojený třeba s tématama, který vyvolávají určitou obavu nebo zlobu v proruských kruzích, a to je vidět tady na téhle scéně, protože tam samozřejmě jsou lidé, kteří můžou jako mít nějaký zkrátka. Můžou se pokusit třeba o jako nějaké nějakou svou zlobu nebo to proměnit v čin. Viděli jsme to třeba u pana Baldy a jeho útoku na vlak nebo na vlaky. Dokonce tak něco podobného samozřejmě vyloučit úplně nelze. Nemyslím si, že by to bylo u nás něco úplně běžného. Myslím si, že naštěstí, musím zaklepat, u nás jsme... Nedošlo nikdy k něčemu tak tragickému jako třeba na Slovensku, kde novinář Ján Kuciak se stal obětí vraždy kvůli své práci. Ale samozřejmě to napětí ve společnosti existuje a napětí vždycky může být podhoubím, ze kterého vyroste dejme tomu i nějaké násilí nebo násilný čin, který může být namířený proti konkrétnímu člověku, s nímž prostě ten pachatel má nějaký problém.

Co tím napětím myšleno?

Lidé nebo řada lidí cítí strach z různých věcí, ať už jsou to ceny rostoucí energie, ať už je to válka. A samozřejmě na tom velmi usilovně pracují různí populisté, kteří s tím strachem operují jako se svým hlavním nástrojem. A samozřejmě výsledek je potom ten, že lidé, kteří jako nemají to kritické myšlení, tak tomuhle věří pořád dokola. Prostě před sedmi lety se báli uprchlíků, pak se báli vakcín proti covidu, teď se bojí toho, že Česká republika vstoupí do války. Oni budou muset někde narukovat. Takže to je pořád dokola. A samozřejmě tady ten strach je z 90% úplně uměle vyvolávaný politiky, kteří na tom mocensky profitují a lidé, když se bojí, tak samozřejmě jsou schopni leccčehos.

Jak se to projevuje na hrozbách, které jsou směřovány na novináře?

Tak naštěstí se to projevuje jenom spíš verbálně nebo nějak útocích třeba na sociálních sítích apod. Těch je samozřejmě strašná spousta a člověk si na to musí zvyknout. Chvilku to trvá, ale pak zjistíte, že devadesát procent jich je zřejmě opravdu od nějakých lidí, kteří možná ani ne jako lidí jako skutečných, ale nějakých opravdu jako trollů profesionálních nebo nějakých botů a podobně. A no ale je tam určitě ta část, která kterou píše skutečně jako autenticky autentičtí uživatelé sociálních sítí a samozřejmě příjemné to není a svědčí to o tom, že to napětí existuje a že tam jako určité riziko nějakého excesu směrem do skutečně jako násilí je.

Co všechno může tzv. provokatér využít k tomu, aby třeba poštvál publikum proti novináři?

Tak já už jsem to říkal. No, ti populisté velmi cíleně a systematicky pracují se strachem s podmotivem strachu, s pocitem strachu. Je to vlastně jejich hlavní nástroj. A samozřejmě pro ně taky není příjemné, když to někdo prostě vezme vážně a sáhne prostě skutečně k násilí, protože samozřejmě se to do jisté míry obrací proti nim. Ale oni to vědomě riskují, oni vědí, že se to může stát samozřejmě a že... ale pro ně ta rozdělená společnost, vystresovaná společnost, vystrašená společnost je vlastně jako jediná společnost, ve které oni můžou uspět. Protože v normální racionální debatě ve společnosti, která nějak jako vnímá realitu, tak oni samozřejmě se svými nápady nikdy prorazit nemůžou, nikdy se k té moci dostat nemůžou. Jejich jediná šance je skutečně tu společnost dostat do situace, kdy už nebude vůbec jako na žádné racionální argumenty slyšet, nebude vůbec vnímat realitu, bude žít v nějaké virtuální realitě, nějakého ohrožení, prostě migranty nebo islámem nebo vakcínami nebo nějakou mobilizací, tedy která je vyhlášená... a bude prostě nakloněná, volit nebo podporovat, podporovat ty, kteří tohleto hlásají, anebo dokonce sáhnout k nějakým jiným protiústavním metodám, jak a jak jim k té moci dopomocť. Ty návrhy tady taky padají. Různé odvolávání vlády, různé demonstrace, petice za odvolání vlády a padají samozřejmě i návrhy jako na nějakou, na nějaké násilné kroky. Já nevím. Něco podobného, co se stalo třeba ve Spojených státech, po té Trumpovy porážce v Kongresu. Takže jo, ta nálada ve společnosti je taková, že v tomhle to prostě hrozí, no.

Jak by jste porovnal bezpečnostní situaci v České republice se zahraničím?

Tak v České republice se nesetkáte s tím, že jste ve městě, na který padají rakety, že jo? To se nesetkáte. Já jsem se s tím setkal mnohokrát. Já jsem pracoval v České televizi v zahraničním zpravodajství, takže dělal jsem Blízký východ nějakou dobu, takže na místech, jako je pásma Gazy třeba, nebo později v Sýrii, jo a jinde. No a teď v poslední době jsem vlastně dvakrát byl na Ukrajině. No tak tam samozřejmě prostě je válka, takže tam můžete se stát obětí nějakého takového incidentu celkem snadno. A to je samozřejmě něco, čemu v České republice našťestí nečelí.

Má vaše redakce vypracovanou nějakou interní metodologii v případě ohrožení vaší bezpečnosti?

Tak já jako nevím, jestli máme úplně přímo nějakou vypracovanou metodologii, ale samozřejmě vedení redakce to nebere na lehkou váhu, a dokonce samozřejmě to bere, řekl bych i vážněji než třeba my jako redaktori, kteří s tím přicházíme do kontaktu dnes a denně. Takže samozřejmě měli jsme tady případ, a to už je dávno, to bylo snad někdy na začátku už několik let, těsně poté, co Deník N vznikl, že tady přišla nějaká zpráva adresovaná jednomu z kolegů a ta vypadala podezřele, už nevím proč, ale zdála se nám podezřelá, a dokonce jsme tady měli policii. Vedení redakce přivolalo policii, aby to prověřila, a nakonec se ukázalo, že v té zprávě nic nebezpečného nebylo. Ale, ale byl tady takový incident, no. Zkušenost s policií byla bezproblémová.

6.5 Rozhovor s Markem Vagovičem

Rozhovor proběhl 3. 2. 2023 prostřednictvím telefonického hovoru ve Zlíně.

Jaká je v tuto chvíli nejčastější hrozba pro investigativní novináře na Slovensku?

Hecovanie davu verejnými činiteľmi. Agresívna ataky voči novinárom, pričom ja netvrdím, že sme nekritizovateľný. Keď je to adresné a konštruktívna kritika, proste sme len ľudia, myslíme sa. Keď vychádzame zo zlých informácií, z nesprávnych premís. A tak môžeme robiť aj chyby. Ale pokiaľ to nie je vyslovene naša vedomá manipulácia, alebo taká až osobná, nejaká zášť a antipatia, tak tí politici, najmä politici by mali dávať pozor, čo hovoria, lebo tie slová často sú vlastne len predvojom skutkov. Poviem aktuálny príklad. Asi ste zaregistrovali, moderátorka Jančkarová a vlastne odmietla pustiť do štúdia v Slovenskom rozhlasu politika Smeru Ľuboša Blahu (?). On prišiel ako samozvaný hosť na miesto iného politika, ktorý bol

pozvaný. Ale tá strana, ani ten politik to moderátorke neoznámili vopred. A zrazu sa objavil čas nahrávania relácie na vrátnici rozhlasu tento dotýčny politik. Čiže ona ho tam nespustila a využil inštitút prázdneho kresla a diskutovala iba s predstaviteľom koalície. Následne sa spustila lavína útokov vulgarizmov a vyhrážok na adresu tejto novinárky, pričom treba povedať, že predchádzala kritika tej konkrétnej politickej strany Smer Ľuboša Blahu, Roberta Fica, ktorý zvolal tlačovú besedu pred budovu rozhlasu. Bolo to zjavne celé nachystané, zinscenované lebo aj ten politik Blaha prišiel do rozhlasu s vlastným kameramanom. Celé to točil, čiže chceli vlastne vyvolať konflikt. Politici začali útočiť na túto novinárku, a verejnoprávnu televíziu. Robert Fico sa vyhrážal riaditeľovi televízie Ľubošovi Machajovi, že mu (?) po hlave a po krku a podobne. Následne sa spustila ta vlna tých hatov, ktoré viedli až k otvoreným vyhrážkam tej novinárke. Jeden aktér týchto vyhrážok už bol aj políciou zadržaný. Dokonca mal u seba aj zbraň, nič sa našťastie nestalo. Ale prišli naozaj veľmi nechutné, proste útoky. Mala policajnú ochranu a tak ďalej. Ale aby som to skrátil, a zbytočne nezachádzal do detailov, ale je to aktuálna vec. Ide teda o to, že najmä politici by si mali dávať pozor, čo hovoria a ako hovoria, lebo tie ich priaznivci často zmanipulovaný a zfanatizovaný proste potom začnú po ich vzore, (?) o svojich politikov rovnakým spôsobom útočiť, ešte to posúvajú možno ďalej a nikdy neviete že komu obrazne povedané prepne v bedni, že či sú to nejaké (?) vyhrážky alebo nie. Nakoniec pred piatimi rokmi zavraždili môjho kolegu Jána Kuciaka, ktorému sa predtým vyhrážal mafián Kočner. Pomohlo by nám, keby v tom verejnom priestore bol väčší pokoj a aby sa zbytočne nehecoval dál. Z hľadiska nejakej ochrany, vieme sa obrátiť na políciu. Polícia to už dnes to už berie vážne. Na rozdiel od obdobia, keď tu bol Robert Fico a Smer. Teraz to polícia zobrala veľmi vážne. Rýchlo vypátrala toho človeka. Naozaj urobila všetko, čo treba, čiže inštitucionálnu ochranu nepotrebujeme. Potrebuje iný typ komunikácie nájsme.

Jakým způsobem se odrazily sociální sítě na jednotlivá bezpečnostní rizika pro novináře?

No jasne, ja som na Facebooku od roku asi 2015 zhruba. Aj vtedy už boli, samozrejme útoky na novinárov a nenávistné ataky a tak ďalej. Ale v porovnaní s tým, ako je to dnes, bolo výrazne menej a ja si to aj na sebe viem otestovať, viem, ako to postupne začalo okolo 17 18, to tak začalo vlastne byť intenzívnejšie. Potom po tej vražde v roku 2018 a vo februári to na chvíľočku utíchlo. Bola taká veľká miera solidarity ľudí. Aj politici a s novinármi aj politici

aj ze Smeru boli chvíľku boli takí akože a zaskočený zaražený. Ale postupne to nabralo na obrátkach. Taká veľká vlna bola okolo samovraždy bývalého policajného prezidenta Milana Lučanského. To bol 2020 Rok, myslím, koniec. 21. Tak na prelomu a to bolo. Tam, to znova prišlo a to bolo také hnutie, že All for Milan Lučanský kde, že jeho priaznivci ho samozrejme nekriticky označovali a ja som bol jeden z novinárov, ktorý písal o ňom kriticky, že bol podozrivý z korupcie a tak ďalej. Tak vtedy mi chodilo veľa vyhrážok, aj keď som písal napríklad o extrémistov okolo Mariana Kotleby a fašistom. Tiež mi prišli rôzne vyhrážky a chodilo to teda naozaj najmä cez sociálne siete, čiže čím viac ľudí najmä na fejsbúku, však k tomu netreba nejak veľkú inteligenciu, aby sa človek prihlásil. Naozaj sú tam ľudia. To už aj vidíte to zo štýlu toho ako píšu, že neovládajú gramatiku, nemajú tam fotky, majú tam nejaké kvetinky a psíčekov a podobne. A sú veľmi agresívny. Čiže áno, so sociálnymi sieťami a ich rozvojom a rozšírenosťou v širšom ako keby v publiku sa žiaľ znásobil aj počet útokov aj voči novinárom. Ja mám niekedy den naozaj plno schránku rôznych odkazov a útokov. Už to ani to veľmi nejak neregistrujem. Väčšinou to mám niekde ve spamoch a žiaľ, teda je to teda na vzostupe a nemám pocit, že by to išlo smerom dole, skôr naopak. Zdá sa mi, že je toho stále viac. Aj preto je dobré, že polícia konala tak rýchlo a razantne v prípade toho posledného útoku na novinárku RTV. Rýchlo vypátrala jedného z tých útočníkov a jeho zadržala, aj to začala vyšetrovať. Lebo je to taký aj preventívna vec, je to aj precedent. Ono keď vidia títo ľudia, ktorí sa vyhrážajú, že to nie je len tak, že im to neprejde, tak môže to odstrániť aspoň nejaké percento ďalších potenciálnych útočníkov.

Jakým spôsobom rozlišujete váhu jednotlivých bezpečnostných rizik?

To je ťažko povedať, to naozaj neviete, pokiaľ nepoznáte ako keby to zázemie toho človeka v prípade toho, čo zaútočilo na tú redaktorku. Viete, ono na jednej strane však Smer to trochu zľahčuje, že to bol taký nejaký 70 ročný dôchodca, starý pán, ktorý proste len zavolať do RTV na záznamník a povyhrážal. A že možno ani nebol taký skúsený, lebo šak na záznamníku sa zaznamenalo jeho telefónne číslo, hlas. Ale na druhej strane neškodný dôchodca mal doma zbraň. Čiže zase akože, keď pokiaľ polícia zistí, že takýto ľudia sa vyhrážajú, že môže byť ozbrojený potenciálne. Tak vtedy to, že ja by som to vyhodnocoval ako potenciálne vážnu hrozbu a to akože potenciálne, hej. Nemuselo k tomu dôjsť. Ale... nám stala taká čudná vec, že sudca, to je inak syn Štefana Harabina. Neviem, či ono to meno niečo hovorí. Taký bývalý

sudca. No tak tento jeho syn rozhodoval v tejto veci, a napríklad odmietol domovú prehliadku tohto pána. Policajti čakali skoro dva dni, či im to povolia alebo nie. Potom ho nakoniec zadržali, lebo však na to nepotrebovali súhlas, ale nemohli urobiť tú domovú prehliadku, čo znamená, že on mal vymazať dáta a poznámky z mobilu z počítača. Už dneska ťažko sa dopátrame tomu, že nakoľko bola reálna tá hrozba, čiže nedá sa to percentuálne určiť. To sa dá identifikovať len vtedy, keď reálne zadržíte toho podozrivého a zistíte to jeho zázemie. Inak to neviete vopred vyhodnotiť, lebo útoky typu *vieme kde bývaš, zbijeme ťa a neviem čo, ideme si po teba*. To je na dennej báze. Zasa ono zistiť si, že kto kde býva nenie až také zložité alebo cez kataster proste si to viete zistiť, keď vlastníte nejaký byt. Kdo, kde býva, to nie je také komplikované, ani vás nemusia sledovať. ~~Napríklad áno, toto tam nedávajte, ale ja bývam v podnájme. Hej, čiže to by sa im ťažšie zisťovalo.~~ Aj to by už mali vedieť, kde to je. Museli by si ma odsledovať, ale v zásade sa to dá zistiť veľmi ľahko cez sprosté nemovistosti, ktoré človek vlastní. Čiže neviem to percentuálne odhadnúť.

Co bývá motivem těchto odpůrců novinářů?

Často je to len také akože zastrašenie. Nieкто si vylieva možno svoju frustráciu, nieкто možno len kopíruje to, čo povedal ten politik na toho novinára a má potrebu mu to nejakým spôsobom dať najavo. Ale často je to podľa mňa zastrašovanie. Takže keď je toho veľa, tak slabšie povahy to môže aj odradiť. Naozaj môže byť... Začnú byť paranoidné najmä novinári, ktorí nemajú skúsenosti s investigatívou, tých to môže paralyzovať, to si viem úplne živo predstaviť. My, ktorí robíme vyše dvadsať rokov investigatívnu sme na to už viac za nie je zvyknutý. A úprimne no, keď vidím tie reakcie, respektíve tie vyhrážky, no tak väčšinou vidím, že to sú ľudia so základným vzdelaním ktorý len proste mali potrebu niečo napísať a nevyhodnocujem to ako vážnu hrozbu. Vážna hrozba alebo proste možno... Ja som to zažil v minulosti, že proste som mal odkaz od niekoho, o kom som písal. Bola to mafiánska skupina, kupovala nejaké pozemky, ktoré dostávala, ktoré získala od reštituentov a tam som dostával nejaký odkaz, že keď tam neprestanem písať, tak za 100 tisíc, vo vtedajších slovenských korún ma proste nieкто príde zmlátiť. A to som nabral úplne na ľahkú váhu. A to nehovorím, že som sa hneď podnikal nejaké opatrenia, ale bral som to ako potenciálnu hrozbu. Čiže to už bol odkaz priamo z nejakej skupiny, o ktorej som písal, že to vyhodnocujete inak. Keď došlo môjmu kolegovi Petrovi Sábovi z Aktualít, si našiel v schránke náboj, tak to je vážna hrozba.

Myslím si, že už to akotak vieme odčítať. Mne aj mailom prišlo od fašistov proste nejaké vyhrážky, ktoré som tiež riešil s policajtní a tam sa vtedy stala taká vec, že prišli proste traja chlapíci, keď som nebol doma, proste tam zazvonili, otvoril im moj syn a pýtali sa ho, že či som doma. On nechápal. Povedal, že nie a odišli preč a ja, že to bola taká otvorená zastrašovanie. Čiže aj toto sú veci, ktoré som aj riešil s policiou.

Jak by jste porovnal bezpečnostní situaci novinářů na Slovensku s ostatními zeměmi?

Ťažko povedať, ako to máte momentálne v Českej republike. Mám pocit, ale také útoky sú na novinárov určite u vás minimálne verbálne. Ale mne sa zdá, že odkedy vlastne začala tá očista spoločnosti a politiky a verejného života od vlastne korupcie s politickým krytím od prepojenia politiky a organizovaného zločinu. Čiže vlastne sa spustili tie mechanizmy vyšetrovania rôznych káuz. Teraz sa bavíme o jednak od tej vraždy, vlastne to začalo, február 18, ale ešte viac po voľbách 2020 hovoríme o jeseni 2020, kedy vlastne boli zadržaní viacerí aktéri tej policajnej mafie a začali (?) proti vysoko postaveným ľuďom, takzvaným kajúcnici, ktorý odkrývali korupciu na vyšších miestach, vrátane tých politických špičiek. Tak zdá sa mi, že vtedy sa okolo tá atmosféra veľmi zhrubla. Začalo to byť taký (?)vražedný boj ako keby skupín. Keď to zjednodušene poviem... Dobra a zla. Ono tento proces čistiaci vyvolával veľké emócie. Tí, ktorí sú obvinení zo závažných trestných činov, vrátane politikov, sú z toho nervózni. Vedia, že im končí tá éra beztrestnosti, že môžu byť reálne stíhaní vo väzbe. Čiže nemám pocit, že toto napríklad v Česku a ani v iných krajinách podobných z toho nášho východoeurópskeho vlastne bloku nie je nikde také vyhrotené. Kedysi to bolo v Rumunsku, možno Chorvátsku, ale dnes sme to my Slováci, ktorí to čistíme a obrátne naše orgány. Čiže v porovnaní s inými krajinami je to tu menej bezpečná aj pre novinárov, ktorí na to upozorňujú. A hovorím to aj z vlastnej skúsenosti, jednak ty vyhrážky a ataky, jednak som pravidelne na tlačových besedách najmä Smeru Roberta Fica, Roberta Kaliňáka pretieraný. Menovite kvôli mojim knihám o mafii, kde opisujem presne tie praktiky kvôli rozhovorom, ktoré robím. Komentáre... Čiže akože cítim, že sa niečo zmenilo a že tá doba nám veľmi nepraje a že je to ďaleko, že je to horšie ako povedzme pred tými dvoma, troma, štyrmi rokmi.

6.6 Rozhovor Beatou Balogovou

Rozhovor proběhl 16. 2. 2023 prostřednictvím telefonického hovoru ve Zlíně.

Se kterým bezpečnostním rizikem se nejčastěji setkáváte Vy anebo Vaše redakce? Jak často?

Myslím, že sú to verbálne vyhrážky, ktoré nie vždy vedia alebo musia vedieť správne vyhodnotiť, že či sú natoľko vážne, že by som sa museli obrátiť na políciu alebo ich môžu vymazať. Iné riziko je trestné oznámenie, ktoré ale nie je špecifické pre investigatívnych novinárov. Čiže je to tak, že väčšina tých vecí, ktoré vám hovorím, sa vzťahuje na investigatívnych novinárov, ale nie je to vylúčenie. Len pár teda investigatívnych novinárov, čiže sú to vlastne verbálne útoky. Je to trestné oznámenia a je to potom aj častá neochota komunikovať s tými novinármi, ale to ja nepovažujem za tú hrozbu.

To trestní oznámení je reakce na nějakou zprávu, co novinář napíše?

No práve preto, že mnohokrát a to je (?), to sú vlastne tie trestné oznámenia na zastrašovanie novinárov, ktoré sa riešia medzinárodne, čiže veľmi často, keď sa objaví prvý článok, tak príde predžalobná výzva alebo proste už rovno potom dávajú trestné oznámenie na týchto novinárov v poslednom období vlastne počet takýchto vyhrážok a alebo samotné trestné oznámenie narástli takže... A dokonca je problém aj ten, že my máme na Slovensku tlačovú radu, čiže ľudí ako sťažovatelia by mali možnosť sa obrátiť na tlačovú radu, ale namiesto toho a vlastne oni priamo sa obrátia na súd, ale zároveň sa obrátia aj na tlačovú radu. Čiže je to také, že často vnímame tú snahu zastrašovať tých novinárov práve takýmito žalobami, ktoré samy o sebe... Nemyslím si, že znamenajú priamu hrozbu, ale napríklad aj ja ako šéfredaktorka sa tým musím zaoberať, aj ten investigatívny novinár sa tým musí zaoberať, musí ísť na políciu vypovedať, čiže je to... Je to viac menej i taká aj taká otrava pre samotnú redakciu.

Jak byste charakterizovala jednotlivé odpůrce novinářů? Čeho chtějí dosáhnout?

Velká část sú sympatizantmi politikov, ktorí šíria nenávisť. Konkrétne napríklad Roberta Fica u nás na Slovensku. Igora Matoviča, čiže. A opäť to sa nevzťahuje len na investigatívne novinárov. Potom viacmenej sú to aj ľudia, o ktorých, a je už viac špecifické pre investigatívnych novinárov... Sú to ľudia, o ktorých píšú a niekedy naozaj sa ozvú výhrážné esemeskami. Taký prípad je napríklad Peter Tóth... Akože neviem, či poznáte jeho prípad, ale on vlastne bol kedysi novinár a neskôr priateľ Kočnera Mariana. On potom spolupracoval s políciou a prenasledoval novinárov pre Mariána Kočnera. Stále sa vedie proti nim

vyšetrovanie. Kedykoľvek, keď mi nejaký kolega o ňom napíše, tak okamžite začne verbálne útočiť na toho kolegu.

Jakým spôsobom se novináři mohou vypořádat s bezpečnostními riziky?

Tak minulý týždeň sa spúšťala iniciatíva Bezpečná žurnalistika. Tu si môžete pozrieť na webovej stránke Investigatívneho centra Jána Kuciaka. A to je asi taká najvýznamnejšia iniciatíva. Tam sú všetky informácie, že aký druh vlastne hrozieb majú nahlasovať novinári. Ja som už tento týždeň poslala taký svoj prvý podnet, čiže toto je niečo také prvé systematické. Predtým ja som konzultovala s Medzinárodnou tlačovým inštitútom IPI, ale kolegami z medzinárodných, zahraničných médií, že akým spôsobom riešia tieto problémy. Ale viac menej som bola odkázaná sama na seba, lebo to... aj tak sa to zbíha u toho šéfredaktora. Potom neskôr akože musím to nejakým spôsobom vyhodnocovať, alebo s tými pracovať.

Jak byste porovnala bezpečnostní situaci na Slovensku s ostatními zeměmi?

Tak veľmi ťažko sa porovnáva s ostatnými krajinami. Lebo ak sa pozrieme teda na počet zavraždených novinárov. To je jedno kritérium. To samozrejme, akože môžete mať rôzne iné kritéria, ale Slovensko nie je bezpečné pre novinárov ako Česká republika alebo Poľsko. Samozrejme, Maďarsko je veľmi špecifická krajina, ale tam nehrozí novinárom veľká fyzická likvidácia. A pokiaľ naozaj hovoríme o takom fyzickom bezpečí novinárov, tak to je akože veľmi citlivá otázka, lebo aj na Slovensku sme si mysleli, že je proste v európskej krajine vražda novinára je vylúčená a potom predsa len sa stala. Ale myslím si, že väčšina redakcií, teda veľkých redakcií, sa po tej vražde stavia veľmi zodpovedne k tejto otázke a oveľa citlivejšie vyhodnocujeme aj útoky, aj hrozby na novinárov.

Jak se odrazil dopad sociálních sítí na bezpečnostní rizika pro novináře?

Narástol počet útokov. A to je akože to bez diskusie, čiže. Čiže vlastne zasiahlo ten FaceBook a teraz celej vlastne sociálne siete ako také do spôsobu práce a aj do komunikácie s čitateľskými skupinami a žiaľ, najmä negatívne. Čiže viac menej sa niekoľkokrát znásobili útoky, ktorým novinári musia čeliť. Ktorým, samozrejme, niektorí reagovali tak, že sa stiahli z Facebooku, z týchto sociálnych sítí alebo dlhodobo to nie je riešenie pre novinára.

Jakých chyb se nejčastěji dopouští investigativní novináři, když jde o jejich bezpečnost?

No to sú skôr akože profesionálne záležitosti. Čo sa týka bezpečnosti, tak to je naozaj otázka, ako to tej organizácie, pre ktorú pracuje, aby tomu novinárovi naozaj zabezpečila potrebnú ochranu. A je veľká otázka, že teda v nejakej oblasti ten novinár investiguje, vyšetroje naozaj nejaký organizovaný zločin, alebo proste drogovú mafiu alebo (?) do zahraničia, tak určite novinár, ktorý je začiatočník, nemal by na takých témach pracovať sám. To je jedna vec, a mal by to robiť úplne pod supervíziou šéfredaktora alebo svojho editora. A čo podceňujú, asi to sa nedá oddeliť. Myslím si, že bežne mladí novinári podceňujú niekedy aj tú prípravu, že proste prejsť si naozaj v hlave všetky alternatívy, čo sa môže stať, akú odpoveď môžem dostať. Ale dokonca si myslím, že momentálne tí mladí novinári sú oveľa opatrnejší než povedzme starší novinári. A aj je to práve preto, že lenže čelia tým verbálnym útokom a sú si oveľa vedomejší toho, že a sú citlivejší na tieto útoky. Tak ako naozaj vidím na mladších kolegov, že majú väčšiu tendenciu ich reportovať mne a hovoriť o nich.

6.7 Rozhovor s Jaroslavem Kmentou

Rozhovor proběhl 25. 2. 2023 prostřednictvím osobního setkání v kavárně v Praze.

Jaká je nejčastější hrozba pro investigativní novináře v Česku?

Já vlastně nevím, jestli je nějaká hrozba konkrétní. Já třeba dělat práci investigativního novináře na Slovensku, tak mám mnohem větší obavy o svůj život, protože nejenom kvůli tomu případu, kterej se tam stal, ale i ta atmosféra celkově, jak je tam teďkon napnutá vyloženě proti novinářům obecně, jak tam ta opozice zneužívá toho svého postavení obecně, napíná tady tamtu společnost k tomu, aby nenáviděli novináře. My jsme si tady samozřejmě často terčem kritiky vod politiky, elit počínaje prostě prezidentem Milošem Zemanem, kterej asi vždycky říkal jako jó, jako si pouštěl pusu na špacír a říkal vlastně o tom, že znevažovat tu práci novinářů a jednou dokonce přece říkal ten výrok slavnej, že novinářů je moc, měli by se lidkvidovat. Takže on vlastně vnášel do té společnosti takovej narativ, jako že novináři jsou vlastně grázlové nebo lumpové. Klidně se jich zbavte nebo něco takovýho, nebo to, co předváděl prostě Andrej Babiš, tak vlastně vytvářel taky v té společnosti takovej jako my jakoby atmosféru, jako novináři jsou póvl. Tím se asi vůbec nezabějejte. Anebo aby vodprejskli, nebo něco takovýho a vono to bylo to vytváří záruku nějaké ty společnosti nějakých rizik. Ale my jsme tady zatím ve fázi, kdy ty rizika vidíme je, že můžou bejt, ale

nejdou fakticky. Když to na tom Slovensku ty fakticky jsou. Tam si prostě konkrétní zločinci, který útočili proti novinářům, tady ještě ne. Teda alespoň když mluvíme třeba o posledních deseti letech.

Jaké jsou ovlivňující faktory rozdílu v úrovni bezpečnosti mezi Českem a Slovenskem?

Vono si je to takovej jako každá naše země, i když jsme jako rozdělený stát, tak jsme si procházeli i politicky a jedná se o společnosti jako takový. My jsme si procházeli jinýma etapami a trochu jako na tom Slovensku to byl vždycky taková Itálie bych tak řekl jako v tomhle to měřítku. asi tím že ž tam dlouhou dobu ze začátku jasně vládla strana Vladimíra Mečiara, tak bych řekl, ta si s morálkou anebo z demokracií příliš jako velkou hlavu nedělala a vždycky překračovala ty zákony anebo vlastně šla trochu temnější cestou. A ono, když jdete v ty vysoké politice temnější cestou, tak se nabaluje vlastně ten zločin na v té společnosti získává mnohem větší vliv, než by normálně měl. To srůstání organizovaného zločinu s politikou a se státní správou bývá v takovém podnebí politicky, bych tak řekl jako mnohem účinnější, razantnější, protože mají jistotu, že si když něco si můžou dovolit, tak jim to projde. Což v tom třeba bylo vidět v devadesátém. Ted'ko nevím, který to byl přesně rok 96. Nejprve tam vybuchlo auto spolupracovníkovi... On se, pardon, tam dokonce zabili vlastně novináře, tehdy výbuchem auta. Pak se to vyšetřovalo, a nikdy se to nevyřešilo. Ale dneska s odstupem času i kolegové novináři, kteří se tomu věnovali pozdějc, tak vlastně přicházeli s jasnými indiciemi, že to bylo s posvěcením státu tehdejšího, vlastně ty vlády, jo, ty (?) a podobně to bylo. Anebo minimálně, že v tom měla prsty někteří ty lidi, který s nima byli jako v dobrým vztahu, takže na tom bylo vidět, že prostě my jsme si tady procházeli trochu jako jinou kulturní atmosférou, tam to prostě byl brutus alá Itálie. My jsme se tady takovou vodživali jako taky brutus, ale ne v takové míře, jako pokud mluvíme vo útocích na novináře. Byl tady případ v roce 2011. Sabina Slonková, známý případ. Objednávka vraždy, naštěstí nedokonaná. Byl tady případ, Jirka Hynek z Český televize nebo tady na Nově. Proč si to nepamatuju. Nějaký 2003/2004 tak byla na něj zakázka z prostředí podnikatelský sféry, protože on udělal reportáže, který nevyhovovaly nějaký jedný straně. (???). Naštěstí to policie taky rozklíčovala, takže vlastně tady vlastně nikdo nebyl zavražděn tak, jako na tom Slovensku. A čím to je... Takže ještě jednou se vracím k tomu, v podstatě ty otázky. Je to vývojem v té zemi, horkokrevností těch lidí, kteří se ocitnou na těch vyšších postech a mají ty možnosti, a jak

útočili na ty novináře... Já říkám osobně, že Slovensko je z mého pohledu nejzápadnější východ, kdežto my, si myslím, že jsme pořád jako nejvýhodnější západ. A doufám, že to tak zůstane.

Existuje nějaký aspekt bezpečnostní situace (investigativních) novinářů, který je v České republice jedinečný?

Jen přemýšlím. No já vlastně nevím. Já si myslím, že ona ta práce, ta novinářka, je vlastně ve své podstatě všude stejná, protože každý se ji snaží dělat, pokud mluvíme o té investigativní práci, rozebírat nějaký témata, který si třeba politici nebo zločinci nepřejí, aby se dostaly na veřejnost, tak samozřejmě způsobíte někomu problémy, protože odkrýváte špatnosti, a ty lidi, který pak jako jsou odkrýty, že dělají nějakou nelegálnost, tak se pak třeba můžou jako mstít. A teď je otázka prostě do jaký míry použijou prostředky. No tak jako já vlastně nevím, čím by se to mohlo odlišovat... Já myslím, že nejsme úplně nějaká výjimečná země toho, že by tady prostě bylo specificky něco proti novinářům. Jo, kdybych měl o něčem jako trochu uvažovat, ale nevím, jestli to zařazovat do rizika. A možná jo, částečně, tak je takový jako zneužívání politické moci vůči novinářům v době oligarchizaci médií, že teď kon vlastně jsme několik let svědky toho... Přibližně od roku 2013, kdy vstoupili miliardáři do těch mediálních domů ve větší míře, že to není jenom tím, že Andrej Babiš koupil Mafru, ale že Penta, respektive Dospiva, Penta vlastně koupila deníky, což je další jako mediální domy, nebo že Křetínský koupil vlastně vydavatelství Ringier, Reflex nebo Blesk, tak oni vlastně vytvoří nějakým způsobem takový tlak jakoby na ty novináře, že vlastně je ukočírovat, jako je mírnit, aby nedělali tu investigativní práci. Tak na dřevě, aby nešli proti zájmům nebo zájmu jejich partnerů nebo kamarádů. A ono to má pak vliv na to, že když přece prostě nějaká redakce nebo novináři konkrétně se těm tématům věnujou, tak oni pak využívají zároveň tu svoji moc jinak než tím, že řeknou, že zvednou prst a řeknou nedělejte to. A stalo se, my jsme toho vlastně byli jako konkrétními aktéry vlastně já, Sabina Slonková a Janek Kroupa, že někdy v roce 2017 jsme zjistili nezávisle na sobě vlastně, že nás nenávidí Andrej Babiš, on byl tehdy v pozici, že byl tehdy ještě před tím ministrem financí. A právě v tom roce 2017 vyhrál volby, stal se premiérem, a byl nejmocnějším mužem ve státě, pod kterým spadaly vlastně i bezpečnostní složky státu. A od té doby, co se stal premiérem, tak vlastně my jsme se stali terčem takových jako... Říkám, to nejsou fyzický útoky, ale jsou to útoky kolem neviditelného

formátu, který mají vás vlastně zlikvidovat profesně. To znamená, že on zřejmě využíval potenciálu toho, že pod něj spadají bezpečnostní složky státu a ty bezpečnostní složky státu se... Prostě se na nás zaměřily a neustále si nás zvaly k výsledkům k různým kauzám, zejména úniku informací. A tím pádem vás vlastně jako drtily a snažili se vlastně vám znepríjemnit život a vlastně vás de facto jako znechutit anebo vám... buďto znechutit práci, nebo klást překážky pro tu práci, a tohle vlastně takový jako jiné způsob ataků na práci novinářů. Protože kdybychom v uvozovkách, když to řeknu blbě nebo jednoduše, se podělali a báli jsme se, tak to vod toho roku 2017 neděláme. Ale protože jsme si řekli hele, to je něco divného, tak my jsme vydali prohlášení, řekli jsme nene, tohle my nepřipustíme, tak jsme se k tomu. Prostě se proti tomu postavili a dělali jsme si pro svou práci dál.

Jak se změnil přístup českých bezpečnostních složek k novinářům za posledních deset let?

Je to pořád stejný, protože já jsem zažil, že jsem v novinářině třicet let a musím říct, že takovému tlaku těch politiků nebo lidí ze státní sféry nebo lidí blízkých bezpečnostním složkám, tak jsem stavěnej vlastně každý rok nějakým způsobem a vždycky jsem... Je nějaký tlak na to, abych prozradil zdroj informací, nebo abych nedělal tu práci tak, jak dělám, a tak. A tam jenom jsou různé metody, jsou různými způsoby, ale v podstatě, když to sečtete patrně, tak je to pořád stejný.

Jaké existují nejčastější způsoby, kterými se rozlišuje vážnost jednotlivých bezpečnostních rizik?

Ono je to případ od případu. Já tomu teda přistupuju tak, že to vyhodnocuji spíš tímto způsobem. Když mi někdo napíše na sociálních sítích veřejně, že mě nenávidí, že jsem hajzl a že by mě měli zabít, když to napíše veřejně pod svým nickem a je vidět, kdo to je zhruba... Neviděl jsem jeho občanku, ale je tam nějaká dohledatelná stopa. Nemám z něho strach, protože ten člověk, kdyby chtěl něco svým způsobem udělat, tak za mě asi už jsem blázen, protože na sebe dopředu upozorňuje.

Takže anonymita hraje zásadní roli?

Ano. Ty výhrůžky jsou horší, jinýho rázu. Todleto je takovýto vypuštění nějakých emocí, něčím, což je v těch lidech jako nějaká naštvanost, možná frustrace svoje a jde to ven. Já si myslím, že tyhle ty lidi, který jsem popsal v první kategorii, že prostě takhle veřejně

vyhrožují nebo respektive vyhrožují a flusnou svým způsobem na novináře veřejně, ale nebral bych to jako výhrůžku. Takže to jako v podstatě nechávám tak jako bublat, jako když tam není něco konkrétního, typu, já si na tebe počkám jako támhle za rohem u Bílé labutě, kde tě vidím často, tak to už by bylo něco jinýho a takový věci se tam neobjevují. Druhá věc je, a to je jako nebezpečnější. Tak to jsou konkrétní výhrůžky, který vám třeba někdo pošle, ale v soukromé zprávě jo, respektive přes sociální síť, ale už to není veřejný a už je to jinýho formátu. Ale ten člověk si tam dovolí třeba říct nějaký konkrétní věci, třeba typu viděl jsem tě tady, u Bílé labutě v centru Prahy, chodíš tam často, takže jednou, když tě tam porazí auto, tak se nediv, že něco takovýho kdyby přišlo, tak už bych zvažoval, že budu zkoumat minimálně to, kdo to byl. To znamená přes ty sociální síť zjistit prostě jeho identitu prostě nebo mu na to odpovědět, anebo to minimálně třeba zkontrolovat s někým v redakci, co si o tom myslí a podobně. Pak jsou samozřejmě i jiné typy výhrůžek nebo hrozeb. To jsou takový, kdy děláte na nějaký konkrétní věci, a to není jako frustrace nebo projev nějaký nenávisti, ale už je to konkrétní jako věc. Když prostě děláte na něčem, co ještě není ani zveřejněno a ten někdo se to dozví, protože ho třeba konfrontujete nebo ten novinář jde po nějakých stopách, takže oslovuje některý lidi v tý celý velký kauze. A on se to zřejmě třeba někdo, na koho padne takovej ten černej Petr, v tom případě, že ten dělá tu největší (?), tak on už tuší, že pokud to v těch médiích jako padne, tak von se snaží eliminovat tu práci toho novináře tím, že ho zastrašuje. Takže vlastně oni takový využívají toho, že prostě buďto někoho pošlou jako nějakýho v uvozovkách prostředníka, kterej prostě řekne heleďte, pane Kmenta, věci jako věnujete tomuhle tomu... No, bylo by lepší, abyste toho nechal, to víte tady... já nevím... boss podsvětí si to nepřije. A kdybyste něco jako tam v tom činil, tak to budou mít, tak to bude mít následky. To jsou takový hnusný výhrůžky, který vás vlastně psychicky mají rozebrat anebo to jsou jiné typy v takových případech, že najednou vám přijde prostě anonymní oznámení, ve kterým najednou prostě někdo vyhrožuje, říká jestli nepřestaneš pátrat v tomhle tomu, nebo jestli nepřestaneš dělat tyhle věci, tak se může stát, že tvoje dcera, tvůj syn prostě, který choděj do školy, tam a tam... a když tam třeba jmenujou konkrétní cesty jako tak už to už je vidět, že si tam někdo dává jako fakt práci na tom, s tím, aby jsi tady měl nějaký informace o mém životě, o životě mých dětí, tam už jako to riziko vyhodnocuji jako ve velmi, velmi vysoké. A už proto, když začínám přemýšlet, co dělat, vlastně jako bezpečnostní opatření v rámci třeba rodiny. A to je vlastně ten největší hnus, protože tam vidíte, že to nejsou

informace vycucané z prstu, ale že ten člověk buď to tam nás sledoval třeba nějakou delší dobu, nebo doptával někoho v uvozovkách na místě, kde bydlím nebo kde se pohybuji často. Takže je to nějaký aktivní přístup, kdy ten člověk si říká, ale proč tedy ta motivace, že on chce vopravdu udělat nějaký trestný čin? A stejně já si myslím, že nakonec je to spíš psychologický vydírání, protože kdyby vám chtěl někdo něco udělat, tak to udělá, aniž vám to říká dopředu. To je vlastně ve psychologii. Prostě jako vyhrožují ti, řeknou nedělej to, nebo tě zabiju.... Tak to je vlastně o tom vyvolat ve vás strach, abyste mi couvnul. Takže si stejně myslím, že ty výhružky tohodle toho typu, který se použil prostě jako hodně často, tak jsou psychologického rázu.

V jaké míře stoupne počet nenávistných zpráv po vyjádření provokatéra o novinářích?

No, je to takový vytváření živné půdy pro tu nenávist vůči novinářům. To znamená, že pak ty lidi mají větší tendenci to dělat a je zvýšená frekvence. Určitě jo. Myslím si, že když byl u moci Miloš Zeman, ať to bylo v době, kdy byl premiérem v letech 98-2002, nebo když byl prezidentem myslím 2013 až doteď, tak vlastně vždycky vytvářel v té společnosti takovouhle náladu antinovinářskou, kde prostě jako lidi pak jako si neberu servítky a opravdu jako vyhrožoval.

No, obecně vzato, já si myslím, že vzrůstá jako počet takových těch nenávistných projevů vůči novinářům na veřejnosti, myslím otevřeně.... ve fázi buď otevřeně na sociálních sítích, nebo v těch soukromých zprávách. Ale že to jsou ty nenávistné projevy, který jsou vidět nejenom proto, že ten novinář pracuje na nějaký investigativní kauze, že rozpracovává organizovaný zločin nebo nějaký uvozovkách spiknutí v politice, ale že to je už jenom vo tom, že třeba nějaký novinář nebo novinářka dělá rozhovor s nějakým člověkem, který říká věci... Který jsou nepopulární pro určitou skupinu lidí a často se stává, že normálně jsou vlastně pod obrovským tlakem ti v uvozovkách obyčejní novináři, moderátoři, kteří dělají třeba jenom rozhovory. Já jsem si třeba všiml několikrát na sociálních sítích... Zrovna tento týden myslím dávala nějaká novinářka z televize Nova/Prima, teďko nevím, nějaká novinářka dávala k (?) nějakou, že ji poslal na mne někdo nějakou výhružku, ale hnusnou, brutálně hnusnou. A vo tom... že nejenom vulgární, ale samozřejmě spíš s tím nádechem toho, že by jí měli někdo zabít a tak... Jenom kvůli tomu, že vedla nějaký rozhovor s někým, kdo mluvil špatně nebo jinak o krizi, válečné krize na Ukrajině, tož což je vlastně to je ten posun velkej v tom, na co

se ptáte, protože dneska už vlastně nejsou takhle pod takovým výhružným tlakem jenom investigativní novináři, ale vlastně už jako obecně skoro všichni novináři, kteří mají jiný názory než nějaká entita ve společnosti.

Jak se odrazil osud Jána Kuciaka na bezpečnostní situaci investigativních novinářů?

Jako mě osobně se to dotklo hodně, protože já, i když jsem osobně neznal toho novináře, ale viděl jsem jakoby ten jeho talent a tu snahu i pak potom, co se to stalo... Protože vidím ty reportáže velký vlastně až po jeho smrti, tak musím uznat, že byl hrozně šikovnej a chytřej a dotklo se mě to, protože šlo o vraždu vlastně mýho kolegy z branže. Ted', a to už nerozhoduje, jestli pokud by se to stalo v Polsku, v Německu nebo v Americe. Prostě jde o tu profesi, jestliže najednou vidíte, že kvůli tomu, co děláte, vás někdo zabíjí. Může ho zabít prostě kvůli práci. A to není o tom, že byste kradl a dělal nějakou (?) a kvůli tomu vás někdo zabil. To je vlastně jenom proto, že jste dělal dobrou práci, která má zákonný rámec a na navíc má obrovský poselství a důležitost pro tu demokracii. Takže když někdo zabil novináře kvůli tomu, že na něčem pracoval, takhle vlastně se částečně zabil i kus té společnosti, respektive té demokracie v té zemi. A takhle jsem to jako vnímal a najednou jsem viděl, jak je hrozně jednoduchý vlastně někoho připravit o život. No a může to být novinář, protože tam v tom případě pro toho Kuciaka přišel ten vrah domů. Prostě počkal si tam na tu přítelkyni a zastřelil je pak ve finále, tak najednou si to promítá do svých životů, vlastně do svých příhod, který se vám kdy v životě staly. A vlastně říkáte Ježíš, já jsem měl zatím štěstí, ale jestli to štěstí bude pokračovat anebo skončí, to člověk jako nikdy neví, takže... tak to se mnou jako hodně zamávalo, úplně jsem měl takovej intenzivní pocit, jakože prvních čtrnáct dní jsem měl pocit, jakože toho nechám, že to nestojí za to, ohrožovat třeba i rodinu takovým způsobem a tak. Samozřejmě jako člověk to pak přetrpí, přečká a vypořádá se s tím vnitřně a zase tomu nějakým (?) psychicky odolností. A když jde člověk dál no tak jsem si řekl ne to v žádném případě mě neodradí. A budu to dělat dál tak jako to dělají dál kolegové na Slovensku, další anonymní kolegové v Polsku, v Německu, v Americe, všude po světě. Prostě je jedna vražda novináře nic nevyřeší, prostě... to vidíte na tom Slovensku prostě stejně to převzali jiní kolegové a dělalo se to. A myslím si, že jedno velké poselství z toho celého případu na Slovensku je, že pokud to mělo sloužit k tomu, aby ta vražda zabránila novinářům něco dělat, tak je vlastně úplně lichá představa, protože vlastně naopak, to se vzedme taková obrovská

vlna, že vlastně smete ty útočníky, jo a že to bude všude na světě, což se vlastně i stalo, což... Což bylo dobře, protože se na to po měsících přišlo, odhalila se ta základní skupina těch vrahů, aspoň vlastně ten objednavatel, tam se to ještě bude teď jako jednat, jako nejsou stoprocentní důkazy, ale skoro se to vlastně ví. Souvisí vlastně s tou politikou, byznysem a politikou a že to vlastně zvrátilo i jako průběh společenských dějin v diskusi o tom Slovensku, že se ta. Zproblematizovaná politická garnitura té doby vlastně musela ustoupit a byla přetlačena tou demokratičtější linií, protože lidi to tak nějak v té době pochopili a cítili, tak hlasovali jinak v těch volbách. Takže vlastně se to ve zlé pro ty útočníky vlastně obrátilo, což bylo takový poselství tyhleto kauzy. Vlastně nemá smysl vraždit novináře, protože z toho stejně se to vlastně nevyřeší, protože další novináři, který o tom budou stejně psát, za druhý, i ten motiv, jako že politici a organizovaný zločin, zvítězí. Nikdy se to nestalo. Ani v Itálii, prostě v dávných dobách osmdesátých let, kdy měla obrovskou, největší asi zřejmě vliv italská mafie na justici, na politiku a (?) se tam i novináři, tak to stejně prostě po několika letech desetiletích (?)tomu, že se to vrací do nějakých jako normálnější kolejí, že zločin nemá mít k demokracii místo.

V čem nejčastěji chybují začínající (tj. nezkušení) investigativní novináři, když jde o zachování jejich bezpečnosti?

Já vás třeba teďkom trošku překvapím tím, že nebudu mluvit o konkrétní věci, jako třeba v uvozovkách si si špatně zamyká auto třeba. Nebo člověk parkuje někde jinde. To bych zatím nechal stranou. Ale zásadní věc, kterou tak vidím, že i mladší generace investigativních novinářů dělají špatně. A byť to na první pohled nemusí vypadat, že to je vo bezpečnosti, tak je to, že často skáčou na lep jedny straně těch příběhů, jo. Já jsem třeba teďkon v poslední době hodně psal o sporu, který existuje mezi hradem a mezi tajnou službou BIS. Vono to tady jako teďka... Hodně se.... To řešilo vždycky, že (?) s Koudelkou upozorňoval nebo se snažil upozorňovat na neblahé působení lidí z Hradu, včetně Mynáře, Nejedlýho, a samotného Zemana vůči Číně, a Rusku, že to je špatně, tak jako na tom byly nasměřovaný všechny síly a všechno, to se musí jako kontrolovat a monitorovat. Což je správně. A byl to správný postup. Na druhou stranu tady byl trošku jinej příběh, který jsem popisoval právě loni v říjnu v časopise Reportér. A to bylo vo tom, že vlastně ta tajná služba BIS použila nelegální metody k tomu odposlouchávání některých lidí z toho hradu. A vlastně na to jsem taky poukazoval a

najednou mi z toho jakoby vyšlo, že někteří kolegové novináři, který referovali o těch problémech, který na Hradě byly jako velmi, zjednodušenou úhlu pohledu ty tajné služby, protože vlastně říká aha, ono to z toho bylo vidět, že to tajná služba nebo někdo vynáší nějaký informace těm konkrétním novinářům. No vlastně bylo to zajímavý informace, který svědčily o tom, že třeba na Hradě se z kartonů tajných dokumentů (?) aféra, že Mynář se chová nějak nevhodně, něco, něco, že Nejedlý je vždycky je zločinec, to všechno jako je pravda. Ale jako ti novináři nezkoumají tu motivaci, proč jim to ten člověk blízký, třeba vedení ty tajné služby říká. No a kdyby zkoumali tu motivaci, proč jim to vlastně někdo říká důkladně, tak by zjistili, že se stávají aktéry nějakých (?) mezi Hradem a mezi takovou tajnou službou. Tak oni si myslej, že dělaj dobrou dobro a dobrou věc, že zveřejnili informace, který svědčí o nějakých (?) hradě, ale nezkoumají tu motivaci, proč jim to někdo říká. Že by přišli na to, že vlastně ta motivace nemusí bejt jenom ku prospěchu věci, jako ve veřejném zájmu. Že by prostě tajná služba chtěla i nějakou nestandardní metodou upozornit novináře na to, že jsou tady prostě šílenci z Hradu, ale že třeba chtěj zakrývat i svoje problémy. Právě, a to je ten způsob jako zakrývání toho, že používají nestandardní metody, třeba odposlouchávání toho hradu. A to si myslím, že je svým způsobem bezpečnostní riziko. Je to bezpečnostní prvek v tom uvažování pro toho novináře, protože když přistupujete k práci neobjektivně, stáváte se nenáviděným a částečně oprávněně nenáviděným jistou skupinou... lidí v tý kauze, který popisujete, protože vlastně poškodíte to. Tou svojí neprofesionalitu, tím vlastně na sebe přivádíte vztek a nenávisť, prostě která může vyústit v něco horšího, ale je to vlastně vnitřně o tom, že toho dopouští na tom pořádku novinář, tím, že je neprofesionální. Takže to jsem chtěl říct na úvod jako toho, že uvažování, že to nezačíná jenom někde v hlavách nějakých zločinců nebo naštvanejch politiků, ale že je to vlastně o tom taky, že nesmíte jako novinář dát příčinu k tomu, aby se na vás někdo zlobil. Jo, oni budou vždycky o tom naštvaný jako obecně, protože je von tady ten Kmenta přišel na nějakou kauzu, že sem zkorumpovaný nebo támhle to. Ale no jo, ale protože on akorát seskládal ty fakta, který se nějak objevovaly nebo se k nim dostal. No mně se třeba často stalo, že mnohem víc ty zločinci anebo politici byli naštvaný nad zdrojem informací. Já jsem třeba rozpoutal organizovaný zločin tady v Česku někdy v roce 2010-2011. Ponejvíce to bylo a konfrontoval jsem s těma svejma zjištěníma hlavu mafie tady... vlastně to byl taky vlastně zpěvák a no, když jsem ho konvertoval s tím, že co jsem nasbíral od policie, v jakých případech on figuruje, kde je podezřelý z vraždy a jeho spolupracovníci a tak dále, tak on se

na mě rozčílil a říkal, Víte co, chápu tu vaši práci, já vím prostě, že děláte dobře. Ale mě štví ten zdroj informací. Kdo vás k tomuhle dopustil z té policie (státní)? A ukazoval jako že by mě nejradši zabil a pak se jako zastavil a říkal, já bych si to vyřešil samozřejmě po právní stránce, ale bude vidět jako že oni jsou rozeznaný na ty úniky těch informací. Ale nechci z toho dělat jako objektivní realitu, že všichni zločinci jsou chytrý a objektivní, že jenom budou vychvalovat práci novináře a vidět v nich to poselství a tak. To ne. Tohle byl takovej výjimečný příběh... Kdy jsem si ale uvědomil, že když se snažíte udělat tu práci fakt objektivně a nechcete stranit jedný nebo druhý straně, tak máte větší šanci přežít. Myslím si to jsem o tom přesvědčený bytostně na základě třicetileté zkušenosti. Možná na to neexistuje žádná metodologická tabulka nebo nějaký, že byste dali dohromady deset dvacet případů a z toho vzešla nějaká definice, to ne, ale prostě je to můj takovej pocit, kterej to unese.

6.8 Rozhovor s Lukášem Dikem

Rozhovor proběhl 22. 2. 2023 prostřednictvím komunikace v aplikaci WhatsApp ve Zlíně.

Co byste řekl, že je dnes nejčastější hrozbou pro investigativní novináře na Slovensku (můžete popsat i více typů bezpečnostních rizik), proč?

Najčastejšou hrozbou pre investigatívnych novinárov na Slovensku je minimálne v poslednom období, sú to verbálne útoky, a to ak priame, ako aj verbálne útoky online. Toto sme zistili v rámci nášho výskumu medzi novinármi o bezpečnosti novinárov na Slovensku, ktorý sme robili na prelome rokov 2022 2023. Odpovedalo v ňom 400 novinárov. Odpovede nájdete na stránke Bezpečná žurnalistika.sk v sekcii Fakty, kde nájdete presné štatistiky toho, akým hrozbám slovenskí novinári čelia. Na ďalšom mieste sú to vyhrážky alebo zastrašovanie, ale štyri percentá novinárov napríklad zažili v posledných dvanástich mesiacoch aj fyzický útok.

Sledujete nějakou změnu za posledních 10 let?

Pokiaľ ide o zmenu za posledných 10 rokov, tak k tomu sa veľmi vyjadriť nevieme, pretože nikto hrozby neskúmal. Začali sa tým niekto zaoberať až po vražde Jána Kuciaka v roku 2018, ale my v našom prieskume sme sa pýtali novinárov, či sa počet incidentov, ktoré zažili v súvislosti so svojou prácou za posledných päť rokov, zvýšil alebo znížil. A z tých, ktorí vedeli odpovedať, pretože asi štvrtina novinárov nevedela odpovedať, tak veľká

väčšina zaznamenala silný nárast alebo jemný nárast incidentov, teda vyhrážok alebo útokov voči novinárom za pre ich prácu.

Pokud se bavíme o výhružných zprávách, co všechno může být jejich motivem? Jak vznikají?

Niektoré vyhrážky alebo výhražné správy alebo e-maily alebo odkazy alebo telefonické odkazy môžu byť spôsobené tým, že sa novinár venuje nejakej téme alebo odhalí nejakú nezákonnosť alebo korupciu, a preto sa môže stať terčom nejakých vyhrážok. Ale takýchto sme zaznamenali, alebo ktoré si ja pamätám v poslednom období menej. Myslím si, že v poslednom období veľká časť vyhrážok novinárov od bežných ľudí je v podstate povzbudená útokmi časti politického spektra, a to tak z opozície, ako aj niektorých jednotlivcov vo vládnej koalícii súčasnej na Slovensku. A tieto útoky na novinárov, politikov a verejne činných osôb potom majú za následok nielen to, že verejnosť pochybuje o novinároch a médiách, ale aj to, že podnecuje k nenávisti voči novinárom a podnecuje vyhrážky. Typickým príkladom je napr. posledný prípad útoku na moderátorku RTVS Martu Jančárovú, kde najprv došlo ku kritike zo strany Smer a následne sa stala Marta Jančárová terčom útokov a vyhrážok na živote od bežných ľudí, až prípad musela vyšetrovať polícia.

Kde si slovenští investigativní novináři nejčastěji stanoví hranici, kdy výhružné zprávy přestávají brát na lehkou váhu? (tj. kdy zpráva je začleněna do vážnější kategorie, a začne se řešit)

Jednoducho alebo všeobecne, pretože neexistuje nejaká hranica, kedy sa dajú výhražné správy brať na ľahkú váhu. Ja si myslím, že každá hrozba by mala byť braná vážne aj v kontexte toho, čo na akej téme práve novinár pracuje, aby sa nič nepodcenilo. A myslím si, že v tomto sa slovenské prostredie po vražde Jána Kuciaka zlepšilo a že novinári viac dbajú na svoju bezpečnosť a na vyhodnocovanie hrozieb. Ale to, čo nás prekvapilo vo výskume, je, že časť novinárov tvrdí, že hovorí, že vyhrážky sú súčasťou ich práce. Ale ja s tým absolútne nesúhlasím, pretože vyhrážky sú rizikom našej práce ako hovorí holandský policajt Wim von Hut, ktorý má na starosti aj ochranu novinárov, ale nie sú jej súčasťou. Nie je normálne, aby sa niekto vyhrážal novinárovi alebo aj niekomu inému v spoločnosti. Nie je to bežné, nie je to normálne a ani novinári by to nemali považovať za normálne,

takže tá hranica neexistuje. Ja si myslím, že každý ju musí mať stanovenú sám v sebe, kedy cíti nejaké ohrozenie a potom musí podľa toho postupovať. Či už podniknú nejaké opatrenia na personálnu ochranu alebo podať trestné oznámenie. A hlavne je podstatné, že žiadnu takúto vyhrážku nepodceňovať.

Jak se může rodinný stav investigativního novináře odrazit jeho bezpečnostní situaci?

Zajímá mě: a) vliv na náplň bez. rizik, b) reakce na bez. rizika

Myslím si, že oveľa viac ohrozené sú ženy novinárky, investigatívnej novinárky. A tak to vyšlo aj v našom výskume, že viacerí väčšia časť novinárov povedala, že zažila incidenty ako novinárov a tiež povedali, že to súviselo s tým, že s ich pohlavím, teda pretože sú ženy. Čiže veľmi podstatné je, aby sa žiadne vyhrážky, ale nič iné neprejavilo na práci novinára a aby vždy tým cieľom napriek vyhrážkam bolo hľadať pravdu. Aby novinár nedospel k tomu, aby sa začal autocenzurovať kvôli nejakým vyhrážkam. Aj na to je dôležité hodnotenie rizík, prípadne spolupráca napríklad s nami v rámci systému Bezpečná žurnalistika SK, kde sa snažíme poradiť novinárom, ktorí sa cítia ohrození a podobne.

Jakými různými způsoby se investigativní novináři mohou vypořádat s těmito riziky? Je ve slovenských redakcích nastavena i např. nějaká metodologie pro tyto případy?

Ja nepoznám redakciu, ktorá by mala v súčasnosti podrobný písaný bezpečnostný protokol na Slovensku, ale myslím si, že skôr či neskôr dospejeme aj do tejto situácie, že redakcie budú mať aj napísané pravidlá, ako postupovať. Zatiaľ to funguje od prípadu k prípadu podľa mojich vedomostí a od redakcie k redakcii. Vyhodnocujú sa na úrovni redakcie rizika a následne sa pristupuje buď k právnym krokom, k ochrane novinára, alebo k trestnému oznámeniu, alebo len ku kontaktovaniu orgánov činných v trestnom konaní. Pokiaľ ide o všeobecnosti, ak hovoríme o tom, ako novinári sa vyrovnávajú s rizikami, tak je to predovšetkým neustále vyhodnocovanie počas celého investigatívneho procesu tej bezpečnostnej situácie a vyhodnocovanie toho, kto môže novinára investigatívneho pri spracovaní nejakej témy ohroziť, aké to ohrozenie môže byť a podobne. Pretože musíme si uvedomiť, že v mnohých prípadoch pri odhaľovaní korupcie, prania špinavých peňazí, cezhraničného zločinu, títo zločinci majú veľké možnosti a môžu novinára ohroziť. Čiže je veľmi dôležité počas celého toho procesu, nie až po zverejnení textu, vyhodnocovať možné riziká, nejaké signály, prípadne vyhrážky. V prípade, že je novinár v kontakte s tými ľuďmi,

o ktorých píše a aj na základe toho prispôbiť sa spracovaniu témy, respektíve podniknúť bezpečnostné opatrenia pred zverejnením textu. To, čo je špecifické na Slovensku a čo je jedným z naozaj dôležitých prvkov na minimalizáciu rizík, je, že projekt Kočnerova knižnica naučil slovenských novinárov po vražde Jána Kuciaka spolupracovať na takýchto témach a vlastne táto spolupráca a zverejňovanie textov viacerými reakciami, ktoré sú za iných okolností konkurencia, rozkladá to riziko na viacero jednotlivcov, pretože aj ten, o kom novinári investigatívny píše oveľa ťažšie zaútočí na tri, štyri, päť redakcií alebo novinárov ako na jedného. Tu naozaj išlo do úzadia nejaká konkurencia, ktorú medzi sebou slovenskí novinári môžu mať a dostala sa do popredia bezpečnosť.

Môžete ve stručnosti popsať, jaký dopad měl rozvoj sociálních sítí na bezpečnostní rizika novinářů? (zejména Twitter a Facebook)

Na Slovensku Twitter nie je populárny, musím na to upozorniť, takže Twitter takmer žiadny. Ale úplne iným prípadom je Facebook, ktorý sa stal jednou z hlavných... Jedným z hlavných spôsobov šírenia nenávisti a vyhrážok voči novinárom. Pretože na Facebooku majú silné fankluby aj politici, ktorý práve podnecujú voči novinárom. Takže rozvoj sociálnych sietí mal veľký vplyv na novinárov, pretože musia čeliť útokom na sociálnych sieťach. A to, čo je veľmi podstatné je, že vlastne politici kritizovali a útočili na novinárov aj v minulosti, ale v tom čase ešte neboli sociálne siete, tak sa to jednoducho riešilo v tom osobnom kontakte. Ale dnes, keď existujú sociálne siete, tak takýto útok na novinára má ako kebyže zosilňujúci efekt. A ako som už spomínal, príklad Marty Jančkarovej. Čiže keď politik alebo politici zaútočia na novinára, ich priaznivci, okamžite sa k tomuto útoku pridajú. Možno sa k tomu pridajú aj nejaké trolli, a ďalšie účty na sociálnych sieťach. A ten útok je oveľa silnejší a môže viesť naozaj k nebezpečným vyhrážkam od ľudí, ktorí na začiatku s tým vôbec nemuseli mať nič spoločné, len sa pridali k vlne, nie kritiky. Lebo to, čo je podstatné, je, že novinári sú prístupní kritike, keď urobia faktické chyby. Ale mi to celý čas, o čom hovorím, je... Sú to útoky a neopodstatnené vyhrážky voči novinárom.

Jak byste zhodnotil úroveň bezpečnosti novinářů na Slovensku (v porovnání s ostatními státy)? Existuje nějaký faktor, ve kterém Slovensko vyniká? Proč?

Asi si to netrúfam porovnávať s celým svetom. Ale paradoxne treba povedať, že z pohľadu krajín (?) napriek tomu, že pred piatimi rokmi na Slovensku zavraždili novinára, tak si

myslím, že z pohľadu ohrozenia slobody tlače je na tom Slovensko oveľa lepšie ako susedné Maďarsko alebo Poľsko, kde médiá ovládli provládne sily a možno do istej miery aj v Česku, kde je veľká miera médií, ktoré vlastní oligarchovia alebo politici, ako napríklad Andrej Babiš. Z pohľadu bezpečnosti novinárov myslím si, že najviac urobili novinári sami pre seba. Pretože ak sme si pred rokom 2018 nevedeli predstaviť, že by na Slovensku zavraždili novinára pre jeho prácu, tak po vražde Jána Kuciaka mnohé redakcie pristúpili k ochrane svojich členov, zodpovedne vyhodnocujú riziká a spolupracujú s políciou alebo advokátskymi kanceláriami. Podávajú trestné oznámenia. To, čo je podľa môjho názoru na Slovensku zatiaľ nedostatočné, je aktivita štátu, aj keď v posledných mesiacoch sa to do istej miery zlepšilo. Vznikli nejaké návrhy zákonov. Existuje iniciatíva polície, ktorá je možné, že bude spolupracovať alebo pozornejšie sa venovať prípadom vyhrážok novinárov ako doteraz. A ale zároveň ako novinári sme sa rozhodli podniknúť nejaké kroky aj my sami. A preto investigatívne centrum Jána Kuciaka koordinuje iniciatívu Bezpečná žurnalistika, bodka sk, Kde sa novinári... kde novinári môžu nahlásiť incidenty, útoky, vyhrážky a my sa im v rámci tejto iniciatívy budeme snažiť pomôcť, či už s trestným oznámením alebo s právnymi službami, ale samozrejme, v budúcnosti by sme chceli im poskytnúť aj psychologickú pomoc, lebo mnohí novinári hovoria, že vyhrážky a útoky majú dopad na ich mentálne zdravie. A je naozaj dôležité, aby existoval komplex opatrení, pretože novinári vykonávajú svoju prácu vo verejnom záujme, a preto by mali mať možnosť sa chrániť, keď na nich niekto nevyberá útočí. A samozrejme, situácia na Slovensku určite je... Sú desiatky krajín, kde je situácia oveľa horšia. Nebudeme porovnávať Slovensko s Ruskom, Bieloruskom, africkými krajinami, kde novinárov zatvárajú, vraždia, odsudzuje na dlhoročné tresty väzenia. Ale zároveň vidíme ten trend, že sloboda slova a novinári v celej Európskej únii sú v ohrození, a preto s tým treba niečo robiť. Pretože aj príklad Slovenska ukazuje, že keď nefungovali orgány činné v trestnom konaní za vlády Roberta Fica a polícia nič nevyšetrovala, tak investigatívni novinári boli tí poslední, ktorí im, ktorí chránili spoločnosť pred tým, aby... Vlastne chránili ju tým, že zverejňovali informácie o korupcii, o zneužívaní štátnych fondov a podobne. Čiže investigatívni novinári sú taká posledná stena pre spoločnosť, ktorá ju chráni pred úplným uznesením štátu.

Co byste řekl, že začínající investigativní novináři (nejen na Slovensku) dnes nejčastěji podceňují, když jde o jejich bezpečnost? Proč tomu tak je?

To nie je len dnes. Ale ja si myslím, že. Že sa to dialo aj v minulosti, keď si spomenieme na seba. Jednoducho mladý človek ide do všetkého po hlave. A nezaobera sa tými rizikami, ale preto je dôležité, aby redakcia mala systémy, aby mala editorov, ktorí ho na tie riziká upozornia. Aby sa novinár nedostal do ohrozenia a keď má nejakú vyhrážku, aby podal trestné oznámenie. Tak, ako to urobil Ján Kuciak... Keď sa mu Marián Kočner vyhrážal, podal trestné oznámenie. Tam zlyhala absolútne polícia, ktorá toto trestné oznámenie nikdy nevyšetrila zahrala do autu. To, čo je, ale ako keby, že je hrozba a podľa môjho názoru ničím nepodloženého aj dôsledok vraždy Jána Kuciaka, že počet investigatívnych novinárov a záujem o investigatívnu žurnalistiku po počiatočnom boome po vražde, sa zásadne znížil. A je veľmi málo ľudí, ktorí by chceli byť investigatívnymi novinármi. Myslím teraz mladí začínajúci novinári. Veľmi ťažko sa nám hľadajú noví kolegovia a môžem povedať, že dnes je nás na Slovensku maximálne desať až pätnásť investigatívnych novinárov, ktorí robia túto prácu naozaj ako svoje svoju hlavnú prácu.